

Erhvervsøkonomi/ Erhvervsjurastudiet
Kandidatafhandling
26. oktober 2009

**Særlig forbrugerbeskyttelse ved udvidelse af
Rejsegarantifonden**
- i et obligationsretligt perspektiv

**Special Consumer Protection by extending
The Travelers Warranty Fund**
- In a Legal Obligation Perspective

Udarbejdet af:
Camilla Norup Andersen

Vejledere:
Juridisk: Kim Østergaard
Økonomisk: Thomas Rønne

Copenhagen Business School

English summary

The extension of the *Travelers Warranty Fund*

– special consumer protection by purchase of passenger transport with flight

The Danes' travelling habits has for a long while been changing along with the technological development. Many consumers compose their trip on their own, which often means that the trip is composed through different suppliers. The Danish *Travelers Warranty Fund* only covers if the consumer has bought a composed trip, and e.g. not a separate purchase of a flight ticket. This was noticeable when the Danish airline Sterling was bankrupt in 2008. The bankruptcy had great consequences for the consumers who had bought tickets directly from Sterling, as this meant that they only could get their money back if there were any surplus after the asset statement. Due to these two factors, the government finds it necessary with the extension of *Law of a Travelers Warranty Fund*. The amendment will come into force January 1, 2010 which means that the consumers also will be insured even if they only buy the flight ticket.

The extension of the warranty is a positive interference in relation to consumer protection, but the interference has both advantages and disadvantages. The consumer has to be aware of who it is counter here, as the coverage only applies if the supplier has an office in Denmark. In the report, there will be a legal analysis that deals with the consumer term and goes in depth with *Law of a Travelers Warranty Fund*.

The market of flight tickets sale is not a transparent market, which means that it is strongly dominated by asymmetric information. If the consumers can not figure out a goods true quality, they are inclined to undercut the market price, which in the end will lead to a market collapse as sellers with the best quality will be outperformed. Warranties help oppose this effect. The term warranty has been discussed in the economic literature and has both been described as a positive and a negative thing in relation to the society. The economical analysis will examine how warranties affect the market in general; however the focus will especially be on the effect of the Danish *Travelers Warranty Fund*.

The integrated part of the paper examines the current circumstances in the travelling sector and suggestions of advantages and disadvantages of the amendment will be made. *Law of a Travelers Warranty Fund* has its roots in an EU minimum directive. In the integrated part there will also be a comparison of the Danish system against the systems in six other European countries.

Lastly, there will be a conclusive chapter, which will summarize the sub-conclusions in the previous chapters. This chapter will be the final conclusion and answer to the research question of this thesis.

OPGAVENS INDHOLD

1. KAPITEL 5

1.1 DET RETSPOLITISKE HENSYN TIL SÆRLIG FORBRUGERBESKYTTELSE	5
1.2 SCENARIEFREMSTILLING.....	6
1.3 PROBLEMFOMULERING	7
1.4 SYNSVINKEL.....	8
1.5 STRUKTUR.....	8
1.6 METODE	9
1.6.1 JURIDISK METODE OG FREMGANGSMÅDE	9
1.6.2 ØKONOMISK METODE OG FREMGANGSMÅDE	10
1.6.3 METODE OG FREMGANGSMÅDE FOR DEN INTEGREREDE DEL.....	10
1.7 AFGRÆNSNINGER.....	11
1.7.1 JURIDISK AFGRÆNSNING.....	11
1.7.2 ØKONOMISK AFGRÆNSNING	12

2. KAPITEL JURIDISK DEL 13

2.1 INDLEDNING.....	13
2.2 EN DEFINITION AF FORBRUGERBEGREBET	13
2.2.1 DET EU RETSLIGE FORBRUGERBEGREB.....	13
2.2.2 FORBRUGERBEGREBET I DANSK RET	15
2.2.2.1 Særligt om forbrugerbeskyttelse.....	15
2.3 LOVVALG OG VÆRNETING VED KONTRAKTINDGÅELSE	16
2.3.1 KONTRAKTINDGÅELSE MED OG UDEN LOVVALG – ROMKONVENTIONEN	16
2.3.1.1 Bestemmelse af lovvalg ved forbrugerftaleindgåelse om køb af en pakkerejse	17
2.3.1.2 Bestemmelse af lovvalg ved forbrugerftaleindgåelse om køb af personflytransport.....	19
2.3.2 REVIDERING AF ROMKONVENTIONEN - ROM I	20
2.3.3 INTERNATIONAL PROCESRET – DOMSTOLSKOMPETENCE.....	20
2.4 RÅDETS DIREKTIV 90/314/EØF OM PAKKEREJSER - HERUNDER PAKKEFERIER OG PAKKETURE.....	21
2.4.1 DÆKNING AF TAB VED KØB AF EN REJSE VED REJSEUDBYDERS KONKURS INDEN FOR EU	21
2.4.2 DIREKTIVETS FORMÅL	22
2.4.3 RETSSTILLINGEN VED SÆLGERS INSOLVENS ELLER KONKURS	22
2.4.4 ET MINIMUMSDIREKTIV.....	23
2.5 GÆLDENDE DANSK LOVGIVNING	24
2.5.1 IMPLEMENTERING AF 90/314/EØF I DANSK RET/ DE NATIONALE REGLER.....	24
2.5.2 LOVENS ANVENDELSESOMRÅDE OG DEFINITIONER.....	24
2.5.3 REJSEGARANTIFONDENS BISTAND TIL KUNDER.....	26
2.5.4 LOVENS INTERNATIONALE ANVENDELSESOMRÅDE	27
2.5.5 REJSEGARANTIFONDENS FINANSIELLE OPBYGNING	28
2.5.6 VIRKSOMHEDENS GARANTISTILLELSE.....	28
2.6 FORBRUGERENS GENERELLE RETSSTILLING VED SÆLGERS KONKURS I PRÆNUMERATIONSKØB.....	30
2.6.2 RETSVIRKNINGEN AF ET SIMPELT KRAV I KONKURSBOET – KL § 97.....	31
2.7 LOVFORSLAG TIL LOV OM ÆNDRING AF LOV OM EN REJSEGARANTIFOND	31

Særlig forbrugerbeskyttelse ved udvidelse af Rejsegarantifonden
- i et obligationsretligt perspektiv

2.7.1 LOVFORSLAGETS FORMÅL, GENNEMFØRELSE OG IKRAFTTRÆDELSSES DATO	31
2.7.2 DÆKNINGSOMRÅDET FOR KØB AF FLYTRANSPORT § 5A	32
2.7.2.1 § 5a's virkning på lovens resterende bestemmelser	34
2.7.3 INFORMATIONSSIKRING	34
2.7.4 GARANTISTILLELSE OG FONDENS FORVENTEDE STØRRELSE.....	35
2.8 JURIDISK DELKONKLUSION	36
3.1 INDLEDNING.....	38
3.2 GENERELT OM FORBRUGERBESKYTTELSE VED KONKURSER	38
3.2.1 HOVEDREGLLEN VED KONKURSER	39
3.2.2 UNDTAGELSEN TIL HOVEDREGLLEN.....	39
3.3 DEN ØKONOMISKE BAGGRUND OG DE ØKONOMISKE RATIONALER FOR KONKURSSIKRING VED KØB AF PAKKEREJSER.....	40
3.3.1 RATIONALER FOR UDVIDELSE AF DEN DANSKE REJSEGARANTIFOND	41
3.4 MODELLEN – HERUNDER ANTAGELSER FOR ANALYSEN	42
3.4.1 ANTAGELSERNE FOR ANALYSEN	43
3.4.2 DEFINITIONER AF ANVENDTE BEGREBER.....	43
3.4.2.1 Transaktionsomkostninger.....	44
3.4.2.2 Den risikoaverse og den risikoneutrale forbruger	44
3.4.2.3 Begrebet nytte.....	45
3.5 VALG AF EFFICIENSKRITERIUM	45
3.6 ASYMMETRISK INFORMATION OG SIGNALERINGSTEORI	46
3.7 SKJULT INFORMATION OG DET RISIKOFYLDTE PRODUKT.....	47
3.7.1 ADVERSE SELECTION.....	47
3.7.2 TEORIEN OM <i>THE LEMONS PROBLEM</i> OG MARKEDET FOR FLYBILLETTER	47
3.8 GARANTIER SOM LØSNING AF <i>THE LEMONS PROBLEM</i> OG EN MULIG KONKURRENCEFØRDEL.....	49
3.9 MARKEDET MED "LEMONS", GARANTIER OG MORAL HAZARD.....	51
3.9.1 MORAL HAZARD (MH).....	51
3.9.2 GARANTIER SAT I FORHOLD TIL TEORIEN OM DOBBELT MORAL HAZARD	51
3.10 FORDELE OG ULEMPE VED GARANTIER.....	53
Figur 1. Fordele og ulemper ved et marked med garantier.....	54
3.11 LOVINDGREBETS TILFREDSSTILLELSE AF KRAVET OM EFFICIENS.....	56
3.12 ØKONOMISK DELKONKLUSION	57

4. KAPITEL DEN INTEGREREDE DEL **58**

4.1 INDLEDNING.....	58
4.2 FORANDRINGER I REJSEBRANCHEN	58
4.2.1 GENERELLE MARKEDSÆNDRINGER	58
4.2.2 BETYDNINGEN AF KONJUNKTURSvingninger I SAMFUNDET.....	59
4.3 FORBRUGERNES TILTRO TIL REJSEBRANCHEN I ÅR 2009.....	60
4.4 EN SAMMENLIGNING AF GARANTIORDNINGER	61
4.4.1 Fire udvidede Finansieringsmodeller	62
4.5 EU'S MÅL OM HARMONISERING – UDVIDELSE AF DIREKTIVET	63
4.7 FORDELE OG ULEMPE VED DEN DANSKE MODEL PR. 1. JANUAR 2010.....	64
Figur 2. Fordele og ulemper ved den udvidet finansieringsmodel	64
4.7.1 FORDELE	64
4.7.2 ULEMPE	65
4.8 INFORMATIONSSPREDNING OG FORMIDLING AF TILTAGET	66
4.9 DELKONKLUSION INTEGRERET DEL	67

5. KAPITEL KONKLUSION 69

LITTERATURLISTE 71

1. Kapitel

1.1 Det retspolitiske hensyn til særlig forbrugerbeskyttelse

Forbrugerbegrebet er forholdsvis nyt i dansk lovgivning og kom først til Europa under Industrialiseringen, men har sine rødder tilbage fra forskellige bevægelser i USA. Første gang behovet for forbrugerbeskyttelse opstod, var i USA i 1890'erne. Der fandt man det, i forbindelse med udbuddet af fødevarer og medicinalprodukter, vigtigt med særlige regler for at beskytte forbrugeren.¹ Grundet II verdenskrig, blev de særlige bekymringer om hensynet til forbrugeren dog lagt på hylden i nogle år. Men behovet for de særlige forbrugerhensyn, blussede igen op i begyndelsen af 60'erne. I 1962 promoverede præsident Kennedy² fundamentet for forbrugerbeskyttelse ved, *retten til sikkerhed, retten til at blive informeret, retten til at vælge og retten til at blive hørt*.³ Ud over Kennedys promovering var en særlig vigtig aktør i forbrugerbevægelsen i 60'erne Ralph Nader. Han var advokat og forkæmper for forbrugerrettigheder.⁴ En af Naders bedrifter var bl.a. at oprette en organisation for forbrugerbeskyttelse. Organets arbejde har været betydningsfuldt for USA's historie ved i 60'er- og 70'erne at resultere i flere forbrugerbeskyttende reguleringer i USA.⁵

Danmark er i dag et land med en meget omfattende forbrugerbeskyttelse, og det kan overraske, at vi ikke skal langt tilbage i historien for at finde de første lovreguleringer om forbrugerbeskyttelse. Først i slutningen af 60'erne begyndte den daværende regering at lovgive på området.⁶ I dag har Danmark mange reguleringer om forbrugerbeskyttelse. En af disse, forbrugerbeskyttende love er netop omdrejningspunkt for denne afhandling, helt specifikt *Lov om en rejsegarantifond*.⁷

Den 4. februar 2009 blev et nyt lovforslag offentliggjort. *Forslag til lov om ændring af lov om en rejsegarantifond*.⁸ En ændring havde været under optakt længe. Blandt andet begrundet i danskernes ændrede rejsevaner, men det var især et anerkendt flyselskabs konkurs, der fik sat det afgørende skub i processen. Mere præcist flyselskabet Sterlings konkurs d. 29. oktober 2008. Lovændringen betyder en udvidelse af Rejsegarantifondens dækningsområde, hvor den før kun

¹ <http://law.jrank.org/pages/12503/Consumer-Protection.html>, afsnittet, *History of Consumer Movement*.

² John F. Kennedy, Præsident for USA 1960 - 1963.

³ www.history.com/encyclopedia.do?articleId=2063391, ENCYCLOPEDIA, afsnittet Consumer protection.

⁴ <http://law.jrank.org/pages/12503/Consumer-Protection.html>. Consumer protection, afsnittet *History*. Nader publicerede mange artikler om forbrugerrettigheder, men hans karriere blev især sat i gang i 1965, med hans bog om bilindustrien "*Unsafe at Any Speed*" hvilken tilskyndte til *the National Traffic and Motor Vehicle Safety Act, 1966*.

⁵ www.history.com/encyclopedia.do?articleId=2063391, ENCYCLOPEDIA, afsnittet *History of Consumer Movement*.

⁶ Uddybes nærmere i kapitel 2 afsnit 2.2.2

⁷ Lov 1997-05-14 nr. 315 om en rejsegarantifond, senest ændret ved L 2008-06-17 nr. 513, (L-RGF).

⁸ Udkast til lovforslag til ændring af lov om en rejsegarantifond, sendt til høring d. 4.2.2009, 08-088500-8 lovforslag RGF endelig 341473-36-0 (1.ænd.f. L180)

dækkede, når forbrugeren havde købt en pakkerejse, dækker den ved ikrafttrædelsen også, hvor der er foretaget separat køb af flytransport.

1.2 Scenariefremstilling

Da Rejsegarantifonden for første gang blev oprettet, var forbrugernes foretrukne rejseform en pakkerejse. Typisk købte forbrugeren rejsen direkte hos sælgeren, via et fysisk placeret kontor eller ved katalogbestilling. I dag køber forbrugeren i højere grad sin rejse over internettet. Tal fra Danmarks Statistik viser, at 51 % af danskerne i 2008 købte deres rejse gennem nettet,⁹ og tendensen ser ud til at fortsætte.¹⁰ Udviklingen betyder, en markant ændring i markedet. Dels i forhold til antallet af udbydere, men også i forhold til måden forbrugerne køber sin rejse på. Med den lettere tilgang til markedet, er det i de senere år blevet mere populært selv at sammensætte elementerne i sin rejse. Følgende eksempler er bare nogle af de situationer, der kan forekomme, når forbrugeren køber en rejse i Danmark. (Problematikken forøges i det, at forbrugeren vælger at købe en rejse i et andet land.)

1. Forbrugeren køber en pakkerejse af et selskab med kontor i Danmark. Hvis rejsen fuldføres, men sælger misligholder dele af rejsen, må forbrugeren indberette sin sag til Pakkerejseankenævnet.¹¹ Hvis sælger går konkurs skal et eventuelt krav fra forbrugeren rettes til Rejsegarantifonden.
2. Forbrugeren foretager et separat køb af en flybillet. Hvis rejsen fuldføres, men sælger misligholder dele af aftalen, skal sagen enten bringes for Statens Luftfartsvæsen¹² eller Forbrugerklagenævnet,¹³ alt efter hvem der har den påkrævede kompetence i det konkrete tilfælde. Hvis rejsen aflyses grundet flyselskabets konkurs, hæfter sælger over for forbrugeren, såfremt denne ikke er flyselskabet. Går sælger konkurs og er sælger flyselskabet, må forbrugeren rette hans krav i konkursboet, hvilket imidlertid ikke vil være relevant hvis forbrugeren har fået en gyldig billet i hænde forud for konkursen.¹⁴

⁹ Dansk Statistik tabel 322 *Befolkningens køb på internettet 2008*, køb af rejseprodukter var fordelt på alder på følgende måde, 16 til 19 år - 18 %, 20 til 39 år - 51 %, 40 til 59 år - 58 % og 60 til 74 år - 49 %.

¹⁰ Den aktuelle situation for markedet bliver nærmere uddybet i 4. kapitel afsnit 2.

¹¹ Godkendt ankenævn istandsat til behandling af forbrugerklager over pakkerejser, jf. § i lov om forbrugerklager lov nr. 456 af 10.06.03.

¹² Jf. Luftfartsloven, Lbk. nr. 731, af 21.6.2007, Bekendtgørelse af lov om luftfart

¹³ Godkendt ankenævn til behandling af forbrugerklager over vare og tjenesteydelser fra erhvervsdrivende, jf. BKG. Nr. 191 af 13.03.08.

¹⁴ Efter den 1. januar 2010 vil en forbruger i tilfælde 2. ligeledes som tilfælde 1, kunne indgive sit krav til RGF, men klageinstanserne er stadig de samme ved hver af de nævnte situationer.

3. Forbrugeren tror, at han har købt en pakkerejse. Men i virkeligheden har han kontraheret med to forskellige sælgere uden at være opmærksom herpå. I sådanne tilfælde vil der lægges en konkret vurdering på, om det alligevel kan anses for værende en pakkerejse. Findes der at være tale om en pakkerejse, vil forbrugeren være stillet som i nr. 1. Findes der at være tale om to separate køb hvoraf det ene er af flytransport, vil forbrugeren være stillet som i nr. 2 i forhold til den del af rejsen. Er der problemer med indkvarteringen, må forbrugeren selv gå til den domstol som findes at have den fornødne kompetence. Der findes ingen ankenævn for klage over leje af fast ejendom i udlandet.

Der er mange måder hvorpå, forbrugeren kan vælge at købe sin rejse inden for *world wild web*. Forbrugeren kan gå ind på en hjemmeside, som han er sikker på er dansk fx *www.sas.dk*.¹⁵ Køber forbrugeren en pakkerejse her, vil han være stillet som eks. 1 ovenfor, gælder kun hvis udbyder er etableret i Danmark.

Internettet giver også forbrugeren en mulighed for at købe rejser i andre medlemsstater uden forøgede ex-ante transaktionsomkostninger.¹⁶ Men dette betyder også, at de danske forbrugere ikke nødvendigvis er beskyttede af de danske regler om forbrugerbeskyttelse. Er selskabet eksempelvis ikke registreret i Rejsegarantifonden grundet i, at denne ikke er dansk, afhænger det dels af de EU retslige regler for beskyttelse og dels af nationale regler, hvordan forbrugeren er dækket. Køber forbrugeren rejsen gennem et selskab etableret uden for EU, kan det være helt andre vilkår der er gældende for købsaftalen. I dag anses både dansk, norsk, svensk og engelsk for værende tilgængelige sprog på grund af samarbejdet i EU. Herudover er det ikke længere så bemærkelsesværdigt, som det tidligere har været at betale med anden valuta end den danske fx Euro, hvilket kan betyde, at forbrugeren skal være ekstra på vagt, når han køber en rejse.

1.3 Problemformulering

I afhandlingen vil jeg sætte fokus på de særlige regler, der er omkring forbrugeres rettigheder ved konkurser i rejsebranchen inden for fly og pakkerejser. Jeg ønsker at undersøge, hvorfor det er fundet nødvendigt med en udvidelse af Rejsegarantifonden til også at dække forbrugernes tab ved separat køb af personflytransport.¹⁷ Således ønsker jeg, med et grundlæggende fokus på reglerne for Rejsegarantifonden og dennes beskyttelsesomfang, at redegøre for følgende problemstillinger.

¹⁵ SAS har hjemmesider der henvender sig til andre markeder end det danske, dette kan i praksis være et problem.

¹⁶ Definition heraf findes i kapitel 3. afsnit 4.2.1.

¹⁷ Den 4. februar 2009 udsendte regering nyt ændringsforslag til lov om en rejsegarantifond. (1.ændf.-L180). Dette er siden blevet ændret med ændring til ændringsforslag d. 31. marts 2009, som efter vedtagelse træder i kraft d. 1. januar 2010. (2.ændf.-L180).

Særlig forbrugerbeskyttelse ved udvidelse af Rejsegarantifonden
- i et obligationsretligt perspektiv

- I en juridisk analyse vil følgende belyses: Hvilke EU retslige og nationale regler er der særligt på området for pakkerejser, når det gælder konkurssikring? Hvilke regler er normalt gældende for kreditor, når denne som forbruger har et krav i et konkursbo? Hvad kommer ændringen af lov om en rejsegarantifond til at betyde for forbrugerens retsstilling i forhold til købet af pakkerejser?
- Hvilke økonomiske rationaler er der bagved, at det på nogle markeder er fundet nødvendigt med særlige garantiordninger, og hvordan adskiller disse markeder sig fra andre? Hvorledes har en garanti indflydelse på efterspørgslen på markedet med asymmetrisk information? Hvilken betydning vil udvidelsen af den danske rejsegarantifond have for forbrugerne, for virksomhederne og for den samlede velfærd set ud fra en økonomisk analyse?
- Hvorfor er en lovændring af *lov om en rejsegarantifond* fundet nødvendig? Er den danske finansieringsmodel enestående sammenlignet med europæiske nabolandes? Hvilke tiltag kan der gøres for at sikre at betydningen af lovændringen videreformidles til forbrugerne? Hvad kommer ændringen til at betyde for samfundet?

1.4 Synsvinkel

Jeg ønsker at anvende en overordnet samfundsmæssig synsvinkel på problemstillingen, således at der kastes lys over, hvordan lovændringen vil påvirke både forbrugere og virksomheder. For at finde frem til lovændringens betydning for samfundet finder jeg det vigtigt at belyse reguleringen fra begge sider.

1.5 Struktur

Afhandlingen opdeles i tre dele. En juridisk, en økonomisk og en integreret del, der vil i alt være 5 kapitler. 1. Kapitel har til formål at indlede opgaven, give appetit til læseren samt fastlægge en problemformulering, der skal skabe eksistensberettigelse for afhandlingen. 2. Kapitel fastslår det juridiske grundlag og udleder, hvad der er gældende ret dags dato. I 3. Kapitel opsættes nogle af de økonomiske rationaler, dels bag hovedreglen om krav i et konkursbo, men også bag hvorfor nogle brancher har særlige forbrugerbeskyttende regler. 4. Kapitel ser særligt på fordele og ulemper ved

en lovændring, og hvad det samlet set vil have af betydning for samfundet. 5. Kapitel slutter opgaven af med en besvarelse af problemformuleringen i form af en endelig konklusionen.

1.6 Metode

For at opnå en ensartethed i teksten anvendes ”han” som det kønsuspecifikke ord for forbruger. Rejsegarantifonden er et gennemgående navn i afhandlingen og vil fra nu af forkortes til RGF.

1.6.1 Juridisk metode og fremgangsmåde

Afhandlingen, omhandler hovedsagligt en særlig beskyttelse af forbrugerne. Derfor vil jeg først og fremmest fastlægge den juridiske definition af en forbruger samt begrebet forbrugerbeskyttelse. Dette er vigtigt for opgaven, da der skal skabes en forståelse for, hvorfor det i nutidens samfund er fundet nødvendigt at vise et særligt hensyn over for forbrugere i visse henseender.

Jeg anvender Romkonventionen for aftaleindgåelse med og uden lovvalg. Herunder vil jeg i korte træk belyse hvad ikrafttrædelsen af Rom I kommer til at betyde. Jeg vil endvidere kort beskrive værnetingsregler og domstolskompetence i forhold til forbrugerkøb.

Videre vil jeg anvende retsdogmatisk metode for at finde frem til forbrugers rettigheder ved rejseselskabets konkurs, når han har købt en pakkerejse eller en flybillet. Først vil jeg fortolke det relevante direktiv om pakkerejser, og særligt se på hvad der EU retsligt er gældende for de europæiske borgere, når udbyder går konkurs. Dernæst vil jeg gå ned og fortolke gældende dansk lovgivning på området. Der vil kun blive anvendt retspraksis fra de danske domstole.

Dernæst vil jeg fastlægge hovedreglen for forbrugers retsstilling ved virksomheders konkurs, når han har indgået aftale om prænumerationskøb.¹⁸ Jeg vil ikke analysere andre krav end det angivende. Til sidst vil jeg analysere lovændringen og dennes betydning for de berørte virksomheder og forbrugere.

¹⁸ ”Køb, hvor købssummen skal betales forud for salgsgenstandens levering”, Definitionen er fra Juridisk ordbog (2004), s. 280.

Særlig forbrugerbeskyttelse ved udvidelse af Rejsegarantifonden - i et obligationsretligt perspektiv

1.6.2 Økonomisk metode og fremgangsmåde

I en moderne mikroøkonomisk analyse¹⁹ vil jeg, ud fra den økonomiske velfærdsteori, undersøge virkningen af ændringen af *Lov om en rejsegarantifond*. Da den obligatoriske ordning er et udefrakommende element, vil der også forekomme makroøkonomisk teori.

Jeg vil starte med at opstille, hvad der økonomisk set er gældende, når sælger går konkurs i typiske forbrugeraftaleforhold, og herefter gøre rede for hvorfor det er fundet nødvendigt med en lovreguleret forbrugerbeskyttelse på nogle markeder frem for andre. Forud for selve analysen vil jeg desuden udlede de økonomiske rationaler, der ligger bag *Lov om en rejsegarantifond*, samt de nye ændringer der er vedtaget hertil.

Med udgangspunkt i teorien om *The Lemons problem* af Akerlof²⁰ vil jeg analysere markedet som et marked, hvor der er en betydelig grad af Asymmetrisk information. Dernæst vil jeg i min analyse belyse, hvilken betydning garantier kan have for et samfund i perspektiv af teorierne om henholdsvis Adverse Selection og Moral Hazard.. Herunder i hvilken sammenhæng det vil være nyttigt for virksomhederne at anvende garantier, og hvorledes forbrugere opfanger garantier som et signal for varens kvalitet.

Til slut vil jeg, ud fra min analyse, udlede hvordan en garanti virker i samfundet, når den indsættes som en obligatorisk ordning. Her vil desuden belyses om lovændringen kan medføre en efficient tilstand.

1.6.3 Metode og fremgangsmåde for den integrerede del

I det integrerede kapitel vil jeg sammenkoble juraen og økonomien, for at få et bedre overblik over hvilke konsekvenser udvidelsen af RGFs dækningsområde vil få for samfundet.

Jeg vil starte ud med en beskrivelse af hvordan markedet ser ud i dag, samt hvilken udvikling det er gået igennem, både i forhold til forbrugerne og i forhold til virksomhederne der agerer på det.

For at undersøge om den danske ordning kan anses for værende unik med udvidelsen, vil jeg fremhæve en del af henholdsvis Sverige, Englands og Irlands finansieringsmodeller, da disse lande allerede har en bredere dækning end den direktivet foreskriver.

¹⁹ "En betydelig del af de senere års mikroøkonomiske forskning har drejet sig om adfærd under usikkerhed. Den økonomiske mikroteori har i sin moderne udgave rødder i den neoklassiske skole fra omkring 1870, og den generelle velfærdsteori, fik sin endelige udformning omkring 1950." Vendingen er taget fra http://www.denstoredanske.dk/samfund,_jura_og_politik/%C3%98konomi/%C3%98konomisk_teorik/Mikro%C3%B8konomi, fra afsnittet *Adfærd under usikkerhed*.

²⁰ Akerlof (1970)

I min analyse vil jeg opstille fordele og ulemper der er ved lovindgrebet diskutere disse, og til sidst i kapitlet undersøge hvordan lovændringen kan kommunikeres ud til forbrugerne.

1.7 Afgrænsninger

1.7.1 Juridisk afgrænsning

Hele transportområdet er meget bredt. Da der findes mange særskilte regler inden for forskellige transportformer, vil jeg, for at holde det simpelt, kun bevæge mig på luftfartsområdet og mere præcist inden for pakkerejser i henhold til *Lov om en rejsegarantifond*²¹ og rejser, hvor der kun er tale om køb af flybillet. *Lov om en rejsegarantifond* er en implementering af direktiv 90/314/EØF art. 7. der omhandler garantistillelse. Implementeringen af de resterende af direktivets bestemmelser, findes i *Lov om pakkerejser*.²² Afhandlingen vil kun behandle førstnævnte lov og kun direktivets bestemmelse om konkurssikring.

Da afhandlingen omhandler konkurser i en branche, hvor forbrugerne er særligt beskyttede, ønsker jeg kun at redegøre for konkurslovens § 97, som er et simpelt krav i et konkursbo.

Jeg vil kort berøre de kontraktmæssige regler, alt efter om forbrugeren har købt sin rejse nationalt, inden for EU eller uden for EU, men vil hovedsagligt lægge vægt på dansk lovgivning.

Da jeg udelukkende ønsker, at arbejde med forbrugers retstilling ved konkurs, når denne har købt en pakkerejse eller en flybillet, vil jeg ikke opstille dennes rettigheder, når rejsearrangøren misligholder aftalen af andre grunde. Derfor vil jeg ikke anvende Luftfartsloven,²³ da denne behandler misligholdelse under kontraktens opfyldelse. Endvidere vil jeg ikke anvende de europæiske konventioner i forhold til rejser, som eksempelvis Warszawa-konventionen af 1929 om internationale luftbefordring.

På trods af at afhandlingen behandler et sæt af minimumsregler for de europæiske medlemsstater, vil det, grundet mit fokus på betydningen af udvidelsen af den danske RGF, kun være den danske lovgivning der analyseres i det juridiske kapitel.

Ud over de behandlede emner ved udvidelsen af RGF, er der ydermere en problemstilling ved betalingsmåden, da der findes særlige regler for betaling med udenlandske VISA samt Master Cards. Hele problematikken med betalingsmåden vil ikke blive behandlet i denne afhandling.

Jeg vil endvidere ikke anvende selskabslove.

²¹ (L-RGF)

²² Lov nr. 472 om pakkerejser af 30. juni 1993.

²³ Lbk. nr. 731, af 21.6.2007, Bekendtgørelse af lov om luftfart

Særlig forbrugerbeskyttelse ved udvidelse af Rejsegarantifonden
- i et obligationsretligt perspektiv

Pakkerejseankenævnet og Forbrugerklagenævnets virke vil ikke blive uddybet nærmere, på nær et par sager jeg vil medtage afgjort i Forbrugerklagenævnet.

1.7.2 Økonomisk afgrænsning

Generelt vil jeg i det økonomiske kapitel kun fokusere på, hvad et eventuelt økonomisk tab i forhold til købet af en flybillet ville indebære. Flytransporten kan sjældent stå alene, men da det er meget individuelt hvad forbrugeren skal på rejsemålet, vil jeg ikke komme udlede en diskussion her omkring. Men jeg er klar over, at det økonomiske tab der ligger heri, i praksis kan overstige det økonomiske tab for flybilletten.

Spilteori er ofte en blanding af matematik og teori. Jeg har valgt kun at fokusere på teorien, og der vil derfor ikke være nogle matematiske udregninger i min analyse.

For at kunne spore analysen ind på det rigtige, vil jeg, i det økonomiske kapitel, gøre mig nogle antagelser omkring markedet og agenterne, der agerer på det.

Analysen tager udgangspunkt i et marked med fuld konkurrence, dog med den tvist, at der hersker et højt niveau af asymmetrisk information. Derfor vil jeg ikke uddybe, hvad der fx ville ske under monopol, eller hvis der var tale om et marked med fuldkommen information.

Først og fremmest vil jeg koncentrere mig om det danske marked, og kun afslutningsvis sætte dette marked op imod det europæiske. I det omfang at det europæiske marked inkluderes tages der ikke højde for, at der kan være andre lande end Danmark, som yder konkurssikring ved køb af separat flytransport, når sælger går konkurs.

Jeg har valgt at starte ud i teorien om *the lemons problem*. Der findes i den økonomiske litteratur mange forslag til hvordan *the lemons problem* kan undgås, men jeg har valgt kun at fokusere på garantier.

Adverse Selection - og Moral Hazard problematikken findes i flere variationer. For at forenkle forståelsen, har jeg valgt kun at anvende få økonomiske tekster samt relevante lærebøger, således vil jeg fx ikke uddybe Moral Hazard problematikken i forhold til ansættelseskontrakter.

2. Kapitel JURIDISK DEL

2.1 Indledning

Dette kapitel omhandler dels gældende *Lov om en rejsegarantifond*,²⁴ dels *Direktivet 90/314/EØF om pakkerejser, herunder pakkeferier og pakketure*²⁵ og dels ændringsvedtagelse af *Lov om en Rejsegarantifond, L 180*.²⁶ Begrebet forbruger findes at være relevant disse 3 regelsæt imellem, hvorfor jeg vil indlede kapitlet, med en undersøgelse af forbrugerbegrebets betydning, dels nationalt og dels EU retsligt.

Under udarbejdelsen af afhandlingen, er ændringsforslaget til *Lov om en rejsegarantifond* blevet vedtaget.²⁷ Derfor vil jeg også inddrage ændringen i analysen samt dennes betydning.

Kapitlet er først og fremmest skrevet for at give læseren et overblik over, hvordan forbrugeren er beskyttet, når han foretager sig et prænumerationskøb af en rejse, hvor virksomheden ikke kan opfylde aftalen, grundet dennes økonomiske stilling. Kapitlet skal endvidere give et overblik over kontraktform og lovvalg ved forbruger aftaler dels i forhold til køb af pakkerejser og dels i forhold til køb af persontransport med fly.

Jeg vil, ved hjælp af retsdogmatisk metode, analysere mig frem til forbrugeres retsstilling ved konkurser i rejsebranchen, når forbrugeren har købt en pakkerejse. Da *Lov om en rejsegarantifond* er en implementering af direktiv om pakkerejsers artikel 7,²⁸ vil jeg tage udgangspunkt i denne, og herefter opstille gældende dansk ret.

2.2 En definition af forbrugerbegrebet

2.2.1 Det EU retslige forbrugerbegreb

Den EU retslige forbrugerbeskyttelse fremgår af *Traktaten om Det Europæiske Fællesskabs (TEF)* artikel 153. Her fremhæves det i stykke 1., at ”*Fællesskabet bidrager til at beskytte forbrugernes sikkerhed og økonomiske interesse og til at fremhæve deres ret til oplysning.*”²⁹ Hvordan begrebet en forbruger imidlertid defineres fremgår ikke direkte af traktaten.

²⁴ (L-RGF)

²⁵ Af 13. juni 1990.

²⁶ L 180 (som vedtaget): Forslag til lov om en ændring af lov om en rejsegarantifond og lov om finansiel virksomhed. (udvidelse af dækning efter rejsegarantifonden m.v.). vedtaget af Folketinget ved 3. behandling den 29. maj 2009, (L180-3.beh.).

²⁷ L180-3.beh

²⁸ (L-RGF), noter til lovens navn mærket med *.

²⁹ Traktaten om oprettelse af det europæiske fællesskab (TEF), afsnit XIV: Forbrugerbeskyttelse, art. 153 EF: Målsætning og procedure for vedtagelse af foranstaltninger.

Særlig forbrugerbeskyttelse ved udvidelse af Rejsegarantifonden
- i et obligationsretligt perspektiv

Harmoniseringen af forbrugerbegrebet begyndte rigtigt at tage fart med direktivet 93/13/EØF, med definitionen, ”»forbruger«: en fysisk person, der i forbindelse med de af dette direktiv omfattede aftaler ikke handler som led i sit erhverv.”³⁰ Definitionen er hovedsagligt forblevet enslydende i de efterfølgende direktiver,³¹ hvilket fx fremgår af *Forbrugerkøbsdirektivet*³² og *Fjernsalgsdirektivet*.³³ Men medlemsstaterne fortolker ikke altid de anvendte begreber på samme måde. Fx adskiller den danske definition af forbrugerbegrebet sig en smule fra den EU retslige. Dette fremstår ved, at en forbruger i dansk ret både kan være en fysisk og en juridisk person, mens der i den EU retslige definition kun er tale om en fysisk person. Den juridiske person i den danske fortolkning, skal ikke anses som en erhvervsdrivende i traditionel forstand,³⁴ men som en der varetager forbrugerens interesse, og som oftest repræsenterer en forsamling, fx en boligforening der har et samlet krav fra deres medlemmer over for en erhvervsdrivende. At sådan en forening kan anses som forbruger, fremgår af afgørelsen U1988.945V,³⁵ ”en serviceaftale mellem en erhvervsdrivende og et antennelav om service og vedligeholdelse af lavets fællesantenneanlæg måtte anses for en forbruger aftale. Aftalen var omfattet af lov om visse forbruger aftaler,³⁶ og kunne derfor opsiges med 3 måneders varsel.”³⁷ Desuden fremgår der af Juridisk Årbog 1999, s. 232, en afgørelse afsagt af forbrugerklagenævnet hvor det fandtes, at der ligeledes forelå en forbruger aftale, hvor ”en forening, som var dannet rent privat af motionsinteresserede politibetjente, købte en ”tri-stepper” (et motionsredskab). Foreningen havde ca. 100 medlemmer. Forbrugerklagenævnet lagde vægt på, at foreningen var en klub, hvor medlemmerne løbende betalte 25 kr. til vedligeholdelse og køb af nye redskaber, og at klubben ikke opkrævede vederlag for brug af dens lokaler.”³⁸

Medlemsstaterne kan have forskellige definitioner af forbrugerbegrebet. Dels begrundet i at de direktiver der er tiltænkt at beskytte forbrugeren er minimumsdirektiver og dels kan det udledes af EFT,³⁹ at EU's definition af forbrugerbegrebet ligeledes skal fortolkes som en minimumsbestemmelse. Derfor kan den danske fortolkning ikke siges at være i strid med den

³⁰ Direktivet om urimelige kontraktvilkår i forbruger aftaler (93/13/EØF) af 5. april 1993, art. 2. litra b.

³¹ Kristoffersen og V. Gravesen (2002), s. 25.

³² Direktiv (99/44/EF), art. 1, stk. 2, litra a.

³³ Direktivet (97/7/EF), art. 2, nr. 2, se desuden Kilde 9, s. 543.

³⁴ Se Købeloven LBK nr. 237 af 28.3.2003 om køb, § 4.

³⁵ Nordjysk Fællesantenne A/S, Hjørring mod Brønderslev Antennelav.

³⁶ Lov 2004-06-09 nr. 451, om visse forbruger aftaler § 25.

³⁷ U.1988.945V side 1 ff. I den printervenlige version.

³⁸ Kristoffersen og V. Gravesen (2002), s. 33-34.

³⁹ TEF, afsnit XIV: Forbruger beskyttelse, art. 153 stk. 1, andet punktum, ”Ønsker medlemsstaterne selv at opretholde eller indføre strengere beskyttelsesforanstaltninger, er foranstaltningerne som vedtages i henhold til stykke 4 ikke til hindrer herfor, så længe de er forenelige med traktaten”.

Særlig forbrugerbeskyttelse ved udvidelse af Rejsegarantifonden
- i et obligationsretligt perspektiv

europæiske. Men hvis det kommer til en tvist om en medlemsstats fortolkning er i overensstemmelse med EU's, er det i sidste instans EU Domstolen, der må tage stilling hertil.

2.2.2 Forbrugerbegrebet i dansk ret

Forbrugerbegrebet er forholdsvist nyt i dansk lovgivning. I 1950'erne, var vores regulering her nærmest ikke eksisterende. I december 1969 nedsatte den daværende VKR regering Forbrugerkommissionen,⁴⁰ hvis opgave var at foretage en vurdering af forbrugernes retsstilling, hvilket skulle anvendes til at udlede en beskyttende forbrugerpolitik. Forbrugerkommissionen udgav frem til 1977 fire forskellige betænkninger, der var grundlaget for de første forbrugerlove i 1970'erne.⁴¹ Fx blev den oprindelige *Forbrugeraftalelov*⁴² til i 1978 på baggrund af *Betænkning nr. III*, og den gamle købelov fra 1906⁴³ blev suppleret med særlige regler for forbruger køb i 1979.⁴⁴

2.2.2.1 Særligt om forbrugerbeskyttelse

Lovgiver har valgt at anskue forbrugers retsstilling ud fra en gennemsnitlig betragtning og fundet, at den erhvervsdrivende, i hovedparten af aftaleforholdende mellem denne og en forbruger, er den part med den største styrke. Dette betyder, at man i alle forbruger aftaler bevist har valgt ikke at sondre, men at den erhvervsdrivende altid er den stærke og forbrugeren altid den svage part i aftaleforholdet. Peter Møgelvang - Hansen fremhæver i sin tekst,

*"Frasen "vi er alle forbrugere", må siges at ramme centralt, idet, at vi er forbrugere så snart vi køber noget, uden for vores erhverv, til privat brug."*⁴⁵

Hvis eksempelvis jeg som en leder i en virksomhed besluttede, at mine medarbejdere og jeg skulle holde et forretningsmøde i Frankrig, vil flybilletterne blive erhvervet inden for mit erhverv og hermed være et handelskøb. Købte jeg derimod billetterne til et privat formål, fx fordi jeg skulle besøge familie i Frankrig, ville der derimod være tale om et forbrugerkøb. Forbrugerbeskyttelses-ideologien⁴⁶ påpeger således på én gang, hvem der skal beskyttes, og hvem der skal beskyttes imod.⁴⁷ Det må dog bero på en sondring, når der er tale om en rejse, der skal anvendes til både

⁴⁰ Hvem der repræsenterer forbrugerkommissionen fremgår af *Forbrugerkommissionens betænkning II – Markedsføring, Forbrugerombudsmand, forbrugerklagenævn*. Betænkning nr. 681 København 1973, s. 5-6.

⁴¹ Kristoffersen og V. Graversen (2002), s. 15.

⁴² Lov nr. 139 af 29. marts 1978 (i dag lov nr. 451 af 9. juni 2004).

⁴³ Lov nr. 147 af 4. april 1979 (i dag lbk. nr. 237 af 28. marts 2003).

⁴⁴ Kristoffersen og V. Graversen (2002), s. 16.

⁴⁵ Møgelvang Hansen (2003), s. 529.

⁴⁶ Begreb brugt af Peter Møgelvang, anvendes til at forklare hvorfor man i forbruger aftaler har fundet det vigtigt at beskytte forbrugeren med særlig regulering.

⁴⁷ Møgelvang Hansen (2003), s. 529.

arbejde og privat ferie, hvilken del der vejer tungest, og hvilken kategori købet således bør betegnes under. Problemstillingen uddybes senere i kapitlet.

Forbrugerbegrebet, som vi kender det i dansk ret, baserer sig hovedsageligt på det markedsfunktionsbestemte forbrugerbegreb.⁴⁸ Det betyder, at den svage forbruger er stillet stærkere, når han er beskyttet i fællesskabet, end hvis han var beskyttet alene. Da den ressourcestærke forbruger i højere grad må antages at have overskud til og mulighed for at klage, når han mener, han er blevet snydt. Med fællesskabet menes både svage og stærke forbrugere. Filosofien bagved er, at den stærke forbruger har større råderum, er mere ressourcestærk og på den måde har bedre mulighed for at få fyldestgjort sin ret i forhold til den erhvervsdrivende, hvilket den svage forbruger også nyder godt af samlet set.⁴⁹

2.3 Lovvalg og værneting ved kontraktindgåelse

Følgende vil jeg opstille hvilke regler der gør sig gældende ved kontraktindgåelse og kontraktbrud i forhold til lovvalg og værneting. Dette har betydning for afhandlingen, da salg af rejser er en international handelsvare, og der derfor kan opstå problemstillinger hvor, det er nødvendigt at forholde sig til hvilken lov og domstol tvisten kan behandles under.

2.3.1 Kontraktindgåelse med og uden lovvalg – Romkonventionen

I dag vælger mange forbrugere at købe deres rejse over nettet. Den traditionelle aftale er skiftet ud med en elektronisk, hvilket for forbrugeren betyder en udvidelse af markedet, da han herved får lettere ved at handle med selskaber, der er etableret udenfor Danmark. Denne ændring betyder også, at den danske forbruger i nogle tilfælde kan være underkastet loven i et andet land, og herved ikke er beskyttet af de danske regler. Da de europæiske lovvalgsregler for kontraktindgåelse ved forbrugeraftaler er underkastet Romkonventionen (Romk.),⁵⁰ vil jeg følgende anvende denne, til at få et overblik over hvilket lands lov der finder anvendelse, hvis den danske forbruger har kontraheret med en virksomhed med tilknytning til en anden medlemsstat.

Udgangspunktet for kontraherende parter lovvalg er Universalitetsprincippet som betyder, at to kontraherende parter skal have lov til at vedtage det lands lov, de lyster selvom det er loven i en

⁴⁸ Begrebet udledes af Møgelvang (2003), s. 538.

⁴⁹ Møgelvang Hansen (2003), s. 538.

⁵⁰ Romkonventionen, konventionen af 19. juni 1980 om, hvilken lov der skal anvendes på kontraktretlige forpligtelser (80/934/EØF), indført i Danmark ved Romkonventionsloven Lov nr. 188 af 9. maj 1984, senest ændret ved lov nr. 442 af 31 maj 2000.

ikke kontraherende stat.⁵¹ Men særlige regler gør sig imidlertid gældende ved forbrugeraftaler, hvilket fremgår af Romk's artikel 5. Umiddelbart finder denne bestemmelse anvendelse på både pakkerejse og køb af en flyrejse, da begge disse ydelser går under kategorien en tjenesteydelse. Men af undtagelserne til bestemmelsen fremgår det, at art. 5. ikke finder anvendelse på transportaftaler, jf. stk. 4. Videre i stk. 5, finder vi en undtagelse til undtagelsen hvoraf det fremgår, at art. 5 fortsat skal finde anvendelse, så længe der er tale om en kombination af rejse og ophold der udbydes til en samlet pris. Herved må der således sondres mellem lovvalg ved aftaleindgåelse om pakkerejser som skal behandles under art. 5, og aftaleindgåelse om separat salg af flytransport som således behandles efter artiklerne 3 og 4. Alle tre artikler finder anvendelse i dansk ret i henhold til *Kontraktkonventionslovens* § 1.⁵²

2.3.1.1 Bestemmelse af lovvalg ved forbrugeraftaleindgåelse om køb af en pakkerejse

Romk's art. 5. om forbrugeraftaler sonderer mellem om parterne har indgået lovvalg. Af artiklens stk. 2., som omhandler kontrakter, hvor der er sket lovvalg, fremgår det, at uanset bestemmelserne i artikel 3 (gennemgås nedenfor afsnit 2.3.1.2) kan der ikke aftales lovvalg som indskrænker forbrugerens beskyttelse i forhold til det lands ufravigelige lovregler, hvori denne er bosat. Art. 5. stk. 2, betinges af et af tre tilfælde, som bestemmer om de beskyttelsespræceptive regler i forbrugerens bopælsland skal finde anvendelse.

Det første tilfælde, er hvor der forinden aftaleindgåelse er afgivet særlige tilbud eller reklamering i forbrugerens land, og han på foranledning heraf har gjort de tiltag, der var nødvendige for aftaleindgåelse. Dette betyder, at såfremt forbrugeren har købt en pakkerejse, der af sælger særligt er blevet tilbudt denne, eller har sælger forinden via danske medier markedsført rejsen, finder dansk lov anvendelse. Hvis der er aftalt, at svensk lov finder anvendelse, er dette gældende så længe at svensk lov ikke stiller forbrugeren ringere end dansk lov.⁵³

Det andet tilfælde, er hvor sælger har modtaget bestillingen i forbrugerens bopælsland. Men uden, at der behøver at være sket et særligt tilbud eller reklamering, som det var betingelsen ovenstående. ”*Det afgørende kriterium er, hvorvidt det er forbrugeren selv, der har opsøgt den erhvervsdrivende i udlandet, eller om det er den erhvervsdrivende der har opsøgt*

⁵¹ Romk., art. 2.

⁵² Lov om gennemførelse af konvention om, hvilken lov der skal anvendes på kontraktretlige forpligtelser, m.v. Lov nr. 188 af 9. maj 1984.

⁵³ Romk. Art. 5, stk. 2. første *såfremt*. Se desuden Arnt Nielsen (2006), s. 167, ”*Der bliver derfor tale om en optimal lovakkumulation for forbrugeren, hvor den aftalte lov suppleres med de præceptive regler i forbrugerens bopælsland.*”

Særlig forbrugerbeskyttelse ved udvidelse af Rejsegarantifonden
- i et obligationsretligt perspektiv

*forbrugeren i dennes bopælsland. Kun i sidstnævnte tilfælde tillægges forbrugeren lovmæssig beskyttelse.*⁵⁴

Også køb over internettet er omfattet af bestemmelsen. Det afgørende her er, det land forbrugeren befandt sig i, da denne accepterede handlen. I fortolkningen af om hjemmesiden henvender sig til forbrugere på det danske marked, må afhænge af en konkret vurdering. Hvis eksempelvis en dansk forbruger søger på rejser, og kommer frem til en hjemmeside der ender på *.se*, kan der sættes spørgsmålstegn ved, om hjemmesiden henvender sig til det danske marked. Findes det imidlertid at hjemmesiden har størst tilknytning til Danmark, må det som udgangspunkt antages, at hjemmesiden er tiltænkt den danske forbruger, og således vil der skulle anvendes dansk ret. Det er imidlertid ikke altid muligt, at se hvor sælger er hjemhørende ud fra domænenavnet. Det såkaldte Top Level Domain kan være andet end en landekode, de kan i stedet være generiske betegnelser som fx *.com*, *.net*, *.biz*, *.eu* m.fl.⁵⁵ Køberen har alligevel en mulighed for, at se hvor sælger er hjemhørende, da der ved e-handel fremgår en bestemmelse om generel omlyningspligt.⁵⁶ I *E-handelsloven* er det bestemt at tjenesteyderen skal oplyse om den fysiske adresse, hvor denne er etableret jf. § 7.⁵⁷ Men hvis sælger enten ikke oplyser om dette, eller hvis det ikke er tydeligt for forbrugeren at se, kan de generiske betegnelser give anledning til problemer. *E-handelsloven* bygger på et direktiv hvilket betyder, at ovenstående er gældende for alle de europæiske lande. Handler forbrugeren imidlertid med et tredjeland, vil det ikke længere være EU's regelsæt der skal finde anvendelse, og forbrugeren kan ikke forvente, at sælgeren oplyser om sin beliggenhed.

Det tredje tilfælde er, hvor sælger har ført forbrugeren ud af landet med henblik på at få ham til at afgive sin bestilling her for at undgå nationale præceptive regler.⁵⁸

Er der ikke indgået et lovvalg i forbrugeraftalen, bestemmes det i henhold til stk. 3, at det er lovreglerne i forbrugers bopælsland, der skal finde anvendelse, såfremt aftalen er indgået under de i stk. to nævnte omstændigheder og det ligeledes findes, at aftalen har størst tilknytning til forbrugers bopælsland.

⁵⁴ Arnt Nielsen (2006), s. 161.

⁵⁵ Sandfeld Jakobsen (2006), s. 115.

⁵⁶ Fremgår også af Direktivet om elektronisk handel (00/31/EF), art. 5 stk. 1. litra b) *den fysiske adresse hvor tjenesteyderen er etableret.*

⁵⁷ E-handelsloven Lov. nr. 227 af 22. april 2002, § 7.

⁵⁸ Romk. Art 5, stk. 2 tredje punkt.

2.3.1.2 Bestemmelse af lovvalg ved forbrugerftaleindgåelse om køb af personflytransport

Her må der som ovenstående sondres mellem, om der er sket lovvalg eller ej, hvilket henholdsvis behandles efter Romk's artikel 3 og 4. Det kan undre, at transportaftaler ikke kan behandles under artikel 5. Dette skyldes ifølge Peter Arnt Nielsen,

*"... at det er fundet uhensigtsmæssigt, at sådanne aftaler f.eks. en billet købt gennem et udenlandsk flyselskabs kontor i Danmark af personer med bopæl i Danmark, skal være underlagt dansk ret, fordi det vil være urimeligt, at flyselskabet, der indgår aftaler med forbrugere fra forskellige lande, skal være underkastet loven i alle disse lande."*⁵⁹

Køber forbrugeren en flybillet, og der ved aftaleindgåelse er sket lovvalg, må dette som udgangspunkt respekteres som værende gældende for aftalen.⁶⁰ Lovvalgsaftalen er som udgangspunkt stærk, men i et fortolkningsspørgsmål, bør der alligevel sondres mellem om lovvalgsaftalen er stærk eller svag.⁶¹ En ellers stærk lovvalgsaftale skifter til at være svag, hvis den kan placeres under Romk's art. 3, stk. 3. Herunder fastslås det, at hvis alle andre omstændigheder (end lovvalget), med betydning på aftaletidspunktet, kun har tilknytning til et enkelt land, kan parternes aftale om lovvalg ikke medføre tilsidesættelse af *"ufravigelige regler"*.⁶²

Er der ikke sket lovvalg ved forbrugers køb af en flybillet, er aftalen underkastet loven i det land, hvortil aftalen findes at have sin nærmeste tilknytning.⁶³ Her afgøres lovvalget ud fra et skøn, hvori en række kriterier indgår. Det er svært præcist at give en udtømmende angivelse af disse kriterier, men en formodning vil være parternes bopæle, virksomhedens hjemsteder og forretningssteder, forhandlingsstedet for kontrakten og kontraktens indgåelsessted.⁶⁴

I art. 4 findes desuden tre formodningsregler i stk. 2-4. Af særlige interesse for denne afhandling er stk. 2. om formodningen for aftalens nærmeste tilknytning.⁶⁵ I praksis betyder bestemmelsen at indgås aftalen mellem en dansk forbruger og et svensk rejseselskab ved køb af en flybillet, vil det, hvor der ikke er aftalt lovvalg, være svensk lov der skal anvendes. Har en dansk forbruger indgået aftale med et dansk selskab, vil det således være dansk lov der finder anvendelse. Indgår en dansk forbruger en aftale med en dansk erhvervsdrivende om køb af en flybillet, vil parterne uanset, om der er aftalt lovvalg, ikke kunne undvige de danske præceptive regler.

⁵⁹ Arnt Nielsen (2006), s. 164.

⁶⁰ Romk, artikel 3, stk. 1.

⁶¹ Arnt Nielsen (2006), s. 150.

⁶² Sådanne regler i dette lands lov, som ikke kan fraviges ved aftale, defineres yderligere i Romk. Art. 7.

⁶³ Romk, art. 4, stk. 1.

⁶⁴ Arnt Nielsen (2006) s. 152.

⁶⁵ Romk, art. 4, stk. 2.

2.3.2 Revidering af Romkonventionen - Rom I

Romk. erstattes den 7. december 2009 af Rom I.⁶⁶ Rom I er en justering af Romk så der er mange lighedspunkter men også flere forskelligheder. Opbygningen er eksempelvis anderledes således findes den gamle konventions art. 5 om forbruger aftaler i den nye art. 6. I Rom I, har man desuden valgt at inddrage en separat bestemmelse for indgåelse af transportaftaler hvilket betyder at disse ikke længere skal behandles som i det ovenstående afsnit.⁶⁷ Men at der ved køb af transport skal sondres mellem fragt af passagerer og af gods. Rådets arbejdsgruppe fandt ved udarbejdelsen af Rom I, at der burde være passager eller forbrugerbeskyttelse ved køb af transport, således at partsautonomien på dette område begrænses. At parterne i aftaler, hvor der ikke er sket lovvalg er underkastet loven i forbrugers bopælsland, fremgår af art. 5 stk. 2, første del. Indføres der i stedet lovvalg i aftalen, kan sådanne aftaler fra Rom I's ikrafttrædelse kun være gældende, hvis parterne vælger loven i det land, hvor "a) passagerne har sit sædvanlige opholdssted, b) transportøren har sit sædvanlige opholdssted, c) transportøren har sit hovedkontor, d) afrejsestedet er beliggende," jf. Rom I, art. 5, stk. 2, anden del.⁶⁸

Rom I, vil for forbrugere være en forbedring fra Romk., da der ved passagertransport fremover vil være en begrænset partsautonomi. På grund af Danmarks forbehold over for EU's retlige samarbejde, vil den kommende Rom I ikke gælde for Danmark. Vi vil om muligt, kunne indgå en parallelaftale således, at de moderniserede regler også kommer til i gælde for Danmark. Får Danmark ikke lov til dette, vil en nødløsning kunne være indførelse af en lov, der er en kopi af Rom I.⁶⁹

2.3.3 International procesret – Domstolskompetence

For EU reguleres domstolskompetencen af *Domsforordningen* (Domsf.).⁷⁰ Domsf. behandler henholdsvis spørgsmålene om anvendelsesområde og kompetence i kapitlerne I og II. Forbruger aftaler skal som udgangspunkt behandles efter art. 15 – 17, men af art. 15 stk. 3 fremgår det, at afdeling 4 ikke finder anvendelse på transportaftaler på nær, når transporten er en del af en pakkerejse. Således skal kompetencespørgsmålet ved personflytransport behandles efter kapitel II,

⁶⁶ Europa-parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 593/2008, af 17. juni 2008, om lovvalgsregler for kontraktretlige forpligtelser.

⁶⁷ Afsnit 2.4.1.2, art. 3 og 4 i Romk., er ligeledes indført som art. 3 og 4 i Rom I.

⁶⁸ U.2008B234, Lando og Arnt Nielsen (2008), s. 4.

⁶⁹ Arnt Nielsen (2006), s. 204.

⁷⁰ Rådets forordning af 22. december 2000 om rettens kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser på det civil og handelsretlige område (44/2001), som ændret ved forordning 1496/2002. Danmark har med virkning fra 1. juli 2007 indgået en parallelaftale med EU på folkeretligt grundlag. Jf. Aftale af 19. oktober 2005 mellem Det Europæiske Fællesskab og Kongeriget Danmark om rettens kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser på det civile område, Lov nr. 1563 af 20.12.2006. Se desuden Østergaard (2009) s. 54.

Afdeling 1, ”Almindelige bestemmelser”. Hvilket som udgangspunkt betyder, at en forbruger der vil sagsøge en virksomhed må gøre dette i dennes bopælsland.⁷¹ Havde det i stedet været en tvist ved køb af en pakkerejse, ville forbrugeren have valget imellem at anlægge sagen hvor forbrugeren har bopæl og hvor sælger har bopæl.⁷²

Det bør bemærkes at der er visse uoverensstemmelser mellem Domsf. og Rom I. I praksis kan det komme til at betyde, at der kommer til at være flere tvister hvor lovvalg og værneting ikke er af samme nationalitet.

Hvis tvisten omhandler rene nationale anliggender i Danmark, eller anliggender hvor medkontrahenten har bopæl uden for EU, anvendes *Retsplejeloven* (RPL),⁷³ hvis ikke andet følger af denne eller anden lovgivning jf. RPL § 1. Spørgsmålet om domstolens kompetence skal behandles efter RPL kap. 22. Forbrugerftaler skal herunder behandles i henhold til §§ 244 og 245. RPL har i bestemmelserne om forbrugerftaler ikke taget forbehold for, at disse ikke gælder for transport som det ses i Domsf. Hvilket betyder at, har forbrugeren købt en separat flybillet i Danmark, kan denne anlægge sagen ved egen Domstol, en forudgående værnetingsaftale vil ikke være bindende jf. RPL § 245, stk. 2. På den vis er der større lighed mellem Rom I og RPL end mellem Rom I og Domsf.

2.4 Rådets direktiv 90/314/EØF om pakkerejser - herunder pakkeferier og pakketure

2.4.1 Dækning af tab ved køb af en rejse ved rejseudbyders konkurs inden for EU

Pakkerejseområdet blev i 1990 fastlagt ved et minimumsdirektiv, ”Rådets direktiv af 13. juni 1990 om pakkerejser, herunder pakkeferier og pakketure,” benævnes pakkerejsedirektivet eller (90/314/EØF). Direktivet blev oprettet som en følge af EU's målsætning om en gennemførelse af det indre marked⁷⁴, hvilket turisme var og fortsat er en væsentlig del af.⁷⁵ Da direktivet blev indført gjaldt det, at pakkerejser var en stor del af turismen, derfor ønskede Kommissionen, at stimulere dette område ved at vedtage et mindstemål af fælles regler for netop at give denne branche en fællesskabsdimension.⁷⁶

⁷¹ Domsf. art. 2.

⁷² Domsf. art. 16, stk. 1.

⁷³ Retsplejeloven, Lbk. nr. 910 af 27.9.2005, lov om rettens pleje, som senest ændret ved lov nr. 542 af 8.6.2006.

⁷⁴ Fremgår af (90/314/EØF), betragtning nr. 3 og artikel 1 samt følger målet om fri bevægelighed for tjenesteydelser som beskrevet i EFT art. 3 litra c., Rationalerne bag direktivet vil nærmere blive uddybet i kapitel 4.

⁷⁵ (90/314/EØF), betragtning nr. 1.

⁷⁶ (90/314/EØF), betragtning nr. 7.

2.4.2 Direktivets formål

Direktivets formål findes i artikel 1., hvorunder det fremgår, at formålet er at harmonisere området for pakkerejser. Det fremgår især, at anvendelsesområdet ikke er enhver type rejse, men en *pakkerejse*. Denne defineres som værende købt samlet, have en varighed på over 24 timer og være indeholdende to ud af tre ydelser, a) transport, b) indkvartering eller c) anden turistmæssig ydelse.⁷⁷ Rejsen skal som udgangspunkt have en varighed på mere end 24 timer, men kan også kategoriseres som en pakkerejse, hvis den som minimum indeholder en overnatning.

Om rejsen er en pakkerejse afhænger, som vi kan se af, om der er tale om en på forhånd fastlagt kombination af ovenstående. I henhold til stk. 2, nr. 1. 2. punktum, betyder det ikke noget for direktivets anvendelse, om sælger har valgt at fakturere elementerne i rejsen samlet eller særskilt. Hvilket i praksis må betyde, at en rejse også anses for værende en pakkerejse, når ydelserne er købt af samme sælger, men faktureret hver for sig.⁷⁸

2.4.3 Retsstillingen ved sælgers insolvens eller konkurs

Alene af direktivets artikel 7 fremgår det, hvordan forbrugeren skal sikres mod virksomhedens konkurs. Artiklen lyder som følger,

*”Den rejsearrangør og/eller formidler, der er part i kontrakten, skal godtgøre, at han stiller tilstrækkelig garanti til i tilfælde af insolvens eller konkurs at sikre tilbagebetaling af erlagte beløb og hjemtransport af forbrugeren.”*⁷⁹

Her finder jeg 3 begreber interessante, hvis betydning jeg ønsker at analysere nærmere. Disse er *forbrugeren*, *en rejsearrangør* og *en formidler*. Alle er defineret i direktivets art. 2 som jeg vil anvende herpå.

Hvordan forbrugerbegrebet i EU skal fortolkes, har jeg allerede defineret i begyndelsen af dette kapitel, afsnit 2.3.1. Men måske fordi pakkerejsedirektivet er ældre end det harmoniserede EU-retslige forbrugerbegreb,⁸⁰ skal begrebet forbruger fortolkes anderledes i direktivets forstand, hvilket er grunden til, at jeg fremhæver det her. I henhold til direktivets art. 2 stk. 1. nr. 4 skal der ved en forbruger forstås, *hovedkontrahenten, de øvrige modtagere eller overtageren.*⁸¹ Det interessante ved dette er, at en forbruger ikke nødvendigvis skal være en fysisk person. En forbruger

⁷⁷ (90/314/EØF), art. 2, stk. 1. nr. 1, 1. punktum.

⁷⁸ (90/314/EØF), art. 2, stk. 1

⁷⁹ (90/314/EØF), artikel 7., Danmark har valgt at opfylde bestemmelsen med Lov om en rejsegarantifond, men det er vigtigt at understrege at RGF er en dansk opfindelse.

⁸⁰ Egen opservering.

⁸¹ (90/314/EØF), artikel 2. stk. 1. nr. 4.

Særlig forbrugerbeskyttelse ved udvidelse af Rejsegarantifonden
- i et obligationsretligt perspektiv

ses i direktivet som hovedkontrahenten, og hovedkontrahenten som den der køber en pakkerejse, den der forpligter sig til at købe en pakkerejse, eller den der overtager en allerede erhvervet pakkerejse. Der sondres ikke imellem, om den såkaldte forbruger skal anvende pakkerejsen til et erhvervsmæssigt eller et privat formål. Hvilket betyder, at en forbruger i direktivets forstand skal forstås, som den der har erhvervet sig og/ eller skal gøre brug af pakkerejsen, uanset formålet med denne og uanset om forbrugeren er en fysisk eller juridisk person.

Det næste interessante begreb i forhold til art. 7., er kontraktens anden part altså *rejsearrangøren* eller *formidleren*. Disse beskrives som den anden kontraherende part og som den der har solgt pakkerejsen til forbrugeren. Om sælger skal ses som rejsearrangør i direktivets forstand, afhænger af hvorvidt denne jævnligt arrangerer pakkerejser og udbyder disse til salg. Hvorledes det er rejsearrangøren eller formidleren, som skal stille en garanti i henhold til art. 7., afhænger af, hvem af disse, der står som part i kontrakten ud over forbrugeren, hvilket som oftest må antages, at være den som har solgt rejsen.⁸²

2.4.4 Et Minimumsdirektiv

At pakkerejsedirektivet er et minimumsdirektiv fremgår af direktivets art. 8., ved at *”Medlemsstaterne kan vedtage eller opretholde strengere bestemmelser til beskyttelse af forbrugerne på det område, der er omfattet af dette direktiv.”*⁸³ Det interessante i denne bestemmelse er dels, hvor langt direktivets anvendelsesområde strækker sig og dels begrebet forbruger.

Direktivet yder kun beskyttelse ved køb af pakkerejser. Det betyder, at så snart den pågældende medlemsstat lovgiver separat om fx flytransport eller en indkvartering på et hotel, falder dette uden for direktivet om pakkerejser, og der er således ingen begrænsninger i henhold til pakkerejsedirektivet.

Begrebet forbruger er særligt bemærkelsesværdigt her. Som jeg allerede var inde på i afsnit 2.3.1, sonder EU normalt imellem, om der er tale om en juridisk eller en fysisk person,⁸⁴ men i pakkerejsedirektivet er denne sondring ikke eksisterende.⁸⁵ Den brede fortolkning af begrebet er vigtig at bemærke, da det betyder, at en medlemsstat ved en opstramning af forbrugerbeskyttelsen i

⁸² (90/314/EØF), artikel 2. stk. 1. nr. 2 og 3.

⁸³ (90/314/EØF), artikel 8.

⁸⁴ »forbruger«: en fysisk person, der i forbindelse med de af dette direktiv omfattede aftaler, ikke handler som led i sit erhverv, dir. 93/13/EØF, se afsnit 2.3.1

⁸⁵ Direktivets definition af en forbruger, kilde 5, artikel 2, nr. 4., blev beskrevet i afsnit 2.6.3,

Særlig forbrugerbeskyttelse ved udvidelse af Rejsegarantifonden
- i et obligationsretligt perspektiv

implementeringen af direktivet hverken kan eller må sondre mellem, om forbrugeren er en erhvervsdrivende eller fysisk person, så længe der er tale om slutbrugeren af pakkerejsen.

Men når det er sagt, betyder et minimumsdirektiv, at forbrugerne har en minimums beskyttelse, når disse køber en pakkerejse uanset sælgers bopæl, så længe denne er bosat inden for EU. Hver enkel medlemsstat kan vælge, om denne ønsker yderligere foranstaltninger på pakkerejseområdet, end hvad direktivet forskriver, så længe de ikke stiller forbrugerne dårligere, end hvad der er givet i direktivet. Således kan forbrugeren til trods for ønsket om harmonisering være bedre beskyttet i én medlemsstat frem for en anden.⁸⁶

2.5 Gældende dansk lovgivning

2.5.1 Implementering af 90/314/EØF I dansk ret/ de nationale regler

Ovenstående direktiv art. 7 blev i 1993 implementeret i Danmark ved *Lov 1997-05-14 nr. 315 om en rejsegarantifond*, der afløste *Lovbekendtgørelse 1986 nr. 104*.⁸⁷ *Lov om en rejsegarantifond* er hovedlov,⁸⁸ der gennemfører direktivets art. 7. Denne omhandler garantiordninger ved selskabets insolvens eller konkurs. Hver medlemsstat var pålagt at skulle implementere direktivet i deres lovregulering, da der som nævnt ovenstående, er tale om et sæt minimumsregler.⁸⁹ Forbrugeren er dækket ind i den medlemsstat, hvor denne har købt sin pakkerejse. Hvis eksempelvis forbrugeren har købt pakkerejsen af et selskab med kontor i Danmark, og dette bliver insolvent eller går konkurs, vil køberen være dækket af RGF, ligegyldigt hvilken medlemsstat køber er bosat i.

2.5.2 Lovens anvendelsesområde og definitioner

Af lovens § 1. stk. 1, andet punktum fremgår det at, ”*Fonden yder bistand i henhold til §§ 5 og 6, når en kunde har indgået aftale om et rejsearrangement med en registreringspligtig arrangør eller formidler for en udenlandsk arrangør.*” Følgende vil jeg definere anvendelsesområdets relevante begreber nærmere *en kunde, et rejsearrangement, en arrangør og en formidler*.

En *kunde* defineres i lovens § 4 som køber, øvrige modtagere samt overtager. Meningen med denne bestemmelse er, at loven skal yde beskyttelse over for den endelige bruger af rejsearrangementet, uanset om formålet med rejsen har været privat eller erhvervsmæssigt. Såvel fysiske som juridiske

⁸⁶ At EU's definition af begrebet forbruger overordnet skal ses som en minimumsbeskyttelse, kan desuden udledes af EFT art. 153.

⁸⁷ Lbk. 1986-02-28 nr. 104, Lov om en rejsegarantifond, som ændret ved L 1993-06-30 nr. 454. (L-RGF)

⁸⁸ Lov om en rejsegarantifond suppleres med Bekendtgørelse 2004 nr. 503 om registrering, garantistillelse mv. i Rejsegarantifonden, samt Bekendtgørelse 2005 nr. 743 om henlæggelser af visse beføjelser efter lov om en rejsegarantifond til Forbrugerstyrelsen.

⁸⁹ Se afsnit 2.6.4.

Særlig forbrugerbeskyttelse ved udvidelse af Rejsegarantifonden
- i et obligationsretligt perspektiv

personer kan være kunder.⁹⁰ Dog anses den, der køber et rejsearrangement med henblik på erhvervsmæssigt videresalg ikke som kunde, hvilket skal sikre, at fonden ikke skal yde dobbelt betalings bidrag.⁹¹ Begrebet indskrænkes yderligere i en dom fra højesteret *U2000.221H*.

*U2000.2211H*⁹² drejede sig om en Idrætshøjskole, som mente at være dækket ind under RGF, da udbyder gik konkurs. Idrætshøjskolen opnåede ikke medhold, da denne ikke ansås for at være en rejsekunde. Højesteret lagde vægt på, at Idrætshøjskolen i deres kursusbeskrivelser overfor kursisterne ikke havde angivet, at rejsearrangementet skulle leveres af Oure Sport og ikke af Idrætshøjskolen. Dermed var det skolen der blev økonomisk ansvarlig over for eleverne, og denne kunne derfor ikke anses som *rejsekunde* i lovens forstand. Flertallet fandt således, at sagsøger ikke havde krav på dækning fra RGF ved Oure Sports konkurs.⁹³ Mindretallet fandt, at Idrætshøjskolen på baggrund af udveksling af oplysninger med RGF, med rimelighed havde fået opfattelsen af, at denne var dækket ind herunder, og derfor skulle have dækket sit tab.

Et *rejsearrangement* er defineret i lovens § 2 og følger først og fremmest direktivets art. 2 nr. 1.⁹⁴ Kort ridset op er et rejsearrangement her, en pakkerejse som består af kombinationen af mindst 2 af de nævnte elementer, såfremt den har en varighed på over 24 timer eller omfatter en overnatning.⁹⁵ Den danske lovs definition af en pakkerejse, rækker ud over definitionen i pakkerejsedirektivet ved § 2. stk. 1. nr. 3. Et rejsearrangement behøver her hverken at have en varighed på mere end 24 timer eller nødvendigvis at skulle indeholde en overnatning. Et rejsearrangement, der indeholder transport samt en anden turistmæssig ydelse, kategoriseres ligeledes som en pakkerejse, så længe at denne har en samlet pris på over 1000 kr.⁹⁶ Den danske lov er på dette felt således bredder, og der findes altså her en yderligere beskyttelse, end den de europæiske regler giver.⁹⁷ Men den bredere beskyttelse er ikke i strid med direktivet, da der som tidligere understreget er tale om et minimumsdirektiv.⁹⁸

Som en *rejsearrangør* ”anses enhver, der i eget navn til kunder udbyder eller sælger rejsearrangementer enten direkte eller igennem en formidler.”⁹⁹ Der stilles krav om, at det er arrangøren der skal have tilrettelagt rejsearrangementet. Den der erhvervsmæssigt udbyder og sælger pakkerejser, anses altid som arrangør uanset periodens omsætning. Hvis en forening eller

⁹⁰ (L_RGF), § 4. note 15.

⁹¹ (L_RGF), § 4. og § 4 note 16.

⁹² Sagens parter, Idrætshøjskolen mod RGF.

⁹³ Dommen er afsagt i henhold til lbk.. Nr. 104 af 28. februar 1986 § 3, stk. 1.

⁹⁴ Se afsnit 2.6.1.

⁹⁵ (L_RGF), § 2. stk. 1 nr. 1.

⁹⁶ (L_RGF), § 2. nr. 3.

⁹⁷ Beskyttelsen kunne blive aktuel hvor en dansker skulle til Sverige og se en fodbold kamp. Køber forbrugeren både billet til kampen samt transport af en dansk etableret udbyder, vil denne være dækket af Rejsegarantifonden.

⁹⁸ Se afsnit 2.6.3.

⁹⁹ (L_RGF), § 3. stk. 1.

Særlig forbrugerbeskyttelse ved udvidelse af Rejsegarantifonden
- i et obligationsretligt perspektiv

institution kun i enkelte tilfælde udbyder pakkerejser, anses disse næppe som arrangør i lovens forstand. Afgørelse heraf må bygge på en konkret vurdering af det enkelte tilfælde.¹⁰⁰

Som *formidler* anses ”enhver, der udbyder eller sælger et rejsearrangement i arrangørens navn.”¹⁰¹ Ved afgørelse af om den pågældende formidler handler ”i arrangørens navn”, må der i overensstemmelse med almindelige fuldmagtsregler¹⁰² lægges vægt på, om kunden efter samtlige foreliggende omstændigheder må gå ud fra, at arrangøren bliver kundens aftalepart. Det er ikke i sig selv afgørende, om den, som kunden køber et rejsearrangement af, betegner sig selv som ”fuldmægtig”, agent eller andet. Det påhviler formidleren selv at sørge for, at kunden får de fornødne oplysninger om, at formidleren alene optræder som formidler, samt hvem der er den egentlige arrangør af pakkerejsen, og som sådan hæfter for opfyldelse af denne.¹⁰³

2.5.3 Rejsegarantifondens bistand til kunder

For at fonden yder bistand til kunder i henhold til lovens § 1, kræver det, at kunderne opfylder betingelserne som er givet i §§ 5 og 6. Disse uddybes følgende.

Lovens dækningsområde findes i § 5. Har kunden indgået en aftale om et rejsearrangement med en arrangør eller en formidler, kan denne få betalingen af arrangementet godtgjort af fonden, hvis rejsen ikke kan påbegyndes grundet sælgers økonomiske forhold. Befinder kunden sig allerede på rejsemålet, kan denne få godtgjort de ydelser, der ikke er opfyldt af arrangøren.¹⁰⁴ Hvis arrangørens økonomiske tilstand bevirker, at der enten ikke er sørget for hjemtransport eller for overnatningsmulighed i forhold til kunden, skal fonden sørge herfor.¹⁰⁵ Fonden kan vælge, at en påbegyndt rejse enten afvikles hurtigst muligt eller gennemføres, alt efter hvad der vil give fonden den største økonomiske besparelse.¹⁰⁶ Det er RGF’s praksis at lade rejsekunder blive på feriestedet, indtil det aftalte hjemtransporttidspunkt, såfremt fondens udgifter hermed ikke bliver urimelige store.¹⁰⁷ Baggrunden for denne praksis er, at der ofte er sket en væsentlig forudbetaling til underleverandørerne. Fx er der tilfælde, hvor både flyselskaber og hoteller har modtaget forudbetaling, og hvor det har vist sig at være økonomisk fordelagtigt for fonden at gennemføre de

¹⁰⁰ (L_RGF), § 3. stk. 1. note 13.

¹⁰¹ (L_RGF), § 3. stk. 2.

¹⁰² Fx Aftalelovens kapitel II. Om fuldmagt, Lbk. nr. 781 af 26.8.1996 om aftaler og andre retshandler på formuerettens område.

¹⁰³ (L_RGF), § 3. stk. 2. note 14.

¹⁰⁴ (L_RGF), § 5. stk. 1.

¹⁰⁵ (L_RGF), § 5. stk. 2. og stk. 3.

¹⁰⁶ (L_RGF), § 5. stk. 6.

¹⁰⁷ (L_RGF), § 5. stk. 2. note 20, første punktum.

Særlig forbrugerbeskyttelse ved udvidelse af Rejsegarantifonden
- i et obligationsretligt perspektiv

planlagte rejsearrangementer.¹⁰⁸ Det er videre fondens praksis, at rejser af mindst en uges varighed der udbydes inden for de første fire dage godtgøres fuldt ud. Afbrydes rejsen senere sker der en forholdsmæssig afkortning af godtgørelsen. Andre mindre dokumenterede eller sandsynliggjorte erstatningskrav vedrørende taxi, telefon eller forplejning, er i praksis blevet imødekommet af fonden ud fra en nødvendig- og rimelighedsbetragtning.¹⁰⁹

Ønsker en kunde bistand i henhold til § 5, skal dette krav være fonden i hænde inden for rimelig tid. Denne er sat til senest 1 år efter rejsens afslutning, eller når det er åbenbart, at rejsen ikke vil blive gennemført, jævnført § 6.¹¹⁰

2.5.4 Lovens internationale anvendelsesområde

RGF dækker kun kunders tab, såfremt firmaet der er blevet insolvent eller er gået konkurs, var registreret som selskab i Danmark. Det betyder altså, at fonden ikke dækker rejsearrangementer, der er markedsført eller solgt i udlandet.¹¹¹

Hvad der skal forstås ved, at rejsearrangementet er markedsført eller solgt i udlandet ses i § 21, stk. 2. Denne bestemmelse lægger umiddelbart op til, at kunden fysisk skal befinde sig i udlandet, når han indgår aftalen. Ser vi nærmere på stykke 2. nr. 1. er dette alligevel ikke altid tilfældet. Det afgørende er ikke, om kunden befinder sig i udlandet, men om sælger gør. Altså kan kunden godt befinde sig i Danmark, men hvis udbyderen er etableret i fx Sverige og altså ikke har kontor i Danmark, vil den danske RGF ikke finde anvendelse. Det andet tilfælde er der, hvor kunden modtager tilbuddet i udlandet og her udfører handlinger, som har været grundlæggende for aftalens indgåelse. Dette kunne fx ske på en almindelig ferie ved, at man selv aktivt bestilte den næste, eller kunden kunne have opnået et tilbud på en forretningsrejse. Men køb hos en udenlandsk sælger ville også kunne ske fra Danmark, fx gennem internettet på udenlandske hjemmesider der ender med ".se" eller ".no" for henholdsvis Sverige og Norge.¹¹² Foretager forbrugeren handlinger herigennem der medfører aftaleindgåelse om pakkerejser, betyder det ligeledes, at han ikke er dækket ind ved RGF i tilfælde af virksomhedens insolvens eller konkurs (belyses nærmere i afsnit

¹⁰⁸ (L_RGF), § 5, stk. 6. note 25.

¹⁰⁹ (L_RGF), § 5, stk. 4. note 23.

¹¹⁰ (L_RGF), § 6.

¹¹¹ (L_RGF), § 21, stk. 1. første punktum.

¹¹² Norge er ikke medlem af det Europæiske Fællesskab, hvilket betyder, at de ikke er underlagt pakkerejsedirektivet. Norge har vedtaget egne regler omkring en garantifond ved salg af pakkerejser. Dette reguleres i henhold til LOV 1995-08-25: Lov om pakkerejser og reisegaranti, og minder meget om en implementering af (90/314/EØF).

Særlig forbrugerbeskyttelse ved udvidelse af Rejsegarantifonden
- i et obligationsretligt perspektiv

2.7.2.1). Baggrunden for ovenstående er den, at pligten til at lade sig registrere i RGF kun omfatter, her i landet registrerede arrangører og formidlere for udenlandske arrangører.¹¹³

2.5.5 Rejsegarantifondens finansielle opbygning

RGF er i dag finansieret ved bidrag og garantistillelse fra pakkerejsearrangører, som skal dække fondens administrative omkostninger samt eventuelle krav fra de berørte kunder, når sælger er blevet erklæret insolvent eller konkurs.¹¹⁴ Det fremgår af lovens § 9, stk. 2, at RGFs formue løbende skal svare til de to største tab, som fonden har lidt siden 1997. De seneste beregninger fra RGF viser, at fondens formue for at leve op til dette krav bør være 50 mio. kr.¹¹⁵ Formuen opbygges gennem gebyrer, der indbetales af de registrerede selskaber. Gebyret har i nogle år været helt fjernet grundet et midlertidigt overskud, men efter et antal omkostningsfulde konkurser blandt pakkerejsearrangører i 2008, er de tilbageværende udbydere siden 1. januar 2009 blevet opkrævet 20 kr. pr. deltager i et pakkerejsearrangement, således at fondens formue igen kan blive opbygget og dermed opfylde lovens krav.¹¹⁶

2.5.6 Virksomhedens garantistillelse

Det gælder både for danske arrangører og for formidlere for udenlandske arrangører, at de skal være registrerede i RGF, hvis de ønsker at udbyde eller sælge rejser i Danmark. For at blive registreret i fonden, er det en betingelse, at arrangøren eller formidleren stiller en garanti overfor fonden, der er i overensstemmelse med lovens § 8, stk. 4-6. Garantien skal stilles i et pengeinstitut, i et forsikringselskab, ved kontant deponering eller ved deponering af andre tilsvarende aktiver. Garantibeløbet skal af fonden kunne kræves indbetalt til dækning af krav, som fonden får over for arrangøren eller formidleren for en udenlandsk arrangør.¹¹⁷

Ved beregning af selve garantistillelsen, sondres der mellem hvor stor en del af omsætningen der udgøres af flycharterrejser,¹¹⁸ alt efter om denne del ligger over eller under 50 %, kan

¹¹³ (L_RGF), § 20.

¹¹⁴ Jf. (L_RGF), § 9, stk. 1.

¹¹⁵ Lovforslag nr. L 180, Fremsat d. 31 marts 2009 af økonomi- og erhvervsministeren (Lene Espersen), (2.ædr.f.-L180), 3.3 Fondens finansielle størrelse.

¹¹⁶ 2.ædr.f.-L180, 3.4. Finansiering af fonden. Tidligere har det obligatoriske bidrag fastsat til 5 kr. pr. deltager. Det er ved L 2004 207, afløst af en mere fleksibel bidragshjemmel,¹¹⁶ og er således fastsat til 20 kr. i dag.

¹¹⁷ (L_RGF), § 8, stk. 3., Fonden skal så vidt som muligt lade garantien dække eventuelle krav, er garantistillelsen ikke stor nok kan fonden gøre regres overfor udbyderen i henhold til lovens § 7.

¹¹⁸ En flycharterrejse defineres ved at være et rejsearrangement, hvor transporten foregår med fly, og som udbydes efter et forud fastlagt program med mindst 30 rejser pr. afgang, jævnført § 2 stk. 3.

Særlig forbrugerbeskyttelse ved udvidelse af Rejsegarantifonden
- i et obligationsretligt perspektiv

garantistillelsen henholdsvis variere mellem 300.000 kr. - 2,5 mio. kr.¹¹⁹ og 300.000 - 30 mio. kr.¹²⁰ jf. § 8 stk. 5. Der findes nogle undtagelser til garantistillelsen som fremgår af § 8 stk. 7 og 8.

Hvis en registreret arrangør eller en formidler for en udenlandsk arrangør, enten undlader at indbetale bidrag til fonden, eller hvis deres stillede garanti ikke opfylder kravene om garanti i henhold til ovenstående, kan fondens bestyrelse beslutte, at registreringen i fonden slettes, hvis forpligtelserne ikke er opfyldt inden en fastsat tidsfrist.¹²¹ Retsvirkningen heraf er, at arrangøren ikke længere må udbyde pakkerejser. Ignorere den forviste virksomhed sletningen og udbyder denne fortsat rejser uden at være registreret, kan denne pålægges bødestraf samt et muligt fagedforbud mod fortsat at drive virksomhed.¹²²

En udbyder af kanoture til Sverige blev ved dom, U 2004.1995Ø,¹²³ idømt bøde for overtrædelse af § 8, stk. 2 i henhold til lovens § 25 stk. 1 nr. 1,¹²⁴ da denne havde undladt at lade sig registrere i RGF, men gennem 6 år havde udbudt og solgt rejsearrangementer. Østerlandsret fandt, at der ved bødefastsættelsen måtte lægges vægt på, at tiltalte i næsten 6 år havde udbudt og solgt rejsearrangementer uden den fornødne registrering.

Fonden kan i henhold til lovens § 14, fastsætte bestemmelser om, at garantien eller bidraget nedsættes eller bortfalder for en arrangør eller formidler, hvis der er tale om rejsearrangementer, hvori der ikke indgår transport eller andre særlige typer af rejsearrangementer.¹²⁵ Fondens kan også kræve en højere garantistillelse,¹²⁶ såfremt det efter en gennemgang af arrangørens eller formidlerens økonomiske forhold må antages, at der er særlig risiko for, at fonden vil lide et tab.¹²⁷

Om garantistillelsen skal ned- eller opjusteres, vurderes af fonden ud fra de nøgletal som de registrerede selskaber skal indberette årligt jævnfør § 12a.¹²⁸

Er garantistillelsen ikke tilstrækkelig ved selskabets konkurs, kan fonden gøre regres mod udbyderen i henhold til § 8. Udgangspunktet for fondens regreskrav er, at fonden indtræder i

¹¹⁹ + 1 mio. for hver 100 mio. kr. omsætningen overstiger 250 mio. kr.

¹²⁰ + 5 mio. for hver 200 mio. kr. omsætningen overstiger 700 mio. kr.

¹²¹ (L_RGF), § 17.

¹²² I overensstemmelse med bestemmelsen (L_RGF), § 25.

¹²³ Sagens parter, Anklagemyndigheden (Rejsegarantifonden) mod Kano-Ekspressen v/T.

¹²⁴ (L_RGF), kap. 8. Straffe- og ikrafttrædelsesbestemmelser.

¹²⁵ (L_RGF), § 14. Bestemmelsen forudsættes anvendt, hvor risikoen for fonden er uvæsentlig og ikke står i et rimeligt forhold til omkostningerne for arrangører/ formidlere og fonden, jf. note 48.

¹²⁶ Jf. (L_RGF), § 19, bestemmelsen blev indført ved L2004 207, før bestemmelsen kunne fonden kun forhøje kravet om garantistillelse overfor arrangører og formidlere som allerede havde påført fonden et tab.

¹²⁷ (L_RGF), § 19. stk. 1. 1. pkt.

¹²⁸ De tre nøgletal der skal indberettes er Dækningsgrad (omsætning fratrukket omkostningerne ved rejsearrangementer i % af omsætningen), Likviditetsgrad (forholdet mellem omsætningsaktiver og kortfristet gæld) og Soliditetsgraden (Egenkapitalens andel af aktivernes sum), uddybet i note 45 til loven.

kundens krav, i det omfang denne har fyldestgjort disse.¹²⁹ En garantifonds retsstilling over for et konkursbo blev fastslået af Søj og Handelsretten ved U.1994.402S.¹³⁰ Her fandtes det at fondens krav som udgangspunkt måtte anses som et simpelt i henhold til § 97.¹³¹ Der er ingen afgørelse af dette for netop RGF, men det er sandsynligt at afgørelsen har skabt præcedens for garantifondens krav i konkursbo.

2.6 Forbrugerens generelle retsstilling ved sælgers konkurs i prænumerationskøb

Dette afsnit er kun relevant, når sælger går konkurs, og forbrugeren af denne har gjort et separat køb af flybilletter. Har forbrugeren købt en pakkerejse, er han dækket ind under de to forudgående afsnit. Desuden bør nævnes, at det i tilfælde hvor det er flyselskabet og ikke sælger, som går konkurs, er sælger, der hæfter overfor forbrugeren, og forbrugeren skal ikke søge sit krav opfyldt i konkursboet. Sidstnævnte blev fastslået ved Forbrugerklagenævnet i sag 08/06702.¹³² Forbrugeren havde gennem Travellink Denmark købt i alt 6 billetter, som var fordelt på to flyselskaber Aloha Airlines og ATA Airlines. Inden rejsens fuldførelse gik begge flyselskaber konkurs. Forbrugeren rettede henvendelse til indklagede, som oplyste, at denne ikke kunne hjælpe ham. Nævnet fandt, at indklagede hæftede overfor klager i overensstemmelse med de almindelige aftaleretlige principper,¹³³ og forbrugeren blev herved tilkendt erstatning.

Da Sterlings konkurs indtræf i oktober 2008, var der flere forbrugere som kom i klemme.¹³⁴ Dette skyldtes at Sterling kun solgte flyrejser, så alle forbrugere der havde købt deres billet herigennem var ikke dækket i RGF.¹³⁵ Afsnit er videre forfattet for at give læseren en forståelse af, hvad det vil sige at stå med et krav i et konkursbo som Sterlings, som simpel kreditor. Det bør pointeres, at konkursloven (KL)¹³⁶ desuden kun er af relevans for forbrugeren, når han har indgået et prænumerationskøb med en konkursramt virksomhed, og virksomheden endnu ikke har opfyldt sin del af aftalen. Har forbrugeren allerede færdiggjort rejsen, eller har han forud for konkursen allerede fået udleveret gyldige billetter, er de kreditretlige instrumenter ikke relevante for ham.

¹²⁹ (L_RGF), § 7 stk. 1.

¹³⁰ Indskydergarantifonden mod C&G Banken A/S under konkurs.

¹³¹ U.1994.402S, s. 2 nederst, i den printervenlige versionen.

¹³² Forbrugeren X mod Travellink Denmark, Filial af Travellink A/B, Sverige.

¹³³ Sag 08/06702, s. 5, Nævnets bemærkninger.

¹³⁴ Egen erfaring gennem ansættelse i Forbrugerstyrelsens Hotline.

¹³⁵ Oplysningen er indhentet fra Rejsegarantifonden, Dorthe Lindholm.

¹³⁶ Konkursloven Lovbekendtgørelse nr. 1259 af 23/10/2007 (KL), Når en skyldner er insolvent, skal denne eller den, der har en fordring hos skyldner begære skyldners bo under konkurs. En skyldner kan begæres insolvent, når denne ikke kan opfylde sine forpligtelser jf. § 17, stk. 1-2.

Særlig forbrugerbeskyttelse ved udvidelse af Rejsegarantifonden
- i et obligationsretligt perspektiv

Foretager forbruger et separat køb af en flybillet, vil der i de fleste tilfælde være tale om prænumerationskøb. Når de penge der er tilbage i konkursboet skal uddeles til kreditorerne, sker det ud fra en særlig prioritetsorden som er fastlagt i KL kapitel 10.¹³⁷ Ønsker forbrugeren ved et prænumerationskøb at blive stillet bedre end som simpel kreditor, skal han have opnået en tinglig sikring i det købte gode.¹³⁸ Ved løsørekøb kan aftalen i sig selv være tilstrækkelig som sikringsakt, men der sondres mellem genus og species køb. Ved køb af en flybillet kan en tinglig sikring være svær at opnå. Der kan ikke udstedes håndpant, da aftalen i så fald ændres til et samtidigheds køb, og der vil næppe blive givet underpant i købet af flybilletter dels begrundet i, at der er tale om et forbrugerkøb og dels begrundet i beløbets størrelse.

2.6.2 Retsvirkningen af et simpelt krav i konkursboet – KL § 97

Forbrugerens krav i prioritetsordnen er nede på en femte plads, og hans krav forfalder som en simpel fordring.¹³⁹ En simpel fordringshaver er en kreditor, som ikke kan opnå en fortrinsstilling i forhold til konkursordnen. Har en forbruger betalt en ydelse forud for udførelsen af denne, og går virksomheden konkurs, inden denne har opfyldt sin forpligtelse, står forbrugeren kun tilbage med et simpelt krav i boet jf. § 97. Betydningen af at forbrugeren står så langt nede i konkursordnen, er ofte den, at han ikke får sine penge tilbage.¹⁴⁰ Gruppen af simple kreditorer er ofte den største i prioritetsordnen, og disse får som regel kun en procentdel af deres krav dækket. Dette kaldes også dividenden. Alle simple kreditorer får samme procentsats, og i mange konkursbo er denne under 5 %.¹⁴¹

2.7 Lovforslag til Lov om ændring af lov om en rejsegarantifond

2.7.1 Lovforslagets formål, gennemførelse og ikrafttrædelsesdato

D. 4. februar 2009 sendte Forbrugerstyrelsen 1. udkast af lovforslaget om ændring af *Lov om en rejsegarantifond*¹⁴² til høring hos i alt 38 forskellige organisationer og interessenter. Formålet med lovændringen var først og fremmest at udvide den eksisterende konkursbeskyttelse i forbindelse med private ferierejser. Efter høringen blev det endelige ændringsforslag sendt til vedtagelse i

¹³⁷ KL, §§ 93 – 98.

¹³⁸ Lyng Andersen og Werlauff (2005), s. 149.

¹³⁹ KL, § 97.

¹⁴⁰ Mette Skov Larsen, SØ og Handelsretten udtaler at der ikke findes en statistisk opgørelse over hvor meget der typisk er tilbage i boet til § 97 krav. Men typisk er der ikke ret meget. Opgørelsen af Sterlings bo er endnu ikke færdiggjort.

¹⁴¹ Lind Gleerup, Rosenkjær og Rørbæk (2007), side 440.

¹⁴² 1.ændf.-L180.

Særlig forbrugerbeskyttelse ved udvidelse af Rejsegarantifonden
- i et obligationsretligt perspektiv

folketinget d. 31 marts 2009.¹⁴³ Vedtagelsen skete den 29. maj 2009,¹⁴⁴ og ændringen træder i kraft fra 1. januar 2010 med samtidig virkning derfra.¹⁴⁵

Folketinget har med vedtagelsen bestemt, at RGF også dækker, når sælger af en flybillet går konkurs. Med lovændringen bliver det obligatorisk for udbydere af flytransport at tilbyde kunder dækning hos RGF. Det bliver frivilligt om forbrugerne, mod betaling af et bidrag, vil tilvælge forsikringen.¹⁴⁶ Betingelsen, at en rejsearrangør eller formidler skal være etableret i Danmark, videreføres således, at det alene er rejseudbydere af flytransport med videre, der er etableret i Danmark som bliver omfattet af loven. Det som således er afgørende for lovens anvendelse er, om arrangøren har et forretningssted eller en repræsentant etableret i Danmark, som kunderne fysisk kan henvende sig til.¹⁴⁷

Definitionen et rejsearrangement ændres overalt i loven til en rejseydelse,¹⁴⁸ at der ved en rejseydelse ved ændringens ikrafttrædelse også skal forstås flytransport vil fremgå af lovens § 2 stk. 1 nr. 4.

Dækningsområdet bliver med lovændringen ændret til, at strække sig over to §§ i stedet for en. § 5 vil fortsat gælde for § 2 fra stk. 1., nr. 1 til. 3. der er den oprindelige definition af et rejsearrangement i *Lov om en rejsegarantifond*¹⁴⁹ fremgår også af ovenstående afsnit 2.6.2. For den nye lov vil dækningsområdet for indførelsen af § 2 stk. 1 nr. 4 og 5 skulle findes i et nyindført § 5a, hvilket der redegøres for i følgende afsnit.

2.7.2 Dækningsområdet for køb af flytransport § 5a¹⁵⁰

Med udvidelsen af RGF har der primært været et ønske om, at beskytte forbrugerne. Derfor har folketinget ved vedtagelsen bestemt, at kunden kun er dækket ind hos RGF, når han opfylder 2 betingelser.

For at kunden kan opnå beskyttelse, skal han have indgået aftale om flytransport til privat brug i overensstemmelse med § 2 stk. 1 nr. 4 jf. § 5a.¹⁵¹ Begrebet en *kunde*, som det skal forstås i henhold til Lov om en rejsegarantifond § 4, se ovenstående afsnit 2.5.1, bliver således indsnævret til, ikke

¹⁴³ L 180. 3.beh., efter 3. behandling i folketinget blev forslaget vedtaget med 107 stemmer for og 0 imod, dog var der 72 fraværende.

¹⁴⁴ L 180. 3.beh., afstemning endelig vedtagelse.

¹⁴⁵ L 180. 3.beh., afstemning endelig § 3.

¹⁴⁶ Resume ved 2008-09-L 180, efter lovforslagets 2. behandling, fremgår også af 3.behandling § 1 nr. 5.

¹⁴⁷ L-180 3.behandling § 1 nr. 6.

¹⁴⁸ L 180. 3.beh., afstemning endelig § 1, stk. 1.

¹⁴⁹ (L_RGF), § 2 stk. 1.

¹⁵⁰ L 180. 3.beh., § 1, stk. 8.

¹⁵¹ L 180. 3.beh., afstemning endelig § 1. stk. 8.

Særlig forbrugerbeskyttelse ved udvidelse af Rejsegarantifonden
- i et obligationsretligt perspektiv

længere at gælde for personer der handler inden for deres erhverv, men kun til fysiske personer. Altså en forbruger i overensstemmelse med den oprindelige danske fortolkning af forbrugerbegrebet således, at en fysisk person både kan være en enkelt person eller en forening, som det fremgik af afsnit 2.2.1.¹⁵² En rejse kan dog være tiltænkt både at skulle indeholde arbejde og privat ferie. Derfor kan det meget vel antages, at der kommer en note til denne bestemmelse. Som udgangspunkt må sondringen, om der er tale om et forbruger- eller et handelskøb, defineres i henhold til købelovens § 4a.¹⁵³ Desuden fremgik det af debatten forinden vedtagelsen at denne problemstilling må bero på en afvejning af, hvem der betaler for rejsen og hvor stor en del af rejsen, der er arbejde, og hvor stor en del der er privat ferie.¹⁵⁴ I fortolkningen heraf må det belyses, at vi befinder os i en gråzone, og det kan tænkes, at der skal mere end én domsafgørelse til at klargøre sondringen af, hvornår køber skal anses som forbruger. Da bestemmelserne for en pakkerejse både gælder for alle fysiske og juridiske personer, og da mange erhvervsrejser også indeholder privat ferie, er det nærværende at tro, at der forholdsvis hurtigt opstår tvist mellem et rejseselskab og RGF. Opfylder forbrugeren det første kriterium i § 5a, er han dækket ind, såfremt han positivt har tilvalgt dækning hos RGF i henhold til § 9 jf. § 5a stk. 1, 2. punktum. Af § 9 stk. 3, 2. punktum fremgår det, at når forbrugeren vælger dækning hos RGF, skal denne erlægge et bidrag herfor til rejseudbyderen, der så skal videreføre bidraget til fonden. Opfylder kunden den første del af bestemmelsen, men ikke selv har tilvalgt dækning som påkrævet efter det andet punktum, er retsvirkningen ved selskabets konkurs den, at forbrugeren ikke stilles bedre end før lovændringens gennemførelse, og han ved sælgers konkurs må indgive et simpelt krav i konkursboet, som beskrevet ovenstående i afsnit 2.4.2.

Vælger forbrugeren dækning hos RGF betyder dette, at fonden når sælger ikke opfylder aftalen grundet økonomiske forhold skal sikre forbrugeren en passende hjemtransport, hvis det er sådan, at denne står strandet på rejsemålet i henhold til § 5a. stk. 3. Desuden kan forbrugeren få dækket rimelige tab, som skyldes rejseudbyderens økonomiske forhold i henhold til § 5a. stk. 4.

¹⁵² *Den juridiske person i den danske fortolkning, skal dog ikke ses som en erhvervsdrivende i traditionel forstand, men som en der varetager forbrugers interesse og som oftest repræsenterer en forsamling, fx en boligforening der har et samlet krav fra deres medlemmer over for en erhvervsdrivende. At sådanne en forening kan anses som forbruger fremgår af afgørelsen U1988.945V.*

¹⁵³ 1. udkast, Betænkning over L-180, til nr. 4, s. 6.

¹⁵⁴ Besvarelse af spørgsmål 1 ad L 180 stillet af Erhvervsudvalget d. 16.04.09. spørgsmål 15, stillet efter ønske fra Benny Engelbrecht (S).

2.7.2.1 § 5a's virkning på lovens resterende bestemmelser

§ 5a. indsættes også i de bestemmelser der havde betydning for det "gamle" dækningsområde, der sker en indførelse i §§ 6, 7 og i § 8 stk. 4, hvoraf henholdsvis tidsfristen for fremsættelse af krav fra kunden overfor fonden og fondens regreskrav overfor sælger fremgår, samt at det er virksomhedernes omsætning af dækningsområdet, som skal lægges til grund for udregningen af dennes garantistillelse overfor fonden.

Fortsat vil det gælde, at fonden ikke dækker rejsearrangementer, der er markedsført og solgt i udlandet jf. § 21, men rejsearrangement ændres til rejseydelse og 2. punktum slettes hvori der står, at *"rejsen dog dækkes såfremt denne indeholder grænseoverskridende elementer"*.¹⁵⁵ Denne rettelse formodes at skyldes, at den nye lovs udvidelse kun gælder for Danmark, og forbrugeren herved ikke er sikret samme dækning i de andre europæiske lande.¹⁵⁶ Reglerne i § 21. stk. 2 som beskrevet i afsnit 2.5.4 vil fortsat være gældende. I forhold til § 21 kan både de nationale og de generiske Top Level Domain (TLD) drille forbrugeren. Er hjemmesiden på dansk, kan forbrugeren let komme til at tro, at han også er beskyttet af de danske regler, dette er dog kun tilfældet hvis sælger anses for værende etableret i Danmark. Det er således hverken hjemmesidens generelle udformning eller TLD, der er afgørende, men om sælger er etableret i Danmark. En dansk hjemmeside er efter RGFs praksis ikke tilstrækkeligt til, at udbyderen kan siges at være etableret i Danmark.¹⁵⁷ I det tilfælde hvor forbrugeren har købt en billet over en hjemmeside, men skal flyve med et andet selskab end det som rejsen er købt hos, og flyselskabet går konkurs, er det selskabet forbrugeren har købt billetten igennem, der skal erstatte forbrugers tab efter de almindelige aftaleretslige og køberetslige bestemmelser.¹⁵⁸

2.7.3 Informationssikring

Som det ses ud fra ovenstående opdeles loven i to områder, med regler for henholdsvis det gamle og det nye dækningsområde. Forbrugeren er kun dækket ind, når han erhverver sig flytransport såfremt udbyder er etableret i Danmark, på betingelse af, at han handler til privat brug¹⁵⁹ og at han har tilvalgt dækning hos RGF. Dette betyder, at man fra lovgivers side finder det vigtigt med en

¹⁵⁵ L180-3beh., afstemning endelig § 1 stk. 21.

¹⁵⁶ Egne overvejelser.

¹⁵⁷ Bemærkninger til lovforslaget L 180 (31.03.09), pkt. 3.1 Rejseudbydere etableret i Danmark.

¹⁵⁸ Konkursen anses for en mangel i opfyldelse af aftalen, og virksomheden skal hvis det er muligt lade forbrugeren, flyve til den aftalte destination med et andet selskab, eller tilbagebetale forbrugeren det erlagte beløb, jf. KBL § 78.

¹⁵⁹ Ændringen gælder kun for fysiske personer, oprindeligt havde man tiltænkt at hele loven skulle ændres til kun at være gældende for fysiske personer jf. 1.ændf.-L180. Men det blev forinden at ændringsforslaget blev sendt til Regeringen opdaget, at dette stred mod Pakkerejsedirektivet, og derfor er det kun ved køb af flytransport og billeje i udlandet, at der skal sondres imellem om køber er en juridisk eller fysisk person.

oplysningskampagne samt vigtigt at gøre det gennemskueligt for kunden, om rejsearrangøren eller formidleren stiller garanti overfor RGF.

At informationsformidlingen har stor betydning fremgår dels af § 5a. stk. 2, der påpeger, at det tydeligt skal fremgå af rejsebeviset, om forbrugeren har valgt dækning hos RGF eller ej jf. 3. behandling § 1 stk. 8. Desuden fremgår det af behandlingens § 1 stk. 11, at § 8 får indført et stk. 2, hvor 2. og 3. punktum, lyder følgende ”*Registrerede rejseudbydere skal ved skiltning eller på anden tilsvarende tydelig måde oplyse, at de er registrerede i Rejsegarantifonden. Oplysningen skal være frit tilgængeligt for kunderne*”. I spørgsmålet om hvem der skal skildre når forbrugeren handler over nettet, kan e-handelsloven¹⁶⁰ desuden være nyttig at anvende som fortolkningsstøtte. Heraf fremgår det af § 11 om tekniske hjælpefunktioner, at ”*tjenesteyderen¹⁶¹ inden en ordreafgivelse skal stille hensigtsmæssige, effektive og tilgængelige hjælpeværktøjer til rådighed for tjenestemodtageren.*”¹⁶² Hvilket betyder, at det er den hjemmeside, som forbrugeren afsiger sin bestilling igennem, der skal sikre at forbrugeren bliver oplyst om muligheden for forsikring, uanset om denne er arrangør eller formidler.

Netop med flytransport må vigtigheden af informationsudsprelse forstås ud fra det faktum, at det kun er en national præceptiv bestemmelse, hvilket betyder, at forbrugeren ved køb af en flybillet ikke nødvendigvis er sikret samme rettigheder i andre EU lande. Køber en dansk forbruger eksempelvis en flybillet af en virksomhed med kontor i Tyskland og går virksomheden konkurs, kan forbrugeren ikke indgive et krav til RGF. Køber en forbruger i stedet en pakkerejse altså fx en kombination af transport og indkvartering i en stat i Fællesskabet, vil han som minimum stadig være dækket ind i henhold til pakkerejsedirektivet¹⁶³ som redegjort for i afsnit 2.4.

2.7.4 Garantistillelse og fondens forventede størrelse

Ved garantier stillet af en rejseudbyder eller formidler for en udenlandsk rejseudbyder af flytransport gælder det, at garantiens størrelse ikke kan overstige 100 mio. uanset sælgerens omsætning, hvilket indføres som § 8 stk. 6, jf. 3. behandling § 1 stk. 15.

¹⁶⁰ Lov nr. 227 af 22.4 2002 om tjenester i informationssamfundet, herunder visse aspekter af elektronisk handel § 11. Bestemmelsen er en gennemførelse af direktiv 2000/31/EF af 8. juni 2000 om visse retlige aspekter af informationssamfundstjenester, navnlig elektronisk handel, i det indre marked, artikel 11.

¹⁶¹ Definitionen herpå ses i § 2, stk. 1, nr. 2 som *Enhver fysisk eller juridisk person, som leverer en informationssamfundstjeneste.*

¹⁶² Definitionen herpå ses i § 2, stk. 1, nr. 4 som *En fysisk eller juridisk person, der modtager og anvender en informationssamfundstjeneste.*

¹⁶³ (90/314/EØF), artikel 7.

Særlig forbrugerbeskyttelse ved udvidelse af Rejsegarantifonden
- i et obligationsretligt perspektiv

Beregningen af fondens størrelse har været vanskelig, især begrundet i to problemstillinger. For det første er ordningen frivillig for forbrugerne, hvilket betyder, at det ikke er muligt at angive størrelsen på et eventuelt tab ved en konkurs hos et flyselskab. For det andet findes der ikke, som i afsnit 2.6.4 data for hvor store omkostningerne har været ved de to sidste konkurser i flybranchen. Det må til at starte med baseres på et skøn, hvor stor en formue, der er nødvendig for at dække eventuelle tab på flytransport. Men umiddelbart vurderes det, fra Forbrugerstyrelsens og regeringens side, at markedet for flytransport er betydeligt større end markedet for pakkerejser. Således er det fundet, at fonden skal udvides med 150 mio. til i alt 200 mio. kr.¹⁶⁴ Fondens formue forventes fortsat opbygget gennem bidrag som også forventes sat til 20 kr. pr. solgte flybillet, som det også er fastsat for pakkerejser.¹⁶⁵

2.8 Juridisk delkonklusion

EU har fastlagt et direktiv,¹⁶⁶ der betyder, at der ved køb af pakkerejser skal være en særlig dækning ved udbyders konkurs. Dette medfører i praksis, at kunden er sikret, at aftalen opfyldes, eller at denne vil få refunderet beløbet svarende til den del af aftalen der ikke opfyldes. Direktivets artikel 7, er implementeret i *Lov om en rejsegarantifond*. Loven opererer med begrebet *kunde*, der både skal fortolkes som erhvervsdrivende og privatpersoner. En person der køber en rejse med henblik på videresalg anses ikke som kunde i lovens forstand og får derved ikke dækket et eventuelt tab ved sælgers konkurs. Erhverver en kunde sig i dag en flyrejse (altså kun transport), falder dette uden for *Lov om en rejsegarantifond*. Går udbyder her konkurs, kan kunden kun indgive hans krav i konkursboet som en simpel kreditor. Forbrugers krav bliver anset som et simpelt krav i henhold til KL § 97, hvilket i praksis kan betyde en udbetaling på blot 5 % af det indberettede beløb.

Fra 1. januar 2010 udvides *Lov om en rejsegarantifond* til også at skulle yde bistand til kunden, der har erhvervet sig flytransport, når sælger ikke opfylder aftalen grundet dennes økonomiske situation. Udvidelsen af RGF kommer kun til at gælde for forbrugere, der handler hos en dansk registreret virksomhed. Dette betyder at forbrugeren ikke er dækket ind på samme måde, som hvis han havde købt en pakkerejse. Kundebegrebet indskrænkes for flyrejser til kun at gælde for fysiske personer. Forbrugeren er kun dækket ind, såfremt han handler som privatperson, og såfremt han positivt har tilmeldt sig dækning hos RGF. Går sælger konkurs, og kan køber af en flyrejse ikke

¹⁶⁴ 2.ændf.-L180, Afsnit 3.3 Fondens størrelse. I beregningen tages også højde for meromkostningen ved at dække for leje af biler i udlandet.

¹⁶⁵ (FÆ-RGF), Afsnit 3.4 Finansiering af fonden.

¹⁶⁶ (90/314/EØF)

Særlig forbrugerbeskyttelse ved udvidelse af Rejsegarantifonden
- i et obligationsretligt perspektiv

anses som forbruger, eller har forbrugeren ikke tilmeldt sig dækning, kan denne melde sit krav i konkursboet i henhold til konkurslovens § 97. Er der fortsat tale om køb af en pakkerejse, er det overordnet set EU's minimums direktiv om pakkerejer (90/314/EØF), der sætter bestemmelserne for, hvordan forbrugeren er sikret ved konkurs, når han erhverver sig en pakkerejse i en af medlemsstaterne.

3. KAPITEL ØKONOMISK DEL

3.1 Indledning

I dette kapitel vil jeg fortsat interessere mig for den prækontraktuelle problematik på markeder med asymmetrisk information. Markeder hvor forbrugeren må indgå kontrakten og betale for ydelsen, før han får mulighed for at kende produktets sande kvalitet såkaldte prænumerationskøb. Kun sælger kender kvaliteten, og enten kan eller vil denne ikke overføre den nødvendige information til forbrugeren.

Ved rejser kan hver enkelt rejseudbyders produktkvalitet være meget forskellig fra andres, som er tilgængelige på markedet på samme tid.¹⁶⁷ Flyrejsens kvalitet vil afspejles i hvordan sælgeren opfylder kontrakten. Misligholdelse kunne fra sælgers side forekomme ved, ikke at præstere ydelsen optimalt, eller ved at rejsen slet ikke blev fuldført. Sidstnævnte case vil opstå der, hvor sælgers konkurs indtræder, før denne har opfyldt aftalen.

Pakkerejsedirektivet¹⁶⁸ beskytter EU's borgere i forhold til, når disse har købt en pakkerejse inden for EU. Forbrugers tab dækkes i disse tilfælde af et særligt krav om konkurssikring, som er etableret nationalt i overensstemmelse med direktivet.¹⁶⁹ Den danske regering har vedtaget en udvidelse af den danske konkurssikring,¹⁷⁰ således at den også yder forbrugernes beskyttelse når disse kun har erhvervet en flybillet, dog under de betingelser der er givet i kapitel 2 afsnit 2.7.

Det bredere dækningsområde har været positivt mødt i forhold til synspunktet om en bredere forbrugerbeskyttelse. Men der har imidlertid været stor protest imod en lovregulering som den forestående fra det danske erhvervsliv. De mente, at ændringen vil være med til at hæve deres priser og gøre dem ukonkurrencedygtige i forhold til de andre europæiske medlemsstater.¹⁷¹

3.2 Generelt om forbrugerbeskyttelse ved konkurser

Som vi så i kap 2, er den normale konkursorden således, at forbrugeren står til sidst, når pengene i boet skal opgøres, fordi han anses som simple fordringshaver.¹⁷² Følgende vil jeg opstille betydningen her af, og belyse hvilke problemstillinger det kan medføre ud fra forbrugernes synspunkt.

¹⁶⁷ Matthew, John og Colin (1995), s. 191.

¹⁶⁸ (90/314/EØF).

¹⁶⁹ Se kapitel 2, afsnit 5.

¹⁷⁰ (L_RGF)

¹⁷¹ Fremgår generelt af *Høringsnotat vedrørende udkast til forslag til lov om ændring af lov om en rejsegarantifond*, d. 9. marts 2009.

¹⁷² Se kap. 2 afsnit 2.4.2.

3.2.1 Hovedreglen ved konkurser

Herunder finder vi 2 problemstillinger, 1) købers rettigheder efter varemottagelse ved køb af faste varer¹⁷³ eller udførte reparationer og 2) køber har betalt forud for sælgers opfyldelse af aftalen.

Ad 1) I forbruger køb findes der en beskyttelsespræceptiv lovregulering. Ved mangler må køberen rette sin reklamation til sælger, som skal afhjælpe denne mangel, såfremt den er opstået indenfor to år efter modtagelse af varen.¹⁷⁴ Er sælger gået konkurs inden for de to års reklamationsret, og der viser sig en mangel, må forbrugeren selv betale afhjælpning.¹⁷⁵ Altså flyttes risikoen for varens undergang, ved sælgers konkurs over på køber. På reparationer er forældelsen tre år jf. de almindelige forældelsesregler, men også her flyttes risikoen over på køber.

Ad 2) Har køberen bestilt en vare fx en sofa og samtidigt betalt et depositum for denne, vil pengene være mistet, hvis sælger går konkurs inden denne har opfyldt aftalen. Forbrugeren kan her kun rette kravet i konkursboet. Det samme vil ske ved forudbetaling af tjenesteydelser, der først skal udføres, efter betalingen er sket som fx flyrejser.

3.2.2 Undtagelsen til hovedreglen

Der er tre undtagelser til hovedreglen for, når en simpel kreditor har et krav i et konkursbo. Der findes særlige garantifonde som forbrugeren kan rette sit krav over for ved sælgers konkurs. Disse tre er en *forsikringsgarantifond*,¹⁷⁶ en *garantifond for bankkunder*,¹⁷⁷ samt en *rejsegarantifond*.¹⁷⁸ De to førstnævntes primære formål er, at borgerne ikke skal frarøves deres eksistensberettigelse, hvis den værste situation opstår inden for hvert deres dækningsområde. Hvis eksempelvis forbrugeren ikke var sikret at få sine penge udbetalt ved bankens konkurs, vil der sandsynligvis være mange, der i stedet vil vælge at gemme pengene andre steder.

Lidt anderledes må det siges, at være med baggrunden for den tredje som er RGF. At en forbruger ikke kommer på en enkelt ferie, kan umiddelbart ikke siges at have betydning for dennes eksistensberettigelse. På trods af dette har man i Danmark allerede tilbage til starten af 70'erne opsat en garantiordning for køb af pakkerejser. EU fulgte efter i 1990 og starten af 90'erne ved implementering af direktiv om pakkerejser.

¹⁷³ Vare som hører under Købelov lovbekendtgørelse 2003-03-28 nr. 237, §§ 2 og 3.

¹⁷⁴ Jf. KBL § 83.

¹⁷⁵ Gælder vis sælger er en selskabsform med begrænset hæftelse. Er sælger en enkeltmandsvirksomhed hæfter denne personligt.

¹⁷⁶ Lbk. 2007-05-01 nr. 419 om en garantifond for skadesforsikringsselskaber.

¹⁷⁷ Lbk. 2007-08-08 nr. 1009 om garantifond for indskydere og investorer.

¹⁷⁸ (L_RGF).

Hvorfor man dels nationalt og dels EU retsligt har fundet det interessant med sådan en lidt anderledes begrundet garantifond uddybes nærmere i afsnit 3.3.

At man ikke har fundet det nødvendigt at beskytte forbrugeren fra, at bære risikoen ved tilfælde som 3.2.1 ad.1), kan skyldes det, at forbrugeren allerede står med varen i hånden og på den måde ikke har mistet sine penge, som hvis fx der var tale om en rejse, som ikke blev fuldført. Forbrugers tab ved et forudbetalt depositum som i ad. 2) må til en vis grad siges at kunne sidestilles med en rejse. Der findes i dansk lov ikke særlige regler for depositum, sælgeren må selv om hvorvidt, denne ønsker at kræve sådan et fra forbrugeren. Men omvendt har forbrugeren mulighed for, at undgå indtrædelse i sådanne aftaleforhold ved at handle et andet sted eller i stedet købe en vare, der allerede er til stede i butikken.

3.3 Den økonomiske baggrund og de økonomiske rationaler for konkurssikring ved køb af pakkerejser

RGF blev oprettet i 1979 på baggrund af en rejsearrangørs konkurs i 1978.¹⁷⁹ Før 1979 havde forbrugerne ingen særlige rettigheder ved køb af en pakkerejse, hvis selskabet gik konkurs. Dette førte til lov om en rejsegarantifond. Hovedloven stammer helt tilbage fra 1979¹⁸⁰ og havde til formål dels at sikre deltagere i en selskabsrejse hjemtransport og dels at sikre godtgørelse af forudbetalte beløb for rejser, som et rejsebureau på grund af økonomiske vanskeligheder, ikke var i stand til at gennemføre. Forud for lovens ikrafttrædelse var der flere forbrugere som endte med at betale dobbelt for rejsen. Hvilket dels skyldtes at de havde mistet de penge, de havde betalt rejseselskabet, og dels i tilfælde hvor fx hotelopholdet var afsluttet, men pengekravet ikke var eftergivet af rejseudbyderen, og forbrugere derfor selv måtte betale for at få lov til at forlade hotellet.¹⁸¹

EU kommissionen havde opfanget, at der medlemsstaterne imellem var en stor forskel på forbrugerbeskyttelsen på markedet for pakkerejser. Da der i fællesskabet findes en målsætning om gennemførelsen af det indre marked herunder turismen,¹⁸² fandt man det nødvendigt, at indføre et samlet sæt minimumsregler for pakkerejser. Herved vil forbrugerne frit kunne handle mellem medlemsstaternes grænser uden at skulle bekymre sig om forskellige regelsæt.

¹⁷⁹ Forbrugerredagørelse 2004, kap 6.4 ff.

¹⁸⁰ Lbk. 1986-02-28 nr. 104 Lov om en rejsegarantifond (Historisk)

¹⁸¹ (FÆ-RGF), s. 4.

¹⁸² TEF, første del: principperne, art. 3. stk. 1, litra c

Særlig forbrugerbeskyttelse ved udvidelse af Rejsegarantifonden
- i et obligationsretligt perspektiv

Turismen spillede stadig en større rolle i medlemsstaternes erhvervsliv. Da pakkerejserne udgjorde en betydelig del af turismen, mente Kommissionen, at væksten og produktiviteten i medlemsstaternes pakkerejsebranche ville blive stimuleret, hvis denne branche blev sikret en fællesskabsdimension. Ordningen ville ikke kun tilføre en bredere konkurrence mellem medlemsstaterne, men også tiltrække turister fra tredjelande som ønskede at nyde godt af de garanterede normer for pakkerejser i EU.¹⁸³ Der står imidlertid ikke noget i direktivets betragtninger, som særligt indikerer, hvorfor man har fundet det vigtigt, at forbrugeren ydes særlig beskyttelse. Men det må formodes at høre ind under EU's almindelige målsætning om forbrugerbeskyttelse særligt med henblik på at sikre deres økonomiske interesser.¹⁸⁴

Eftersom direktivet bygger på en harmonisering af medlemsstaternes lovgivning,¹⁸⁵ kan det formodes at mange medlemsstater, på samme måde som Danmark, allerede forinden vedtagelsen havde fundet det nødvendigt med sådan en ordning, som sikrer forbrugerne deres penge udbetalt, hvis sælger går konkurs. Direktivet fremhæver, at det for både forbrugerne og pakkerejsebranchen vil være en fordel, hvis udbyder forpligtedes til at dokumentere at være dækket ind af en garantiordning i tilfælde af virksomhedens insolvens eller konkurs.¹⁸⁶ Dette giver god mening både i forhold til ønske om forbrugerbeskyttelse og i forhold til lige konkurrencevilkår, da det dels bliver lettere for forbrugeren at gennemskue om denne bliver forsikret, og dels bliver sværere for virksomhederne at snyde sig til kunder.

Det økonomiske rationale for konkurssikring ved køb af rejser må udledt af ovenstående dels være et ønske om at flytte risikoen væk fra forbrugeren og dels, at den skulle forbedre de europæiske virksomheders konkurrencevilkår.

3.3.1 Rationaler for udvidelse af den danske Rejsegarantifond

Det første ændringsforslag kom d. 4. februar 2009 og havde i store træk til formål at udvide den eksisterende konkursbeskyttelse i forbindelse med private ferierejser. Baggrunden for lovforslaget var, at rejsesektoren i de senere år har gennemgået væsentlige ændringer.¹⁸⁷ Som beskrevet tidligere har forbrugernes rejsemønstre siden 1979 ændret sig væsentligt.¹⁸⁸

¹⁸³ (90/314/EØF), betragtning nr. 7

¹⁸⁴ TEF, afsnit XIV: forbrugerbeskyttelse, art 153 EF, stk. 1.

¹⁸⁵ (90/314/EØF), betragtning nr. 6

¹⁸⁶ (90/314/EØF), betragtning nr. 21

¹⁸⁷ Uddybes i kapitel 4

¹⁸⁸ Se desuden kap 4, afsnit 2

Det færdige ændringsforslag der var en redigering af det første blev sendt til folketinget d. 31 marts 2009. Forskellen på de to forslag ligger især i forhold til kontraktformen. I det første lovforslag skulle ordningen være obligatorisk (1. ændf.-L180) mens, at den i det endelige forslag blev valgfri (2.ændf.-L180). Det betyder, at forbrugeren i det endelige forslag selv kan træffe et valg om, hvorvidt han vil bære risikoen for virksomhedens konkurs. Vælger forbrugeren ordningen fra, vil denne under virksomhedens konkurs kun kunne rette et krav i konkursboet.¹⁸⁹

Det er vigtigt at fremhæve, at det er forbrugeren og ikke virksomheden, der har en valgfrihed. Virksomheden skal oplyse forbrugeren om muligheden for forsikring, og virksomheden skal stille garanti overfor RGF uanset om forbrugerne vælger dækning.

Det grundlæggende økonomiske rationale for en udvidelse af loven må herved siges, at være et ønske om en bredere forbrugerbeskyttelse.

3.4 Modellen – herunder antagelser for analysen

For at kunne foretage en analyse af om lovforslaget er efficient, er det nødvendigt at præcisere det efficienskriterium der lægges til grund, hvilket jeg vil starte med.

Efter afsnittet om efficiens vil jeg tage udgangspunkt i Akerlofs teori om *The Lemons Problem* for at få en forståelse af, hvilken betydning asymmetrisk information kan have for et marked.

Dernæst vil jeg demonstrere hvorledes, garantier kan være et positivt instrument på markeder med asymmetrisk information. Michael Spenser er i sin tekst, *Consumer Misperceptions, Product Failure and Producer Liability*,¹⁹⁰ fortaler for garantier, hans analyse tager udgangspunkt i et marked med fuld konkurrence. En anden der fortsætter Spensers positive teori er Sanford. J Grossman.¹⁹¹ Det generelle synspunkt er, at jo højere kvalitet et produkt har, jo mindre sandsynlighed er der for, at garantien udløses, og jo billigere vil garantien være for udbyder. Derfor giver en høj garanti forhandlerne incitament til at udbyde høj kvalitet samtidigt med, at den rationelle forbruger vil fravælge dem, der ikke udsteder garantier sammen med deres produkter. Det skal dog bemærkes, at begge tekster gør opmærksomme på, at de ikke tager højde for Moral Hazard (MH). Efterfølgende vil jeg udlede den MH problematik, som kan opstå på markeder med garantier. Af særlig interesse her er Dobbelt Moral Hazard. I afsnittet om MH vil jeg i min analyse

¹⁸⁹ Forslaget blev vedtaget ved 3. behandling d. 29. maj 2009

¹⁹⁰ Teksten stammer fra *The Review of Economic Studies*, Vol. 44 No. 3 (Oct., 1977), pp. 561-572.

¹⁹¹ Teksten *The Informational Role of Warranties and Private Disclosure about Produkt Quality*, teksten stammer fra *Journal of Law and Economics*, Vol. 24, No. 3 (Dec., 1981), pp. 461-483

Særlig forbrugerbeskyttelse ved udvidelse af Rejsegarantifonden
- i et obligationsretligt perspektiv

hovedsageligt fokusere på en tekst af Nancy A. Lutz.¹⁹² Hun stiller sig kritisk overfor garantier især begrundet i en påstand om forbrugernes forsvindende påpasselighed.

Til slut vil jeg indskrænke hvilken betydning af den obligatoriske garanti, der skal stilles forbrugeren i forbindelse med udvidelsen af RGF, vil have for markedet.

3.4.1 Antagelserne for analysen

For at spore analysen ind på det rigtige vil jeg antage følgende punkter omkring markedet og agenterne, der agerer på det.

- 1) Vi befinder os på et marked med fuldkommen konkurrence, men med høje transaktionsomkostninger. Markedets operatører er fra hele verden.
- 2) Der vil ikke blive taget hensyn til det faktum, at branchen er konjunkturfølsom.
- 3) Rejsen fuldføres afhængigt af, om sælger er af høj eller lav kvalitet, forstået således at hans økonomi kan være stabil eller ustabil. Kvalitetsniveauer herimellem er ikke eksisterende.
- 4) Markedet er præget af asymmetrisk information.
 - Forbrugeren kan ikke vide og ikke finde frem til, om sælger er af høj eller lav kvalitet. Forbrugeren har ikke nogen viden om virksomhedens konkursrisiko på købstidspunktet og kan ikke opnå sådan information hverken gennem andre forbrugere eller gennem gentagende køb.
 - Sælger kan ikke overføre sin viden til køber. Transaktionsomkostningerne ved at videregive information om produktets kvalitet ex-ante overstiger værdien af den højeste kvalitet på markedet fratrukket den laveste.¹⁹³
- 5) Forbrugeren antages at handle rationelt. Han vil ikke købe produktet, hvis prisen ligger over hans forventede nytte ved det.
- 6) Ved køb af personflytransport antages det, at kun Danmark har indført garantistillelse ved sælgers konkurs.

3.4.2 Definitioner af anvendte begreber

Jeg har her valgt kort at redegøre for tre begreber der er relevante for afhandlingen.

¹⁹² Teksten; *Warranties as Signals under Consumer Moral Hazard*, som stammer fra *The RAND Journal of Economics*, Vol. 20, No. 2 (Summer, 1989), pp. 239-255.

¹⁹³ Værdien af høj = 10, værdien af lav = 5. Værdien herimellem er 5. Hvis det koster sælger 6 at videregive information, vil han kun have en indtjening på 4. Selv hvis sælger kun opnår den lave værdi på 5 er han stadig stillede bedre end hvis han havde bekendt kulør.

3.4.2.1 Transaktionsomkostninger

Herunder findes dels ex-ante transaktionsomkostninger (før kontraktindgåelse) som indeholder søge- og informations-omkostninger, samt forhandlings- og beslutningsomkostninger (under kontraktindgåelse) og dels ex-post transaktions-omkostninger (efter kontraktindgåelse) som indeholder kontrol- og udførelsesomkostninger.¹⁹⁴ Er der tilstrækkelig viden på markedet kan disse omkostninger mindskes. Herved kan udpeges en mere generel definition på transaktionsomkostninger, ”ressourcetab som opstået på grund af ufuldkommen information.”¹⁹⁵

Ex-ante transaktionsomkostningernes størrelse afhænger dels af, hvor kompliceret viden er at indhente for forbrugerne og dels af, hvor omkostningsfuld viden er at videreformidle for virksomheden.

3.4.2.2 Den risikoaverse og den risikoneutrale forbruger

Mennesker er forskellige i forhold til hvor høj en risiko, de ønsker at bære. Nogle er risikoaverse mens andre er risikoneutrale.¹⁹⁶

Den risikoaverse forbruger vil, hvis denne stod overfor to valg med samme forventede værdi, men med en henholdsvis sikkert og usikkert udfald vælge den med det sikre.¹⁹⁷ Ved risikoen for produktsammenbrud betyder dette, at den risikoaverse forbruger vil se på risikoen for hvert enkelt produkt, opveje denne med hvilken risiko han max vil kunne tåle at bære, i forhold til hans forventede nytte af produktet, og så vidt som muligt købe det produkt, hvor risikospredningen er mindst.

Den risikoneutrale forbruger vil være indifferent mellem om han valgte den sikre eller den usikre vare, så længe den forventede værdi er den samme i begge tilfælde.¹⁹⁸ Den risikoneutrale forbruger fastsætter hans forventede nytte efter graden af risiko for produktsammenbrud. Er der høj risiko mindskes den forventede nytte, er der lav risiko opjusteres den forventede nytte. Står den risikoneutrale forbruger overfor at vælge mellem to produkter med den samme gennemsnitlige forventede nytte, men med forskellig risiko for sammenbrud, er forbrugeren indifferent imellem hvilket produkt han køber.

¹⁹⁴ Raaschou-Nielsen og Foss (1997) s. 24

¹⁹⁵ Raaschou-Nielsen og Foss (1997) s. 25

¹⁹⁶ Der findes også den risikoelskende forbruger som er den forbruger der foretrækker det risikofyldte produkt.

¹⁹⁷ Pindyck og Rubinfeld (2005), s. 161

¹⁹⁸ Pindyck og Rubinfeld (2005), s. 161

3.4.2.3 Begrebet nytte

Den rationelle forbruger vil altid gå efter at nyttemaksimere. Mennesket får en positiv nytte ved at få ting der tilfredsstillende dem og ved at undgå ting, de ikke bryder sig om. I et økonomisk perspektiv referer nytte til den grad af tilfredsstillelse, forbrugere kan få fra et marked. Hvis eksempelvis forbrugeren har større nytte ved at købe en billig frem for en dyr flyrejse bør han købe den billige.¹⁹⁹

Den forventede nytte er summen af nykker sammenlignet med alle mulige udfald, vægtet med sandsynligheden for, at hvert enkelt udfald vil finde sted. Hvis forbrugeren forventede nytte ved køb af et produkt overstiger nykten, han vil have ved ikke at købe det bør denne købe produktet.²⁰⁰

3.5 Valg af efficienskriterium

De mest kendte og anvendte efficiensbegreber er baseret på arbejder af Pareto,²⁰¹ Hicks og Kaldor.²⁰² Det har ledt til de to efficienskriterier, som oftest ses inden for Rets- og kontraktøkonomien hvilke er *Paretoefficiens* og *Kaldor-Hicks efficiens*.

Pareto-efficiens defineres således ”*En allokering af ressourcer i en økonomi er Paretooptimal eller efficient, når det gælder, at man ikke kan sikre én agent en højere nytte, uden at reducere nykten hos andre agenter i økonomien.*”²⁰³ En Paretoforbedring kan opnås hvis den ene part stilles bedre uden at den anden stilles værre.

Ifølge Kaldor-Hicks kriteriet gælder det, at ”*vinderne skal vinde mere, end taberne taber, hvorfor det samlede samfundsmæssige overskud vil være maksimeret.*”²⁰⁴ Når vinderne vinder mere end taberne taber, er det muligt at kompensere taberne samtidig med, at vinderne stadig har et overskud. Kompensation er dog ikke et krav for, at en løsning er Kaldor-Hicks efficient. Alle Kaldor-Hicks efficiente løsninger vil være Paretooptimale, men det omvendte behøver ikke at være tilfældet.

Tilstandene anvendes til, at se hvilken betydning et aftaleforhold har for samfundet. På markeder med asymmetrisk information kan det være svært at opnå en Paretooptimal løsning. Et lovindgreb, som fx udvidelsen af RGF, fører ikke nødvendigvis til en Paretoforbedring, men indføres for at fordele risici, og bør skabe en Kaldor-Hicks efficiens. Altså en forøgelse af den samlede velfærd.

¹⁹⁹ Pindyck og Rubinfeld (2005), s. 75-76

²⁰⁰ Pindyck og Rubinfeld (2005), s. 259

²⁰¹ Vilfredo Pareto (1848-1923).

²⁰² John Hicks (1904-1989) og Nicholas Kaldor (1908-1986). De udviklede i 1939 et kompensationskriterium, som blev til Kaldor-Hicks kriteriet.

²⁰³ Raaschou-Nielsen og Foss (1997) s. 13

²⁰⁴ Raaschou-Nielsen og Foss (1997) s. 14

Om udvidelsen af RGFs dækningsområde skaber en Kaldor-Hicks efficient tilstand, vil jeg først udlede efter min økonomiske analyse i afsnit 3.11.

3.6 Asymmetrisk information og signaleringsteori

Asymmetrisk information er til stede på markeder, hvor de kontraherende parter, hver især ligger inde med en viden, der kan have værdi for hele handlen, men som ikke direkte kan overføres til den anden part grundet i uoverkommelige transaktionsomkostninger.²⁰⁵ Det modsatte er fuld information. En vares pris er med til at indikere, om man bør købe produktet eller ej, afhængigt af om produktets værdi er højere for køber end prisen. For at en forbruger kan kende den eksakte værdi, er det en nødvendighed, at der er fuldkommen information på markedet. Er dette ikke tilfældet, kan forbrugeren kun købe ud fra hans forventede nytte af produktet. At fuld information ikke er tilgængelig kan føre til, at sælgerens sande kvalitet sløres og kan i sidste ende betyde markedssammenbrud. Asymmetrisk information opdeles henholdsvis i teorien om Adverse Selection (skjult information) og teorien om Moral Hazard (skjult handling), som jeg vil udlede i henholdsvis afsnit 3.7 og 3.9.

Når 2 parter agerer på et marked, hvor det ikke er muligt at overføre vigtig viden, kan parterne i stedet forsøge at signalere, hvilken type de er. Et signaleringsspil er et spil, hvor en informeret spiller ikke kan overføre viden direkte til den anden part, men har mulighed for at signalere, hvilken type denne er. Men signaleringsspillet har kun en værdi i det tilfælde, at den deler markedet op i kategorier. Hvis en sælger signalerer at være noget, denne ikke er, vil signaleringsspillet være ineffektivt. I signaleringsspil sondres der imellem en *Perfekt Bayesian Ligevægt* (PBL), der skal indeholde a) korrekte signaler, b) den anden spiller opfanger signaleringen korrekt og maksimerer herved sin nytte, c) informerede typer sender de mest værdifulde signaler, en separat PBL²⁰⁶ og en flerheds PBL,²⁰⁷ som skabes alt efter hvilken effekt signaleringsspillet har på markedet.²⁰⁸

Signaleringsteori bør ikke udelukkes fra afhandlingen, da vi befinder os på et marked med asymmetrisk information. Der findes forskellige matematiske signaleringsspil inden for signalteori, jeg vil ikke uddybe disse nærmere, men i stedet se på, hvilket signal garantier udsender på markedet. De fleste af artiklerne jeg har anvendt i 3. kapitel, bygger på økonomiske

²⁰⁵ Det modsatte er fuld information, markeder hvor begge parter ved alt.

²⁰⁶ Hvor forskellige typer sender forskellige signaler, men når forbrugeren skal træffe et valg er denne fuldt informeret.

²⁰⁷ Er når signaleringsspillet er ineffektivt.

²⁰⁸ Dutta (1999), s. 396

signaleringspil. Da det ikke er selve spillene, men i højere grad resultaterne fra teksterne der har interesse for afhandlingen, er det altså primært disse, jeg vil anvende.

3.7 Skjult information og det risikofyldte produkt

3.7.1 Adverse Selection

Adverse Selection (AS) er en prækontraktuel problemstilling som dels stammer fra forsikringsbranchen, men som også har sine rødder tilbage i problematikken om brugtvognsindustrien.²⁰⁹ Oversættes begrebet til dansk vil betydningen af det være *skjult information* eller *ufordelagtig udvælgelse*.²¹⁰ På markeder med asymmetrisk information kan det være svært at adskille de dårlige fra de gode produkter. De dårlige produkter, kaldes i litteraturen også for "*lemons*" hvilket vil blive nærmere uddybet følgende ud fra teorien om *The Lemons Problem*.²¹¹

3.7.2 Teorien om *The Lemons Problem* og markedet for flybilletter

Akerlof har i sin analyse fra 1970 givet en struktur til bestemmelsen af de økonomiske omkostninger af "uærlighed" på markedet.²¹² Omkostninger der især opstår på markeder, hvor der hersker en form for asymmetrisk information.²¹³

Akerlof finder, at køberne på markeder med asymmetrisk information vil anvende markedsstatistikker på pris og kvalitet til at bestemme prisen på fremtidige køb. Herved opstår der markeder, hvor priserne i højere grad er styret af tilfældigheder end af den enkelte sælgers egentlige indsats for kvalitet. Forbrugeren kan ikke være sikker på, at den sælger der tager en høj pris for sin vare også har en høj grad af produktkvalitet. Da forbrugeren ikke kan opnå perfekt information omkring varens sande kvalitet, betyder dette, at han kun vil betale, hvad han tror, at varen er værd. Prisen fastsættes således på et skøn, og ender på et gennemsnit af markedspriserne. Som et resultat af at forbrugerne lader statistikker sætte priseniveauet, ser der både ud til at være et fald i kvalitetsudbuddet og et fald i markedets størrelse.²¹⁴ Da den sælger med den højeste kvalitet hele tiden presses ud af markedet.

²⁰⁹ Se nedenfor afsnit 3.7.2

²¹⁰ Raaschou – Nielsen og Foss (1997), s. 21

²¹¹ The Market for "Lemons": Quality Uncertainty and the Market Mechanism, af George A. Akerlof, bragt i *The Quarterly Journal of Economics*, Vol. 84, No. 3 (Aug., 1970), pp 488-500.

²¹² Ved uærlighed skal her forstås i det tilfælde hvor sælger ikke bekender sin sande kvalitet. Fx kan sælgeren af lav kvalitet forsøge at overbevise forbrugeren om at denne er af høj da forbrugeren forinden købet ikke har mulighed for at kende sælgers sande kvalitet.

²¹³ Akerlof (1970), s. 488

²¹⁴ Akerlof (1970), s. 488

Særlig forbrugerbeskyttelse ved udvidelse af Rejsegarantifonden
- i et obligationsretligt perspektiv

Akerlof's teori fæstner sig først og fremmest omkring markedet for køb og salg af biler. En bil kan være en god bil eller en defekt bil, sidstnævnte betegnes som en "lemon". Køberen kan først vide, om hans bil er god eller en "lemon", når han har haft den et stykke tid.²¹⁵ Men gode og dårlige biler bliver stadig solgt til samme pris, da det er umuligt for forbrugeren at gennemskue forskellen.²¹⁶ Denne teori kan videre overføres til markedet for salg af flyrejser, da forbrugeren her heller ikke har mulighed for at kende køkets sande værdi på købstidspunktet. En rejse der ikke fuldføres, grundet sælgers vanskelige økonomi, vil således kunne betegnes som en "lemon".

Markedet for flytransport er uigennemskueligt for forbrugeren, og der eksisterer en høj grad af asymmetrisk information. Forekommer der uærlighed her, er der meget, der tyder på, at de gode selskaber vil blive udkonkurreret, og markedet til sidst vil forsvinde som påpeget i Akerlofs teori.

Et eksempel her, kunne være Sterlings konkurs i oktober 2008. Selskabet var meget accepteret udadtil, men indadtil hang det rent økonomisk i en tynd tråd, og forbrugerne blev snydt. Selskabet solgte kun flybilletter, hvilket betød, at alle forbrugere der havde et udstående med Sterling kun havde et krav som simpel kreditor i konkursboet.²¹⁷

Markedet for biler og markedet for flyrejser adskiller sig dog fra hinanden på den måde, at bryder en bil sammen, har den nye ejer stadig ejerskabet over bilen, men bryder rejseselskabet sammen, mister forbrugeren ikke alene rejsen, men også de penge han har betalt for rejsen. At rejsen ikke fuldføres må således bemærkes at kunne være meget omkostningsfuldt for forbrugeren, da han ikke har noget at stå tilbage med ved sælgers konkurs.²¹⁸

Teorien viser, at den dårlige rejse til sidst vil udkonkurrere den gode, da kvaliteten er uigennemskuelig for forbrugeren, og udbyderne af flytransport er nødsaget til at sælge til samme pris.²¹⁹ Herved må de selskaber, der har en sund økonomi, men også en høj pris, enten nedjustere på pris, kvalitet eller på begge dele, så disse kan være konkurrencedygtige. De kan også vælge helt at udtræde fra markedet.

²¹⁵ Akerlof (1970), s. 489

²¹⁶ Akerlof (1970), s. 489

²¹⁷ Oplysningen om Sterling er indhentet fra Dorthe Lindholm ansat i RGF.

Gennem egen erfaring ved ansættelse i Forbrugerstyrelsen Hotline, ved jeg, at der var flere forbrugere, som havde bestilt og betalt flyrejse hos Sterling aftenen før selskabet blev erklæret konkurs.

²¹⁸ I Akerlofs teori har køber i det mindste en bil til trods for at denne kan være en "lemons".

²¹⁹ Akerlof (1970), s. 489-490

Særlig forbrugerbeskyttelse ved udvidelse af Rejsegarantifonden
- i et obligationsretligt perspektiv

”Hård priskrig på flybilletter”,²²⁰ ”SAS presses af norsk prisrival”,²²¹ ”Lavprisselskaber under pres på prisen”.²²² Sådanne overskrifter har i de seneste måneder været at finde i mediernes søgelys. Tendens ser ud til at følge Akerlofs teori, om at priserne presses på markeder med asymmetrisk information. Lavkonjunktur kan have en overvejende del af skylden for, at der bliver solgt færre flyrejser. Men samtidigt kan det ikke udelukkes, at asymmetrisk information også bære en stor del af skylden.

Repræsentationen af folk på markedet, der er villige til at tilbyde dårlige varer, ser ud til at nedbryde markedet således, at de uærlige produkter udkonkurrerer de ærlige. Omkostninger ved uærlighed er derfor ikke kun, at køberne bliver snydt, men inkluderer også et samfundsmæssigt tab ved at uddrive legitime forretningers eksistens fra markedet.²²³

Følgende vil jeg se nærmere på hvilken betydning garantier kan have for markedet.

3.8 Garantier som løsning af *The Lemons Problem* og en mulig konkurrencefordel

Akerlof foreslår blandt andet garantier som en modvirkning til markedssammenbrud.²²⁴ Flere økonomer er grundlæggende enige i denne påstand, specielt på markeder, hvor forbrugerne, ex-ante, ikke er fuldt informeret omkring risici. Argumenterne bygger blandt andet på, at forbrugerne har behov for en garanti, fordi de hverken har mulighed for at kende niveauet af den omsorg virksomheden har ydet produktet, eller niveauet af den omsorg produktet kræver, de selv yder. Belægget for, at garantier kan være et signal for kvalitet, er for det første, at garantier er omkostningsfulde for sælger af høj kvalitet og for det andet, at disse omkostninger systematisk relaterer sig til produktforpligtelserne.²²⁵

Det bør understreges, at begejstringen for garantier ikke kun er begrundet i frygten for markedssammenbrud. I en stor del af tilfældene er det i højere grad et spørgsmål om forbrugerbeskyttelse, da en del af forklaringen på garantiers eksistens også inkluderer mindskning af forbrugerens risiko.²²⁶

På et marked med asymmetrisk information har forbrugeren, på tidspunktet for købet, kun mulighed for at kende to variable for produktet nemlig pris og garanti. Forbrugeren kan ikke kende risikoen

²²⁰ Børsen d. 8.07.09, Thomas Zigler

²²¹ Børsen d. 15.07.09, Thomas Zigler

²²² Business.dk., d. 2.09.09, af Laurits Harmer Lassen

²²³ Akerlof (1970), s. 495

²²⁴ Akerlof (1970), s. 499 - 500

²²⁵ Spence (1977), s. 569

²²⁶ Matthew, John og Colin (1995), s. 196

Særlig forbrugerbeskyttelse ved udvidelse af Rejsegarantifonden
- i et obligationsretligt perspektiv

for fiasko, derfor kan han kun forsøge at estimere risikoen for fiasko ud fra det kendte. Spence fremlægger i den anvendte tekst, at kun den medfølgende garanti kan signalere risikoen for fiasko, og herved være information om kvalitet set i en ligevægtsbetragtning. Hvis kun der er prisen til at signalere kvalitet, er der stor risiko for at ende på et marked der styres af AS imod den, der sælger produkter af høj kvalitet, som vi så det i afsnit 3.6. Den sælger, der ved, at hans produkter er af højere kvalitet, kan have svært ved at distancere sig selv, men kan gøre dette ved at bundle²²⁷ en garanti til produktet.²²⁸ Det handler om signalværdi, hvis sælgeren er villig til at garantere for hans produkt er dette et signal om, at produktet er af høj kvalitet.²²⁹

På markeder med fuld information hvor forbrugeren kender kvaliteten og med to virksomheder af samme kvalitet, vil den dominerende kontrakt være den med den største garanti.²³⁰ Overføres denne viden til markeder med asymmetrisk information, betyder dette, at den rationelle forbruger, der ikke kender kvaliteten, altid går efter graden af garantien. Forbrugeren ved, at en kontrakt der forpligter virksomheden til en højere garanti end de andre på markedet altid vil være at foretrække. Forbrugeren, der køber en vare med fuld garanti, er nemlig ikke nødsaget til at lave en slutning om varens kvalitet. Således bør udbuddet af garantier ikke kun ses i forhold til at skabe incitament for sælger, men også i forhold til at give forbrugerne incitament til at købe de rigtige produkter.²³¹

I teorien vil det være muligt at vende AS, ved at produkterne med fuld garanti med tiden vil udkonkurrere dem, der ikke har bundlet nogen garanti, og dem med en omfattende garanti vil udkonkurrere dem med en mindre garanti. I praksis betyder dette, at markedets grad af kvalitet ikke nødvendigvis bliver mere synlig, men at forbrugerne bekymrer sig mindre da deres risiko flyttes over på sælgerne. Herved vil man med garantier kunne flytte AS over på sælgeren med lav garanti, udkonkurrere disse og sikre markedets eksistens.²³²

Grossman vender problematikken, om garantier bør være til stede på markedet, og om disse bør være obligatoriske. Herved udtrykker han i sin tekst, at det generelt ikke er i sælgers interesse at tilbageholde information om hans produkt, hvis dette er af høj kvalitet. Hvis der var fuld information på markedet, vil det i teorien ikke være nødvendigt, at regeringen griber ind og tilskynder til oplysninger, da virksomhederne vil være i stand til selv at informere forbrugerne.²³³ At informere forbrugeren, er en ineffektiv strategi, hvis informationen er teknisk vanskelig at

²²⁷ Vil sige at udbyder sælger en sammensat vare, bestående af mindst to elementer der normalt sælges hver for sig.

²²⁸ Grossman (1981), s. 470

²²⁹ Grossman (1981), s. 471

²³⁰ Grossman (1981), Quality s. 473

²³¹ Spence (1977), s. 567

²³² Grossman (1981), s. 474

²³³ Grossman (1981), Quality s. 479

videreformidle.²³⁴ Direkte regulering findes at foretrækkes, hvor forbrugerens tab er højere, end hvad det vil koste sælgeren at betale, således at der kan opnås en Kaldor-Hicks forbedring. Herved kan det udledes, at garantier er en fordel på markeder, hvor forbrugerne ikke har mulighed for at kende varens sande kvalitet.

3.9 Markedet med ”Lemons”, garantier og Moral Hazard

3.9.1 Moral Hazard (MH)

Med begrebet forstås i en dansk vending *skjult handling*. MH problematikken opstår først efter, at to parter har indgået et kontraktforhold. Problematikken består i, at principalen og agenten oftest er forskellige mennesker med forskellige mål og interesser samt forskellig opfattelse af hvordan aftalen bør udføres. Principalen er den part i aftaleforholdet, der udarbejder kontrakten, hvorunder agenten skal agere. Det kan være alle aftaleforhold lige fra ansættelser til forbruger køb. Når vi ser på det sidstnævnte marked, finder vi en udvidelse af begrebet der i økonomiske termer kaldes Dobbelt Moral Hazard (DMH). Begrebet vil blive nærmere uddybet følgende.

3.9.2 Garantier sat i forhold til teorien om Dobbelt Moral Hazard

Teorien om DMH er ikke en decideret løsning på the ”lemons problem”, men teorien fremhæver, at garantier heller ikke altid vil være et positivt tiltag til hindringen af markedssammenbrud. Teorien konkluderer i grove træk, at en fuld garanti vil skabe DMH, hvor vi på den ene side finder forbrugeren, der spekulerer i produktets kvalitet også kaldet Forbruger Moral Hazard (FMH) og på den anden side producenten der spekulerer i, hvorledes forbrugeren vil behandle produktet, Producent Moral Hazard (PMH). Under DMH kan garantier i værste fald betyde hyppigere markedssammenbrud, end hvis de ikke havde været bundlet til produktet, fordi både forbrugeren og virksomheden påvirker markedets oprindelige kvalitet negativt.²³⁵ Dette skyldes, at der i teorien findes at være, en så stor sammenhæng mellem kvalitet og effort,²³⁶ at markedet, til trods for asymmetrisk information, er i stand til at bestå uden brug af garantier. Under anvendelse af en tekst fra Lutz vil jeg følgende forklare, hvordan teorien om DMH kan hindre markedssammenbrud.

Lutz sonderer i sin tekst om FMH mellem, 1) garantier på markeder hvor forbruger effort og ikke observerbar kvalitet er *komplementære*, og 2) garantier på markeder hvor forbruger effort og ikke observerbar kvalitet er *substitutter* i bestemmelsen af sandsynligheden for markedssammenbrud.

²³⁴ Spence (1977), s. 566

²³⁵ Emons (1987), s. 16

²³⁶ Effort er den omsorg og påpasselighed der udvises varen.

Ad. 1) Når ikke observerbar kvalitet og effort er komplementære, er den profit virksomheden kan tjene stærkt forbundet med den kvalitet, forbrugeren tror, produktet har. Forbrugeren kan her være lige så godt stillet uden en garanti. Dette skyldes at forbrugeren fastsætter prisen, han vil betale samt hans forventede nytte ud fra de observerbare variable – pris og garanti. Herved opstår der et stort antal af mulige signaleringsspil. Antallet af signaleringsspil fører videre til, at der findes flere ligevægte på markedet. Fordi der er mere end én ligevægt, finder teksten, at det ikke er muligt at konkludere, hvilken effekt garantier nøjagtigt har på markeder med asymmetrisk information.²³⁷ Hvilket i teorien om MH er begrundelsen for at garantier ikke ensidigt, kan anses for at have en positiv effekt mod markedssammenbrud.

Når kvalitet og effort er komplementære, og der ikke medfølger en garanti, øger forbrugeren dennes effort fordi vedkommende tager hensyn til, at produktet herved vil holde bedre. Men ydes der en garanti, nedsætter forbrugeren graden af effort, hvilket medfører større sandsynlighed for produktsammenbrud.²³⁸ Hvis kvalitet og effort er komplementære, kan forbrugeren godt lave en slutning af produktets kvalitet, selvom han ikke kan observere den. Fordi forbrugeren vurderer garanti og pris som et samlet signal, er han mindst lige så godt stillet som hvis han kunne have observeret kvaliteten før købet.²³⁹

Ad. 2) Når kvalitet og effort er substitutter, kan forbrugeren ikke lave en slutning om varens kvalitet ud fra en pris og garantikontrakt. En virksomhed har som udgangspunkt altid et ønske om at profitmaksimere, det kan for sælger fortsat være profitabelt at overbevise forbrugeren om høj kvalitet, da forbrugeren her vil være villig til at betale mere. Men det vil også være muligt for sælger at profitoptimere ved at signalere en lav garanti.²⁴⁰ Da forbrugeren ikke kan lave en slutning af produktets kvalitet, vil han ende med at betale en højere pris ved et produkt af lav kvalitet end ved en observerbar kvalitet. Men forbrugeren bliver ikke dårligere stillet, fordi han herved yder et lavere niveau af effort, end han ellers ville have gjort.²⁴¹ På samme måde betaler forbrugeren mindre for produkter af høj kvalitet, men yder også en højere grad af effort, og er alt i alt ikke værre eller bedre stillet.²⁴² Når kvalitet og effort er substitutter, er forbrugeren igen lige så godt stillet som

²³⁷ Lutz (1989), s. 245

²³⁸ Lutz (1989), s. 252

²³⁹ Lutz (1989), s. 252

²⁴⁰ Lutz (1989), s. 249

²⁴¹ Lutz (1989), s. 251

²⁴² Lutz (1989), s. 252

ved en observerbar kvalitet, men det er altså ikke muligt at indfange produktets kvalitet ud fra en pris og garanti kontrakt.²⁴³

Ved flyrejser kan forbrugeren hverken gøre fra eller til, når han har betalt rejsen, men der kan være forskel på hvilken grad af ex-ante transaktionsomkostninger han spenderer. Det er ikke let for forbrugeren at indhente information om virksomhedens økonomiske situation. Men der er en stor chance for, at han vil være mere kritisk, hvis ikke der eksisterede en fuld garanti på markedet. Kender forbrugeren til, at der er en risiko for, at virksomheden kan gå konkurs, inden denne har opfyldt aftalen, vil han sandsynligvis være kritisk omkring med hvem, han kontraherer. Er forbrugers risiko ved sælgers konkurs fjernet fra hans skuldre, er han i teorien om FMH tilbøjelig til ikke at forholde sig kritisk til købet.²⁴⁴ Den asymmetriske information vil ikke kunne undgås, men det er meget tænkeligt, at det dyre rejseselskab har flere og / eller højere udgifter grundet i en høj kvalitet end det billige selskab.

Der vil altid være gode og dårlige sælgere på markedet. Hvis de dårlige sælgere kan gemme sig bag garantier grundet forbrugers mangel på effort (i det her tilfælde kritiske sans), vil der være en risiko for, at sådanne virksomheder vil begynde at spekulere heri. I den danske model, som vi så det i 2. Kapitel, er virksomhedens hæftelse ved konkurs begrænset. Det kan betyde, at virksomhederne kan have en tendens til at ligge lige på grænsen af, hvad der økonomisk set er bæredygtigt. Altså tage lidt flere chancer end på markedet uden sådanne garantier, fordi den risikoaverse forbrugers kritiske sans her måske vil blokere for sådanne tiltag. Dette vil næppe forekomme i praksis, da RGF grundet den overførte risiko har beføjelse til at kræve en højere garantistillelse. RGF holder øje med og måler virksomhedernes økonomi ud fra særlige nøgletal, som de registrerede selskaber skal indberettes årligt, eller når fonden kræver dette.²⁴⁵

3.10 Fordele og ulemper ved garantier

Hverken i tilfældet med AS eller med MH, kan markedet alene sikre efficiente resultater. Økonomer vil da sige, at i visse situationer må staten gribe ind og forhindre markedssammenbrud ved hjælp af regulering. I andre tilfælde vil agenterne selv udvikle institutionelle løsninger,²⁴⁶ for at hindre markedssammenbrud.²⁴⁷

²⁴³ Lutz (1989), s. 253

²⁴⁴ Fordi forbrugeren ved en fuld garanti er ligeglad med om virksomheden går konkurs.

²⁴⁵ Se kapitel 2. afsnit 2.7.6

²⁴⁶ Individuelle garantier kan være en del af sådanne ordninger.

²⁴⁷ Raaschou-Nielsen og Foss (1997), s. 22

Særlig forbrugerbeskyttelse ved udvidelse af Rejsegarantifonden
- i et obligationsretligt perspektiv

Følgende vil jeg ud fra de foregående afsnit i dette kapitel, udlede de fordele og ulemper, som er at finde ved et marked med garantier. Ydermere vil jeg udlede betydningen af, at den danske ordning bliver frivillig for forbrugerne, og kommentere på effekten af, hvis det var virksomhederne og ikke forbrugerne der havde valgfriheden.²⁴⁸ Til slut i afsnittet vil jeg redegøre for, hvordan forbrugeren vil kunne handle på et marked uden garantier.

Figur 1. Fordele og ulemper ved et marked med garantier²⁴⁹

Fordele	Ulemper
<ul style="list-style-type: none">➤ Mindsker sandsynligheden for markedssammenbrud.➤ Kan virke som signal for den gode sælger og forbedre hans konkurrence-situation.➤ En fuld garanti flytter den fulde risiko væk fra køber.➤ Garantier virker som et filter hvis den følger varen og ikke markedet.	<ul style="list-style-type: none">➤ Øger sandsynligheden for DMH➤ Forbrugeren mister sin kritiske sans overfor produkterne på markedet.➤ Garantier er ikke nødvendigvis et signal om, at varen er af høj kvalitet.➤ Garantier virker ikke som et filter når garantien er ens for alle sælgere.

Punkterne i fordele og ulemper er henholdsvis beskrevet og diskuteret i afsnit 3.8 og 3.9 ovenfor, men vil følgende blive indfiltret i tre tilfælde, som henholdsvis vil være antagelsen om a) et marked med en obligatorisk ordning, b) et marked med en frivillig ordning samt c) et marked helt uden garantier.

Ad. a) Ved salg af flybilletter bliver det som beskrevet tidligere således, at alle virksomheder, der udbyder separat salg af flybilletter, skal stille garanti overfor RGF og herved gøre det muligt for forbrugeren at træffe et valg, om han ønsker at være forsikret, hvis udbyder går konkurs.²⁵⁰ Effektiviteten af dette kan diskuteres effekten af garantier, som et filter på markedet, forsvinder da den gode sælgers signalværdi borttages, og der ud fra signaleringsteorien vil opstå en flerheds PBL. Således kan det se ud til, at de egentlige fordele der er ved garantier nedjusteres, og den eneste fordel der er tilbage ved en obligatorisk garanti, er den, at risikoen for sælgers konkurs ikke længere skal bæres af forbrugerne. Umiddelbart vejer ulemperne ved en fuld garanti, når denne er lovpligtig,

²⁴⁸ Således at der var tale om en frivillig og ikke en obligatorisk ordning.

²⁴⁹ Egen model.

²⁵⁰ Se afsnit 3.8.1.

Særlig forbrugerbeskyttelse ved udvidelse af Rejsegarantifonden
- i et obligationsretligt perspektiv

således tungere end fordelene. Ifølge Grossman bør direkte regulering kun foretrækkes, når forbrugerens tab er højere, end hvad det vil koste sælgeren at betale.²⁵¹ Om dette kan siges at være tilfældet her er ikke muligt at konkludere med sikkerhed.

Ad. b) Den danske model kunne i teorien havde været opstillet således, at det var frivilligt for den erhvervsdrivende (udbyder), om denne vil lade sig indregistrere i RGF. Reglerne kunne stadig være således, at kun registrerede selskaber måtte bære fondens mærke, og fonden skulle fortsat kunne straffe dem, der vildledte forbrugerne til at tro, at de var registrerede. Således vil man både kunne sikre et rimeligt niveau for forbrugerbeskyttelse, og samtidigt øge sandsynligheden for, at garantier kan virke som et signal. Det bør understreges, kun at være tilfældet, hvis fonden fortsat har værktøjer til at justere garantistillelsen, som virksomheden skal stille. Hvis ikke fonden får mulighed herfor, vil der være større incitament for de uærlige selskaber til at lade sig registrere i fonden, og et stort antal af konkursrytterier vil kunne formodes at forekomme.

Når regeringen har valgt løsningen med at gøre ordningen obligatorisk for virksomhederne, kan det skyldes flere grunde. Dels den at ønsket om forbrugerbeskyttelse er så tungtvejende, at man har valgt at se bort fra de negative sider ved sådan en ordning og udelukkende har fokuseret på at nedbringe forbrugerens transaktionsomkostninger. En anden fordel ved den obligatoriske ordning er, at dette kan formodes at anskueliggøre administrationen og samlet set minimere de samfundsmæssige transaktionsomkostninger ved ordningen. Men den danske ordningen virker således ikke som et filter, der adskiller den gode fra den dårlige sælger på markedet, men det bør holdes for øje, at ordningen kan virke som et filter i forhold til det europæiske marked og forbedre de danske selskabers konkurrenceposition her.

Ad. c) Hvis der ikke fandtes regulering på markedet, og hvis ingen virksomheder bundlede garantier til deres produkter, vil det være forbrugeren, som skulle bære risikoen for tabet ved sælgers konkurs. Forbrugeren vil her blive tvunget til at gøre sine køb med en kritisk sans, da det herved har stor økonomisk betydning for ham, om virksomheden kan fuldføre aftalen. Forbrugeren vil have svært ved, at gennemskue selskabets aktuelle økonomiske situation grundet høje transaktionsomkostninger, men kan i praksis vælge en af tre måder at købe på. Forbrugeren kan for det første vælge at købe uden nogen som helst overvejelser bag, altså bare det første og bedste han finder. Her har forbrugeren ingen mulighed for at sammenligne med andre virksomheder, men til

²⁵¹ Se afsnit 2.8

gengæld nedsættes hans transaktionsomkostninger. For det andet kan forbrugeren vælge at købe den billigste flyrejse han kan finde. Den kritiske forbruger vil måske kunne gennemskue, at rejsen i virkeligheden kan være for billig og sandsynligheden for at rejseselskabet krakker, hermed kan være høj. Men rejsen kan omvendt være så billig, at forbrugeren kan tåle at miste pengene, hvis tabet ville stille ham lige så godt, som hvis han ikke var indgået i købet. Den tredje mulighed er den, at forbrugeren køber en dyrere rejse end gennemsnittet. Dette vil ikke være en garanti for rejsens gennemførelse, men det vil kunne formodes, at der bag et selskab med høje priser ligger en stærk økonomi og en mindre sandsynlighed for konkurs.²⁵² Forbrugeren vil sandsynligvis vælge en af de 3 strategier alt efter dennes individuelle forventede nytte ved hvert enkelt køb.²⁵³

3.11 Lovindgrebets tilfredsstillelse af kravet om efficiens

Hvis forbrugerens gevinst ved lovindgrebet er højere end virksomhedernes omkostninger herved, således at værdien for samfundet forøges, er lovindgrebet Kaldor-Hicks efficient.

Alle ligevægte på et marked vil være Paretooptimale, såfremt den ene part ikke kan stilles bedre uden at den anden stilles værre. Ordningen vil for virksomhederne komme til at betyde større administrative omkostninger, samt en ekstra omkostning i form af den garanti virksomheden skal stille overfor fonden.²⁵⁴ Virksomhederne bliver således stillet værre end før ændringen, men forbrugerne bliver stillet bedre, da deres risiko flyttes til RGF, og der vil opstå en ny Paretooptimale ligevægt, men der vil altså ikke være tale om en Paretoforbedring.

Ordningen kan dog alligevel have en værdi for samfundet samlet set, hvis forbrugerens gevinst er større end virksomhedens tab, da det vil betyde, at der skabes en Kaldor-Hicks efficiens. Da ordningen endnu ikke er trådt i kraft, kan det være svært at komme med en præcisering af dennes effekt for samfundet. Men at ordningen er Kaldor-Hicks efficient kan sandsynliggøres ved de konkrete fakta om, at virksomheden ved dennes konkurs kun hæfter begrænset i form af garantistillelsen, mens forbrugerens tab dækkes ubegrænset grundet den fælles pulje RGF råder over. I tilfældet hvor forbrugernes krav overstiger virksomhedens garantistillelse, vil ordningen således være Kaldor-Hicks efficient.

²⁵² Er virksomheden risikoavers vil denne foretrække at sætte billetprisen højt. For en risiko elskende virksomhed vil det i stedet foretrækkes at sætte billetpriserne til et minimum. Den forventede indkomst vil i begge tilfælde være ens.

²⁵³ Egne overvejelser.

²⁵⁴ Se kapitel 2.

3.12 Økonomisk delkonklusion

Det, som især er kendetegnet for brancher med garantiordninger, er dels, at der her influerer en væsentlig grad af asymmetrisk information ex-ante og dels, at sælger først skal opfylde sin del af aftalen ex-post, og efter forbrugeren har betalt for rejen. Disse betingelser er til en vis grad også til stede, når en forbruger skal betale depositum ved et bestillingskøb. Men forbrugeren har gode muligheder for ikke at indgå sådanne aftaler.

En garanti kan påvirke markedet på forskellige måder. Garantier kan, på et marked med asymmetrisk information, vende AS ved at virke som et signal for kvalitet. Men garantier kan også virke slørende og skabe DMH på markedet. Under teorien om DMH findes det, at garantier i værste fald kan betyde hyppigere markedssammenbrud, end hvis de ikke havde været bundlet til produktet, fordi der findes at være en betydelig sammenhæng mellem kvalitet og effort, og fordi både forbrugeren og virksomheden påvirker markedets oprindelige kvalitet negativt.

Da vi befinder os i en situation, hvor garantien er et lovkrav, stiller vi os en smule anderledes end de givne betingelser for de 2 teorier. RGF kan være med til at modvirke markedssammenbrud ved at overtage forbrugers risiko, og samtidigt gøre det svære for virksomhederne at spekulere i garanti og effort. Lovændringen betyder for forbrugerne først og fremmest mulighed for bedre beskyttelse, for virksomhederne betyder ændringen højere omkostninger i forbindelse med garantistillelsen. Udvidelsen og lovens dækningsområde er ikke en Paretoforbedring, men kan være Kaldor-Hicks efficient, hvis virksomhedens betaling til RGF er mindre end forbrugers samlede krav over for denne.

4. Kapitel Den integrerede del

4.1 Indledning

Det blev med *Forbrugerredegørelsen i 2004 (FR-04)*²⁵⁵ konstateret, at forbrugerne overvurderede beskyttelsesniveauet på rejsemarkedet. To ud af tre var ikke klar over, at konkursbeskyttelsen kun var gældende ved køb af pakkerejser. Mange forbrugere troede, at de var dækket i alle tilfælde og mente i øvrigt, at dækningen var afgørende for deres valg af ferierejser.²⁵⁶ På trods af denne viden fandt regeringen det med lovændringen i år 2004, ikke nødvendigt at udvide RGFs dækning. Behovet for udvidelsen udsprang særligt af Sterlings konkurs tilbage i oktober 2008. Sterling solgte kun flybilletter, og var derfor ikke medlem af RGF.²⁵⁷ Konkursens konsekvenser er ikke opgjort endnu, men det ser ikke ud til, at de forbrugere, der har et tilgodehavende, vil få dette udbetalt. Efter Sterlings konkurs blev arbejdet med udvidelsen af RGF igangsat.

I de foregående afsnit er der set nærmere på selve ordningen med RGF, samt analyseret hvilken indflydelse garantier har på et marked. Dette kapitel er tiltænkt at give et bedre overblik af det aktuelle samfund samt at integrere de to forudgående kapitler.

Jeg vil kort redegøre for tre andre landes finansieringsmodeller i det omfang, at deres dækningsområde er bredere end direktivets inden for transport.

Efterfølgende vil jeg opsætte fordele og ulemper ved den danske ordning. For at lovændringen får den ønskede effekt på markedet, kræver det, at forbrugerne bliver oplyst om det udvidede dækningsområde. Hvorfor jeg til slut i kapitlet vil opstille forslag til, hvordan denne informationsspredning kan tænkes at fungere i praksis.

4.2 Forandringer i rejsebranchen

4.2.1 Generelle markedsændringer

Da pakkerejsedirektivet blev vedtaget for 19 år siden i 1990, blev næsten alle rejser solgt som pakkerejser, hvilket var begrundelsen for, at det netop var dette område, man ønskede at konkurssikre.²⁵⁸

Men allerede siden 1996 har det været et faktum, at forbrugernes rejsemønstre har ændret sig. Forbrugerne ønsker i højere grad medindflydelse, når de skal købe ferie og charterrejsen udskiftes med en personlig sammensat rejse. Således har antallet af solgte pakkerejser i de senere år været

²⁵⁵ Der foretages hvert år en forbrugerredegørelse af Forbrugerstyrelsen.

²⁵⁶ Forbrugerredegørelse 2004, (FR-04), kap. 6, s. 2.

²⁵⁷ Kun virksomheder der udbyder pakkerejser skal være registreret.

²⁵⁸ Analyse af finansierings-modeller for konkurssikring af rejsekunder og muligheden for at udvide Rejsegarantifondens dækningsområde, (Analyse 2005) s. 3.

faldende.²⁵⁹ En del af faldet i pakkerejser udgjorde særligt charterrejser. Da charterpassagerer typisk flyver som led i en pakkerejse, kan udviklingen tyde på, at flere rejsende har købt flybillet og selv sørget for indkvartering i stedet for at købe en pakkerejse.²⁶⁰

I takt med tendensen til selv at kombinere sin rejse, er der også sket en ændring i selve måden danskerne handler rejser på. Internettet er blevet supplement til de traditionelle distribueringskanaler, dels er allerede tidligere etablerede selskaber kommet på nettet, og dels er der opstået flere selskaber, som decideret er internetselskaber. En nyere undersøgelse fra Gallup viser en opgørelse af netmediernes storannoncører. Særligt var her at bemærke, at de 2 største annoncører hos danske netmedier i perioden januar til april 2009, henholdsvis var Norwegian og Apollo Rejser.²⁶¹

Forundersøgelser til FR-04 viste, at 41 % af forbrugerne havde købt en rejse over internettet i år 2004. Af disse køb var 58 % pakkerejser og 42 % separate sammensatte rejser. Ud af alle køb der var foretaget på nettet, bestod 33 % af dem kun af transport.²⁶² Adfærdsændringerne hos forbrugerne har betydet, at mange pakkerejsearrangører ud over pakkerejser også sælger enkeltstående ydelser.²⁶³ Udviklingen har i dag resulteret i, at en høj procentdel af den danske befolkning bestiller sin rejse over nettet. Således havde i alt 51 % i aldersgruppen 16 til 74 år købt rejseprodukter på nettet i år 2008.²⁶⁴

4.2.2 Betydningen af konjunktursvingninger i samfundet

Rejsebranchen er et følsomt marked, da der er flere faktorer, som er med til at påvirke dets eksistens. Således er der både tale om et konjunkturfølsomt og et sæsonpræget marked.

I takt med at Danmark er trådt ind i en lavkonjunktur, må det i høj grad siges netop at påvirke rejsebranchen, hvilket tal fra Dansk Statistik kan være med til at illustrere. Et tilbageblik fra år 2007 til 2008 fortæller, at der var en fortsat stigning i antallet af afrejsende passagerer fra de offentligt betjente danske lufthavne. Men allerede i 3. kvartal 2008 begyndte det at gå nedad. Således endte det 1. kvartal i år 2009, med et drastisk fald i forhold til 1. kvartal 2008. Et fald i rutetrafikken fra 2225 til 1847 afgangsvarende til 17 %, sammenlignet var ændringen fra 2007 til 2008 en lille stigning på ca. 3 %.²⁶⁵

²⁵⁹ FR-04, kap. 6., afsnit 3.6 *forbrugeren køber flere separat sammensatte rejser.*

²⁶⁰ Analyse 2005, s. 5.

²⁶¹ Netmediernes scorer på rejser, spil og tele, analyse med deltagelse af 43 websites. Børsen d. 10.06.2009.

²⁶² Analyse 2005, s. 6.

²⁶³ Analyse 2005, s. 39.

²⁶⁴ Dansk statistik, tabel 322, Befolkningens køb på internettet 2008.

²⁶⁵ Danmarks Statistik (DS), Luftfart første kvartal 2009. tabel 1.

Sandsynligvis begrundet i lavkonjunktoren, ses der desuden en stigende tendens til konkurser i samfundet. År 2008 var i statistikens historie det år med hidtil flest konkurser med i alt 3.709 konkurser.²⁶⁶ Dette tal er nu overgået af år 2009. Alene i løbet af årets første otte måneder, var der indberettet 3717 konkurser.²⁶⁷ Dette tal dækker alle brancher, men ser vi bare på branchegruppen *Transport*, ses der her at antallet af konkurser er steget fra 34 til 83. En stigning på 144 %.²⁶⁸

De mange konkurser skaber meget presseomtale. Grundet de mange års positive udvikling i branchen er der blevet skabt en stor overkapacitet, hvilket betyder priskrig.²⁶⁹ At virksomhederne konkurrerer på lave priser kan være en fordel for forbrugerne, da det bliver billigere at rejse. Men hvis virksomhederne ikke kan få dækket deres udgifter, vil en priskrig også betyde at nogle virksomheder vil udtræde fra markedet.

En stigning i antallet af konkursramt virksomheder i branchen samt priskrigen minder bemærkelsesværdigt meget om Arkerlofs teori om "*lemons*" i kapitel 3.7.2. Det er af statistikken ikke muligt at udlede, hvilke type flyselskaber, det er, der forlader markedet, og Akerlof tager ikke højde for garantier. Men sammenholder vi de tre tendenser: færre solgte flyrejser, konkurser samt priskrig kunne det tyde på, at forbrugerne er mere skeptiske og mindre villige til at løbe en stor økonomisk risiko og dermed tvinger markedets gennemsnitspris ned.

4.3 Forbrugernes tiltro til rejsebranchen i år 2009

Generelt er køb af rejser en relativ stor købsbeslutning for den enkelte forbruger. Der er flere egenskaber ved en rejse, som forbrugeren skal tage stilling til forinden købet. Fx tidsrum, komfort, pris og rejseforsikring. Alt dette har betydning for mulighederne for at sammenligne tilbud fra forskellige arrangører og dermed for prisgennemsigtigheden på markedet.²⁷⁰ Forbrugerstyrelsen har for nylig udsendt Forbrugerredegørelsen fra år 2009 (FR-09). Heri findes ForbrugsForholdsIndekset (FFI) fra 2009. FFI viser det samlede billede af forbrugerforholdene i Danmark og giver et billede af en række markeder i relation til hinanden. De højeste og laveste placeringer sammenlignes med FFI fra 2008. FFI målingen er et gennemsnit af forskellige separate målinger, der kaldes for enkeltindekser.

I enkeltindekset for gennemsigtighed har både flytransport og pakkerejser, på trods af markedernes dårlige medieomtale, opnået en høj placering. At begge brancher ligger i toppen her begrundes i, at

²⁶⁶ DS – uændret højt antal konkurser, s. 2 ff.

²⁶⁷ DS – uændret højt antal konkurser, s. 2

²⁶⁸ En sammenligning mellem andet kvartal 2008 og andet kvartal 2009.

²⁶⁹ "Hård priskrig på flybilletter. Børsen d. 8. juli 2009, s. 5.

²⁷⁰ FR-04, kap. 6, ff.

der er tale om brancher, hvor forbrugerne generelt finder det let at gennemskue priser, produkter og markedet. Men der viser sig at være forskel på forbrugernes opfattelse af tilliden til branchen. Enkeltindekset for forbrugertillid beskriver, hvordan forbrugerne oplever virksomhedernes markedsføring, evne til at leve op til det forventede samt hvorvidt virksomhederne overholder de forbrugerbeskyttende regler.²⁷¹ Pakke- og charterrejser har alle 3 år været placeret i den høje ende af skalaen.²⁷² Flytransport er i år 2009 hverken at finde i den højeste eller laveste ende, men forbrugertilliden hertil er ifølge undersøgelsen faldet.²⁷³ I det samlede FFI indeks er flytransport gået fra en 8. plads i 2007 til en 12. plads i 2008 og endt helt nede på en 24. plads i 2009 ud af i alt 51 brancher. Opholdt herimod ligger pakke- og charterrejser i år 2009 på en 3. plads, hvilket er en forbedring på én fra 2008, men i år 2007 lå branchen oppe på en 1. plads.

Tallene er interessante i et forsøg på at sammenligne forbrugernes opfattelse af de to brancher. Det fremgår tydeligt at der er større tillid til pakke- og charterrejser end til flytransport. Dette kan bl.a. skyldes, at forbrugerne ikke har haft de samme tab, hvis et rejseselskab gik konkurs efter køb af en pakkerejse som ved køb af en flyrejse. Som i ovenstående afsnit kunne det igen se ud til, at Akerlofs teori bliver bekræftet. I FFI holdes to forskellige markeder op over for hinanden, markedet for salg af pakke- og charterrejser (med konkurssikring) og markedet for salg af flybilletter (uden konkurssikring). Det er tydeligt, at det sidstnævnte marked ikke er populært hos forbrugerne. I 3. Kapitel fremhævede jeg to teorier omkring hvordan markedssammenbrud undgås. Ser vi på teorien om DMH som i afsnit 3.9.2, burde der teoretisk set ikke være denne forskel, da der bør være en så stor sammenhæng mellem kvalitet og effort, at markedet kan bestå uden brug af garantier. Denne teori ser ikke ud til at holde i det her tilfælde. Forbrugerne har de senere år haft en bedre tillid til markedet med en garanti end markedet uden, derfor ser teorien i afsnit 3.8 ud til at være stærkest her, således at garantier faktisk mindsker risikoen for markedssammenbrud.

4.4 En sammenligning af garantiordninger

Lov om en rejsegarantifond fra 1993 blev revideret i år 2004. I den forbindelse fandt regeringen det vigtigt, at der blev udarbejdet en analyse over udviklingen i den danske rejsebranche, samt foretaget en sammenligning med et udpluk af andre europæiske medlemsstaters finansieringsmodeller. Bl.a. Forbrugerstyrelsen fik overdraget denne opgave,²⁷⁴ hvilket i år 2005 resulterede i følgende rapport:

²⁷¹ FR-09, s. 23

²⁷² FR-09, s. 24

²⁷³ FR-09, s. 29

²⁷⁴ Folketingets erhvervsudvalg, Brev af 4. oktober 2004, Lars Barfoed. Forbrugerstyrelsen fik overdraget opgaven sammen med rejsebranchen og Forbrugerrådet.

”Analyse af finansierings-modeller for konkurssikring af rejsekunder og muligheden for at udvide Rejsegarantifondens dækningsområde” (Analyse 2005). Analysen undersøger foruden den danske ordning, ordninger for konkurssikring af rejsekunder i Sverige, Tyskland, Østrig, England, Irland og Portugal.

4.4.1 Fire udvidede Finansieringsmodeller

De lande der som Danmark, frem til d. 1. januar 2010, kun holder sig til dækning af pakkerejser som defineret i EU's pakkerejsedirektiv artikel 2 er Tyskland, Østrig og Portugal. Køber forbrugeren, uanset dennes nationalitet, en flybillet og altså ikke en pakkerejse af en virksomhed med kontor i et af disse lande vil konsekvensen ved sælgers konkurs være, at der ikke findes nogen dækning ved det eventuelle tab forbrugeren måtte lide som følge heraf.²⁷⁵

Danmark er ikke det første land, der har valgt, at forsikre forbrugere der blot køber en flybillet. Analysen viser at både Sverige, England og Irland allerede tilbage i 2005, hvor analysen blev foretaget, havde indført en udvidede løsning. Deres ordninger er alle interessante, idet at de dels adskiller sig fra hinandens og dels fra den danske. Følgende skitseres dækningsområdet for de tre landes ordninger.

Sveriges ordning reguleres af *Resegarantilag (1972:204)*. Denne dækker pakkerejser i direktivets traditionelle forstand, men den dækker også transport jf. § 1. Ordning for dækning af transport er betinget af, at forbrugeren skal købe den separate transport af et selskab, der i forvejen udbyder pakkerejser. Forbrugeren er kun dækket af garantien, såfremt han rejser med samme arrangør, med samme transport og til samme rejsemål, som forbrugere der har købt pakkerejser. Det spiller ingen rolle hvilken type transport det er, forbrugeren køber, når rejsen blot følger de givne betingelser.²⁷⁶

England sondrer imellem pakkerejser, der inkluderer fly (garantistillelse her reguleres af Civil Aviation (Air Travle organisers' licensing) Regulations 1995),²⁷⁷ og andre former for pakkerejser. Forbrugeren er ud over køb af pakkerejser også beskyttet ved separat køb af en billet til enten et charterfly eller til et rutefly, hvor betalingen er sket forinden, at forbrugeren har fået billetten i hænde. Der er ikke krav om garantistillelse ved separat salg af andre transportformer end fly. Tab ved køb af pakkerejser som ikke inkluderer fly, dækkes i overensstemmelse med pakkerejsedirektivet.²⁷⁸ Men tab ved køb af eksempelvis ren bustransport dækkes ikke.

²⁷⁵ Analyse 2005, s. 32.

²⁷⁶ Analyse 2005, s. 13.

²⁷⁷ Analyse 2005, s. 19.

²⁷⁸ Analyse 2005, s. 20-21.

Irlands ordning er opdelt i to reguleringer, kun den ene er relevant at nævne. ”*Transport (Tour Operators and Travel Agents), act. 1982*, dækker såkaldte *oversøiske rejsekontrakter* ved transport jf. § 2. Ved *oversøiske rejsekontrakter*, skal der mere konkret forstås transport til en destination uden for Irland, uanset om kontrakten alene vedrører transport, eller om transporten er forbundet med en anden ydelse som fx indkvartering.²⁷⁹ Her er det som i Sverige alle typer for transport der dækkes. Den eneste betingelse i Irlands ordning er blot, at transporten skal gå ud af landet.

Den danske ordning kommer ikke til at dække alle former for transport, men kun flyrejser som i den engelske finansieringsmodel. Til gengæld dækkes forbrugeren der separat køber en flyrejse umiddelbart bedre end i de tre andre nævnte lande. Forbrugeren, der erhverver sin rejse i Danmark, skal ikke, som fx reglerne er i Sverige sikre sig, at deres fly også flyver forbrugere, der har købt charterrejser. Det er dog heller ikke tilfældet for hverken Irland og England, men erstatning er i Irland er betinget af, at selskabet var registreret, hvilket det fortsat ikke er i Danmark. Det er uvist, hvordan det er tilfældet i England.²⁸⁰

4.5 EU's mål om harmonisering – Udvidelse af direktivet

Som jeg allerede har været inde på tidligere, var pakkerejsedirektivet et forsøg fra EU's side på, at harmonisere det indre marked. Men pakkerejsedirektivet er meget generelt og kun et minimums direktiv, der giver en række muligheder for at lave særlige nationale regler.²⁸¹ I forbindelse med en evaluering af direktivet i 1999, var der et stigende antal klager, som forbrugerne rettede til Kommissionen, hvilket synes at antyde at graden af forbrugerbeskyttelse inden for civil luftfart var utilstrækkelig.²⁸²

Da internettet længe har været til stede på de fleste europæiske markeder, er ændringen i forbrugernes rejsevaner sandsynligvis generel for hele Europa.²⁸³ Ud fra denne teori kan der sættes spørgsmålstegn ved, om direktivet er forældet i lyset af det oprindelige mål om harmonisering. Der findes i dag medlemsstater, som ud over pakkerejser, har valgt at inkludere konkursdækning ved køb af en ren transportydelse.²⁸⁴ Fire ud af de syv lande (inklusive Danmark) har i dag som minimum et udvidet dækningsområde, som inkluderer flyrejser. Der kan formodes at være en stor risiko for, at

²⁷⁹ Analyse 2005, s. 25.

²⁸⁰ Analyse 2005, s. 32.

²⁸¹ (90/314/EØF). Artikel 8.

²⁸² SEC(1999) 1800 final. Rapport om gennemførelsen af Direktiv 90/314/EØF om pakkerejser, herunder pakkeferier og pakketure i EF-medlemsstaternes nationale lovgivning. S. 11 ff.

²⁸³ Egne overvejelser.

²⁸⁴ Det er muligt, at der findes flere lande med denne dækning end de nævnte i denne afhandling, dette kan skyldes at deres regler allerede var sådan inden direktivets indførelse, men det kan også skyldes en senere foretaget ændring.

Særlig forbrugerbeskyttelse ved udvidelse af Rejsegarantifonden
- i et obligationsretligt perspektiv

den danske forbruger vælger at købe sin rejse hos et dansk etableret selskab frem for et andet europæisk, fordi reglerne om konkurssikring her er lettere tilgængelige for vedkommende. EU-kommissionen har tilkendegivet, at pakkerejsedirektivet skal revideres, men der er endnu ikke fastsat en tidsplan for dette arbejde. Det er således uvist, hvornår Kommissionen vil fremsætte forslag til et nyt direktiv.²⁸⁵ Men realiteten kan se ud til at være den, at hvis direktivet fortsat skal efterleve sit mål om fuld harmonisering på det indre marked, må der ske en ændring.

4.7 Fordele og ulemper ved den danske model pr. 1. januar 2010

Figur 2. Fordele og ulemper ved den udvidet finansieringsmodel²⁸⁶

<u>Fordele</u>	<u>Ulemper</u>
<ul style="list-style-type: none">➤ Flere forbrugere er sikret dækning.➤ Dækningsområdet kan være relativt let at kommunikere ud til forbrugerne.➤ Lever op til målet om forbrugerbeskyttelse idet, det alene beskytter forbruger- og ikke erhvervsrejser.➤ De danske rejsearrangører og formidlere får mulighed for at markedsføre sig med, at køb hos dem er konkurssikret i modsætning til køb hos lande, der ikke har samme ordning, fx Tyskland.	<ul style="list-style-type: none">➤ Ændringen er konkurrenceforvridende i forhold til andre separate ydelser som fx bus, tog og indkvartering.➤ Der kan være et antal forbrugere der kun får delvist dækket deres tab.➤ Loven gælder kun for rejser solgt efter lovændringens ikrafttrædelse.➤ Ordningen kan være svær at videreformidle idet, den kun dækker når virksomheden har kontor i Danmark.➤ Der kan være en gråzone i forhold til spørgsmålet vedrørende, om der er tale om et handelskøb eller et forbrugerkøb.

4.7.1 Fordele

Udviklingen i branchen har i takt med teknologien ført til, at forbrugerne i højere grad selv sammensætter deres rejser. Udvidelsen betyder, at flere forbruger beskyttes da konkursbeskyttelsen i år 2010 også dækker separat køb af en flyrejse. Da alle rejseselskaber, der har kontor i Danmark, og udbyder separat salg af flyrejser skal være registreret i RGF, bliver det med logoet for RGF forholdsvis nemt for forbrugeren at se, om han bliver forsikret ved selskabets undergang. Det er

²⁸⁵ Analyse 2005, s. 8

²⁸⁶ Egen model.

Særlig forbrugerbeskyttelse ved udvidelse af Rejsegarantifonden
- i et obligationsretligt perspektiv

kun tilladt for virksomheder, der er registreret i fonden at skilte med fondens logo. Desuden bliver forbrugeren gjort særligt opmærksom på den danske dækning fordi den ikke bare er en del af købet, men at han positivt skal gå ind og tilmelde den, hvis han ønsker at være forsikret.

RGFs indtræden i Danmark var primært tiltænkt et ønske om forbrugerbeskyttelse, grundet pakkerejsedirektivet kan dette krav ikke gælde for hele loven. Men for den separate del der omhandler flytransport, er der ikke noget juridisk ukorrekt i, at det kun er den fysiske og ikke den juridiske person som ydes beskyttelse. RGF beskytter alle forbrugere, så længe de opfylder betingelserne for dækning, ligegyldigt hvor i verden de er bosiddende. Det betyder, at de danske virksomheder vil kunne anvende beskyttelsen som en konkurrencestrategi mod de omkringliggende europæiske lande.

4.7.2 Ulemper

Konkursdækningen på det danske rejsemarked vil med lovændringen stadig være begrænset i forhold til den samlede rejsebranche. Når forbrugeren selv sammensætter sin rejse, er der flere måder, han kan gøre dette på. Det er her vigtigt at notere sig, at der inden for transport kun ydes dækning, når transportformen er fly. Dette kan tænkes at skabe forvirring for forbrugeren, da han fx ikke vil være konkurssikret på en bus- eller en togrejse selvom rejsen går ud af Danmark, hvis denne har en varighed på mindre end 24 timer og en pris på under 1000 kr. Den formodede ulempe her bør vejes op imod de forskellige markeder inden for transport og forbrugernes risiko for tab fordelt på markederne. Desuden ydes der ikke dækning i forbindelse med Indkvartering. Netop her har problemstilling været til debat under lovvedtagelsen, men det blev vurderet, at indkvartering ikke er et reelt problem, da der sjældent forekommer prænumerationskøb ved aftaler om indkvartering. Desuden blev det fundet, at sådan en beskyttelse ikke vil stå i mål med de administrative omkostninger.²⁸⁷ Der vil også kunne opstå forvirring i forbindelse med lovens ikrafttrædelse.

Loven træder i kraft den 1. januar 2010 med fremadvirkende kraft. Det kan meget vel tænkes, at forbrugeren allerede i slutningen af år 2009 bliver gjort opmærksomme på udvidelsen af RGF. Men køber han sin rejse i december måned 2009, vil ordningen endnu ikke være trådt i kraft. Forbrugeren får ikke mulighed for at købe en forsikring gennem RGF, og hans tab ved sælgers konkurs dækkes ikke af RGF. Der vil i praksis kunne forekomme u hensigtsmæssige situationer med fx et fly, der flyver i februar, men bookes i løbet af december og januar. Kun de forbruger der har

²⁸⁷ Høringsnotat vedrørende udkast til forslag om ændring af lov om en rejsegarantifond, s. 4

Særlig forbrugerbeskyttelse ved udvidelse af Rejsegarantifonden
- i et obligationsretligt perspektiv

købt billet i januar, vil kunne opnå konkurssikring på baggrund af loven, da det her vil være kontraktindgåelsestidspunktet der er det afgørende. Det bør dog fremhæves at denne problemstilling kun vil være af midlertidig karakter.

Som det tidligere blev nævnt, vil dækningen umiddelbart være forholdsvis nem at videreformidle, da den er tilknyttet et særligt mærke fra RGF. Men også her er der en gråzone. Hvis forbrugeren er uopmærksom på, om han befinder sig på en hjemmeside, hvor sælger har sit kontor i Danmark. Loven gælder kun for dansk etablerede udbydere og formidlere. Køb via internettet er derfor ikke dækket, hvis den pågældende arrangør er registreret i udlandet og ikke har kontor i Danmark. Hvis den pågældende rejsearrangør er registreret i et andet EU-land, er forbrugeren dækket af dette lands lovgivning. Problemet vil kunne mindskes ved at informere forbrugerne tilstrækkeligt.

Om købet af flyreisen hovedsagligt er tiltænkt privat brug eller erhvervsmæssig brug må, som nævnt i kapitel 2, bero på en mere konkret vurdering. Det kan meget vel tænkes at blive omkostningsfuldt for samfundet at skulle fastlægge praksis på dette område. Her kan der opstå to problematikker dels hvor den juridiske person udgøres af en forening. Tilfældet her findes der som nævnt i 2. kapitel allerede retspraksis på. Men det største problem må findes i det tilfælde, hvor rejsen både er tiltænkt arbejde og ferie. Her må der således sondres mellem, hvor stor en del der er beregnet til det erhvervsmæssige, og hvor stor en del der er tiltænkt privat ferie. Man kunne i lovtæksten have indført en procentvis fordeling, men uanset hvordan loven havde været udformet, må det i hvert enkelt tilfælde bero på en konkret vurdering. Alt efter de omkostninger der er ved eventuelle afklaringer af dette spørgsmål, kan der sættes spørgsmålstegn ved, om udelukkelsen af erhvervsrejser er profitabel. Hvis de administrative omkostninger ved at afklare eventuelle tvister overstiger faktiske tab, som erhvervsdrivende vil have i forbindelse med et flyselskabs konkurs, kunne den valgte løsning se ud til ikke at være optimal.

4.8 Informationsspredning og formidling af tiltaget

Det er vigtigt at bemærke, at udvidelsen af RGF er en national ordning. Hvis ikke budskabet kommer frem til forbrugerne, er der en risiko for at, ændringen ikke kan føre til en Kaldor-Hicks efficient tilstand som i afsnit 3.11. Opnår forbrugerne ikke viden om udvidelsen, vil det i høj grad betyde et spild af ressourcer både i forhold til fremtidige udækkede tab, og i forhold til de omkostninger de danske virksomheder måtte have i forbindelse med registrering i RGF. Ændringsforslaget understregede ligeledes, at det vil blive nødvendigt med en informationskampagne. Forbrugerne skal vide, at de har muligheden for, at tilvælge en

konkursdækning, når de køber en flyrejse af en dansk etableret rejseudbyder. Ansvar for formidling af budskabet tilpligtes dels udbyderne og dels RGF.²⁸⁸ Udbyderne kan gøre forbrugeren opmærksomme på udvidelsen ved at skilte med dækningen på deres hjemmeside.

RGF kan meget vel tænkes at være den nærmeste til at sprede budskabet. Informationsspredningen kan eksempelvis tænkes at ske via en oplysningskampagne fx ved udsendelse af pressemeddelelser og/ eller opslag i fjernsynet. En anden løsning kunne være at der i kontraktindgåelsen skulle være et link direkte til fondens hjemmeside. Hvis forbrugeren skal gå ind og tjekke om selskabet er registreret hver gang han bestiller en flybillet, og dette gøres til en vane, vil han ved købet ikke være i tvivl. En fordel ved denne løsning vil desuden være at det administrative arbejde, som RGF har, med at undersøge om virksomheder udbyder lovlige rejser lettes. Sådanne et link vil ikke være obligatorisk for virksomhederne, men det formodes at kunne være en fordel for de registrerede virksomheder.

4.9 Delkonklusion integreret del

Teknologiens udvikling har i dag ført os til et mediasamfund, hvor vi kan søge information både billigere og hurtigere, end vi tidligere har kunnet. Det betyder at pakkerejsen i dag, i høj grad konkurrerer med personligt sammensatte rejser. Den danske regering var allerede blevet opmærksom herpå i forbindelse med en lovændring i år 2004, men det var først ved Sterlings konkurs i efteråret 2008, at arbejdet med udvidelsen tog fart. I lyset heraf fandt man det fra regeringens side nødvendigt med en lovændring.

Pakkerejsedirektivet er et minimumsdirektiv, hvilket betyder at landene selv må bestemme hvordan de overholder reglerne bare de gør det. Nogle medlemsstater har valgt kun at holde sig til direktivet, mens andre har valgt et bredere dækningsområde. Om den danske ordning er unik, er et vurderings spørgsmål i forhold til hver enkel medlemsstat, men generelt har Danmark et højt niveau af forbrugerbeskyttelse, hvilket også må siges at være tilfældet her.

Videreformidlingen af betydningen for lovændringen kan ske gennem forskellige tiltag. Det kan være en fordel at overdrage opgaven til RGF, og lade fonden stå for igangsættelse af en oplysningskampagne. Men det kunne også være en løsning yderligere at anvende kontraktindgåelses som et redskab til oplysning, ved hjælp af et link direkte til RGFs hjemmeside, hvor forbrugeren kan se om selskabet er registreret.

Lovændringen kommer for forbrugerne til at betyde en bredere beskyttelse inden for rejsebranchen. Tallene fra forbrugerredøgørelsen 2009 viste et kraftigt fald i tilliden til flytransport. Lovændringen

²⁸⁸ 2.ændf.-L180, s. 7

Særlig forbrugerbeskyttelse ved udvidelse af Rejsegarantifonden
- i et obligationsretligt perspektiv

kan være med til at justere tilliden til markedet da forbrugerens risici i forhold til køb af flytransport nu også flyttes over på RGF. For virksomhederne betyder lovændringen både en administrativ og en økonomisk byrde, men dette skal vejes op mod risikoen for markedssammenbrud. En styrkelse af forbrugerens tillid kan føre til en opløftning af branchen og vil dermed, på trods af den administrative og økonomiske byrde, kunne vendes til at være en fordel for virksomhederne. For at lovændringen får den ønskede effekt, er det vigtigt at understrege betydningen af informationsspredning om det udvidede dækningsområde, så forbrugeren ikke fejlagtigt tror, at han er dækket under de samme regler i hele Europa.

5. Kapitel Konklusion

Pakkerejser er reguleret af et EU direktiv (90/314/EØF),²⁸⁹ bestemmelsen om garantistillelse ved konkurs fremgår af direktivets art. 7. Bestemmelsen er implementeret i Danmark ved *Lov om en rejsegarantifond*.²⁹⁰

Går sælger konkurs i et prænumerationskøb, inden denne har opfyldt aftalen, vil forbrugeren som udgangspunkt være stillet som en simpel kreditor i henhold til KL § 97. Typisk vil forbrugeren kun kunne opnå en udbetaling på 5 % af hans krav. Ændringen i lov om en rejsegarantifond kommer til at betyde en udvidelse af dækningsområdet. Således at forbrugere, der køber flytransport separat, også kan opnå forsikring hos RGF såfremt denne anses for værende forbrugere, og såfremt at denne positivt har tilvalgt dækning hos RGF.

De økonomiske rationaler, der ligger bag de særlige garantiordninger, er primært at flytte risikoen ved debtors konkurs væk fra forbrugeren. Disse markeder kendetegnes ved at have et højt niveau af asymmetrisk information og ved at være meget risikobetonede for forbrugeren.

Hvis garantier er frivillige på markedet, kan den gode sælger anvende dette som signalværdi. Men hvis varen sælges med samme garanti, uanset kvalitetsniveau, kan garantien ikke virke som et signal. Hvis garantier sender det korrekte signal for varen, kan markedssammenbrud undgås, da de sælgere der ikke har råd til at yde kunden en garanti, vil blive udkonkurreret. Men garantier kan også betyde en større risiko for markedssammenbrud hvis forbrugeren kritiske sans i forhold til købet forsvinder.

Udvidelsen af RGF vil for forbrugeren betyde færre transaktionsomkostninger samt en fratagelse af risiko for pengenes undergang ved sælgers konkurs. For virksomheden betyder udvidelsen øgede omkostninger i form af administrationsgebyr og garantistillelse. Udvidelsen kan betyde en Kaldor-Hicks efficiens for samfundet, hvis forbrugeren vinder mere ved lovændringen end hvad virksomheden taber.

Udvidelsen af RGF blev i forhold til separat køb af flytransport dels fundet nødvendig på grund af et ændret rejsemønster hos forbrugerne og dels på grund af flyselskabet Sterlings konkurs i 2008. Flere forbrugere sammensætter i dag selv deres rejse gennem forskellige udbydere, og derfor er der fundet behov for, at ordningen også skal indeholde dækning af separat køb af flytransport.

I både Sverige, England og Irland er forbrugeren dækket i tilfælde af sælgers konkurs, nar han køber separat flytransport. Dette betyder, at spørgsmålet om den danske ordning er unik, må bero på

²⁸⁹ (90/314/EØF)

²⁹⁰ (L_RGF).

Særlig forbrugerbeskyttelse ved udvidelse af Rejsegarantifonden
- i et obligationsretligt perspektiv

en konkret vurdering ud fra hver enkel medlemsstat, med den danske ordning er umiddelbart bedre end ordningen i de 3 andre nævnte lande.

I kampen for at give forbrugeren den nødvendige viden, er det nødvendigt at finde en måde hvorpå lovændringen kan videreformidles. Det vil eksempelvis kunne ske gennem oplysningskampagner i fx radio og tv. Men det vil også kunne ske ved kontraktindgåelse, fx ved indsættelse af et link. Således at både RGF, udbyderen og indirekte forbrugeren pålægges et ansvar for videreformidlingen.

I en sammenligning af markedet for pakkerejser og flyrejser, foretaget af Forbrugerstyrelsen, ses det tydeligt at det førstnævnte har klaret sig bedst de senere år. Det er ikke utænkeligt at garantien og registreringen hos RGF bærer en stor del af skylden herfor. Lovændringen vil for virksomheder der udbyder flyrejser betyde forhøjede omkostninger, men disse bør vejes op imod den fortjeneste virksomhederne kan opnå ved at forbrugers tillid til markedet forøges. Forbrugeren vil få mulighed for ikke længere at skulle bære ansvaret ved udbyderens konkurs, og hans transaktionsomkostninger vil herved blive nedjusteret. Da hensigten med lovforslaget er at øge forbrugerbeskyttelsen ved konkurssikring vil tiltaget være efficient, i forhold til Kaldor-Hicks kriteriet, hvis forbrugerne opnår den tilstrækkelige information, og handler derefter.

Litteraturliste

Bøger

Lind Gleerup, Anne, Rosenkjær, Ulla og Rørbæk, Leif 2006. Juraens grundregler.dk.
Forlaget Drammelstrupgaard 2007, 2.udgave / 1.oplæg.

Arnt Nielsen, Peter 2006. International handelsret. København: © Forlaget Thomson A/S, 1.udgave/
1.oplag.

Sandfeld Jakobsen, Søren 2006 Lærebog i elektronisk medieret. København Ø: © Jurist- og
økonomforbundets Forlag, 1.udgave, 1.oplæg,

Møgelvang-Hansen , Peter 2003. Hyldestskrift til Jørgen Nørgaard, Iversen, (Forbrugerrollen som
retligt begreb, s. 527 – 557). København Ø: © Jurist og Økonomiforbundets forlag, 1.udgave.

Kristoffersen, Sonny og V.Gravesen, Klaus 2002. Forbrugerretten – Civil- og
markedsføringsretlige aspekter. København: © Forlaget Thomson A/S, 1.udgave/ 1.oplag.

Lynge Andersen, Lennart og Erik Wearlauff, Erik 2005. Kreditretten. København: © Forlaget
Thomson A/S, 4.udgave/ 1.oplæg.

Bryde Andersen, Mads og Lookofsky, Joseph 2000. Lærebog i obligationsret I. København: ©
Forlaget Thomson A/S, 1.udgave / 2.oplag 2003.

von Eyben, Bo 2004. Juridisk Ordbog. © Forlaget Thomson A/S, 12.udgave/ 1.oplag,

Østergaard, Kim 2009, Søren i et formueretligt perspektiv. København: © Jurist og
Økonomiforbundets forlag, 1.udgave/ 1.oplæg.

Matthew, Bishop John, Kay og Colin, Mayer 1995. The Regulatory Challenge. New York:
Published in the United States by Oxford University Press Inc.

Særlig forbrugerbeskyttelse ved udvidelse af Rejsegarantifonden
- i et obligationsretligt perspektiv

S. Pindyck, Robert and L. Rubinfeld, Daniel 2005. Microeconomics, Sixth Edition. New Jersey Pearson Education.

K. Dutta, Prajit 1999. Strategies and Games – Theory and Practice. Published by Massachusetts Institute of Technology.

Raaschou-Nielsen, Agnete og Juul Foss, Nicolaj 1997. Indledning til rets- og kontrakts økonomi. København: Forlaget Thomson, 1997

Videnskabelige artikler

A. Akerlof, George 1970. The Market for “Lemons”: Quality Uncertainty and the Market Mechanism. The Quarterly Journal of Economics, Vol. 84, No. 3: 488-500. Published by The MIT Press

J. Grossman, Sanford 1981. The Informational Role of Warranties and Private Disclosure about Produkt Quality. Journal of Law and Economics, Vol. 24, No 3, Consumer Protection Regulation: A Conference Sponsored by the Center for the Study of the Economy and the States: 461-483. Published by The University of Chicago Press

A. Lutz, Nancy 1989. Warranties as Signals under Consumer Moral Hazard The Rand. Journal of Economics, Vol. 20 No. 2: 239-255. Published by, Blackwell Publishing on behalf of The RAND Corporation

Spence, Michael 1997. Consumer Misperception, Product Failure and Producer Liability. The Review of Economic Studies, Vol. 44, No. 3: 561-572. Published by, The Review of Economic Studies Ltd.

Emons, Winand 1988. Warranties, Moral Hazard, and the Lemons Problem. Journal of Economic Theory 46: 16-33. Department of Economics, University of California-San Diego.

Særlig forbrugerbeskyttelse ved udvidelse af Rejsegarantifonden
- i et obligationsretligt perspektiv

Andre artikler

Zigler, Thomas d. 8.07.09. Hård priskrig på flybilletter. Børsen: 4-5

Zigler, Thomas d. 15.07.09. SAS presses af norsk prisival. Børsen: 4-5

Harmer Lassen, Laurits d. 2.09.09. Lavprisselskaber under pres på prisen. Business.dk.

Funder Larsen, Poul d. 10.06.09. Netmedierne scorer på rejser, spil og tele. Børsen:

Publikationer

Befolkningens køb på internettet 2008 tabel 322, Dansk Statistik (DS)

Transport, 21.09.09, Luftfart 1. kv. 2009, DS

Nr. 394 – 4. september 2009, Uændret højt antal konkurser, DS

Forbrugerredegørelse 2004, kap. 6 Pakkerejser individuelle rejser og forbrugerbeskyttelse
Forbrugerstyrelsen

Forbrugerredegørelse 2009, Trykt i Danmark september 2009
Forbrugerstyrelsen

Analyse af finansierings-modeller for konkurssikring af rejsekunder og mulighederne for at udvide
Rejsegarantifondens dækningsområde. Udarbejdet af Forbrugerstyrelsen, rejsebranchen og
Forbrugerrådet 2005.

SEC(1999) 1800 final. Rapport om gennemførelsen af Direktiv 90/314/EØF om pakkerejser,
herunder pakkeferier og pakketure i EF-medlemsstaternes nationale lovgivning.

EF-Traktaten, direktiver mv.

EF - Traktaten (EFT), Traktaten af 25. marts 1957,

Om oprettelse af det europæiske fællesskab, som ændret senest ved Nice-traktaten.

Særlig forbrugerbeskyttelse ved udvidelse af Rejsegarantifonden
- i et obligationsretligt perspektiv

Romkonventionen (80/934/EØF) af 19. juni 1980,
Om, hvilke lov der skal anvendes på kontaktretlige forpligtelser.

Europa-parlamentets og Rådets Forordning (EF) Nr. 593/2008, af 17. juni 2008,
Om lovvalgsregler for kontraktretlige forpligtelser (Rom I).

Domsforordningen, Rådets forordning (EF) Nr 44/2001. af 22. december 2000,
Om rettens kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser på det civil og handelsretlige område (44/2001) som ændret ved forordning 1496/2002.

Rådets direktiv (90/314/EØF), af 13. juni 1990,
Om pakkerejser herunder pakkeferier og pakketure.

Rådets direktiv (93/13/EØF), af 5. april 1993,
Om urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler.

Europa-parlamentets og rådets direktiv 97/7/EF af 10. maj 1997,
Om forbrugerbeskyttelse i forbindelse med aftaler vedrørende fjernsalg.

Europa-parlamentets og rådets direktiv 2000/31/EF, af 8. juni 2000,
Om visse informationssamfundstjenester, navnlig elektronisk handel, i det indre marked.

Danske Love mv.

Lov 1997-05-14 nr. 315 om en rejsegarantifond,
som ændret ved L 2000-03-15 nr. 164, L 2004-03-29 nr. 207 og L 2008-06-17 nr. 513

Lbk. 1986-02-28 nr. 104, Lov om en rejsegarantifond,
Som ændret ved L1993-06-30 nr. 454 (Historisk)

Særlig forbrugerbeskyttelse ved udvidelse af Rejsegarantifonden
- i et obligationsretligt perspektiv

L 180 (som vedtaget): Forslag til lov om en ændring af lov om en rejsegarantifond og lov om finansiel virksomhed. (udvidelse af dækning efter rejsegarantifonden m.v.). vedtaget af Folketinget ved 3. behandling den 29. maj 2009.

Købeloven, Lbk. nr. 237 af 28.3.2003 om køb.

Aftaleloven, Lbk. nr. 781 af 26.8.1996 om aftaler og andre retshandler på formuerettens område.

Forbrugeraftaleloven, Lov nr. 451 af 9.6.2004 om visse forbrugeraftaler.

Konkursloven, Lbk. nr. 118. af 4.2.1997, som senest ændret ved lov nr. 538 af 8.6.2006

Retsplejeloven, Lbk. nr. 910 af 27.9.2005, lov om rettens pleje, som senest ændret ved lov nr. 542 af 8.6.2006.

Kontraktkonventionsloven nr.188 af 9.5.1984, om gennemførelse af konventionen om, hvilken lov der skal anvendes på kontraktretlige forpligtelser mv., som senest ændret ved lov nr. 442 af 31.5.2000

Lov nr. 1563 af 20.12.2006, om Bruxelles I-forordningen m.v.

E-handelsloven, Lov nr. 227 af 22.4.2002, om tjenester i informationssamfundet herunder visse aspekter af elektronisk handel.

Forbrugerkommissionens betænkning II – Markedsføring, Forbrugerombudsmand, forbrugerklagenævn. Betænkning nr. 681 København 1973, s. 5-6

Lbk. nr. 731, af 21.6.2007, Bekendtgørelse af lov om luftfart

Lbk. 2007-05-01 nr. 419 om en garantifond for skadesforsikringsselskaber.

Lbk. 2007-08-08 nr. 1009 om garantifond for indskydere og investorer.

Særlig forbrugerbeskyttelse ved udvidelse af Rejsegarantifonden
- i et obligationsretligt perspektiv

Andet

Folketingets erhvervsudvalg, Brev af 4. oktober 2004, Lars Barfoed.

Udkast til forslag til lov om en rejsegarantifond sendt til høring 04.2.2009
(08-08500-8 lovforslag RGF endelig 341473_36_0)

Høringsnotat vedrørende udkast til forslag til lov om ændring af lov om en rejsegarantifond d.
9.3.2009, (08/08500-40/ Signe Schmidt, Forbrugerstyrelsen.)

Forslag til Lov om ændring af lov om en rejsegarantifond og lov om finansiel virksomhed, skriftlig
fremsættelse d. 31.3.2009.

1. udkast Betænkning over forslag til lov om udvidelse af lov om en rejsegarantifond og lov om
finansiel virksomhed. Erhvervsudvalget L 180 – Bilag 11 offentligt

Besvarelse af spørgsmål ad L 180 stillet af Erhvervsudvalget d. 16.4.2009
(<http://www.ft.dk/dokumenter/tingdok.aspx?samling/20081/lovforslag/L180/spm.htm>)

Udenlandske love.

Norge – Pakkereiseloven, LOV 1995-08-25: Lov om pakkereiser og reisegaranti.

Sverige - Resegarantilag (1972:204)

Irland - *Transport (Tour Operators and Travel Agents), act. 1982*

Domme og UFR tekster

U.1988.945V

U.2008B234

U.2000.2211H

U.2004.1995Ø

U.1994.402S

Forbrugerklagenævnet sag, 08/06702

Særlig forbrugerbeskyttelse ved udvidelse af Rejsegarantifonden
- i et obligationsretligt perspektiv

Telefonisk kontakt

Rejsegarantifonden, september 09, Dorte Lindholm

Sø- og Handelsretten, oktober 09, Mette Skov Larsen

Hjemmesider

www.history.com/encyclopedia.do?articleId=2063391, ENCYCLOPEDIA

<http://law.jrank.org/pages/12503/Consumer-Protection.html>

http://www.denstoredanske.dk/Samfund,_jura_og_politik/%C3%98konomi/%C3%98konomisk_teor_i/Mikro%C3%B8konomi